Bundel - Raadsinformatiebijeenkomst van 21 mei 2024

1 Raadsvoorstel Beleidsnota Samen stad maken
Tijd: 19.30 - 20.30
Locatie: oude Stadhuis
Beleidsveld: Participatie / Wethouder: Eva Oosters
Agendeerders:
Rick van der Zweth (PvdA), Bert Versteeg (CDA), Dirk-Jan van Vliet (D66), Ruud Maas (Volt), Ruben Snijder (Student en Starter), Gert Dijkstra (EenUtrecht) en Fred Dekkers (GroenLinks)
Motivatie:
Graag willen de fracties van PvdA, CDA, D66, Volt, Student en Starter, EenUtrecht en GroenLinks het raadsvoorstel Samen Stad Maken agenderen voor een Raadsinformatiebijeenkomst. Het doel van de bijeenkomst is om nader geïnformeerd te worden op het nieuwe beleid. De informatiebijeenkomst starten we door bewoners(organisaties) aan het woord te laten. Er worden ook twee wijkplatforms gevraagd, eentje die goed draait en eentje waar dat wat lastiger van de grond komt, wat zij nodig hebben en of de plannen daar goed bij aansluiten. Verder vragen we ambtelijke toelichting, hier zullen gerichte vragen aangeleverd worden. Alle bewoners(groepen) zijn nadrukkelijk uitgenodigd zich aan te melden voor de RIB.

Raadsvoorstel Beleidsnota Samen stad maken-doc-Info-en-Bijdragen-deelnemersWEB
Presentatie-RIB-Raadsvoorstel Beleidsnota Samen stad maken-Gemeente Utrecht
Bijdrage-RIB-Raadsvoorstel Beleidsnota Samen stad maken-Milieucentrum Utrecht
Bijdrage-RIB-Raadsvoorstel Beleidsnota Samen stad maken-Wijkplatform Overvecht
Bijdrage-RIB-Raadsvoorstel Beleidsnota Samen stad maken-Wijkplatform Noordwest
Bijdrage-RIB-Raadsvoorstel Beleidsnota Samen stad maken-Deelnemer

1.1 Raadsvoorstel Beleidsnota Samen stad maken

Dossier 4126 voorblad
Raadsvoorstel Beleidsnota Samen stad maken
Beleidsnota Samen stad maken Geen Utrecht zonder U
Inspiratie en participatieverslag voor beleidsnota Samen stad maken Geen Utrecht zonder U

Raadsvoorstel Beleidsnota Samen stad maken

Basisinformatie

Datum	21 mei 2024
Gespreksleider	Cees Bos
Tijd	19.30 – 20.45 uur
Zaal	Zaal
Soort bijeenkomst	Bespreken raadsvoorstel
Werkvorm	Regulier
Portefeuillehouder	Eva Oosters
Betrokken ambtenaren/presentatoren	Eén deelnemer, *Gemeente Utrecht*
Vervolg	Dit onderwerp is nog niet geagendeerd voor een debat in de gemeenteraad. Wilt u nog informatie delen met raadsleden, stuur dit naar raadsinformatiebijeenkomst@utrecht.nl
Links naar	Website gemeente en facebook
Deelnemers	Eén deelnemer, *wijkplatform Noord West* Acht deelnemers Eén deelnemer, *Vereniging Bewoners Binnenstad Utrecht* Eén deelnemer, *Stichting Milieucentrum Utrecht* Eén deelnemer, *Stichting Basmah Academy (actieve wijkbewoner)* Eén deelnemer, *Wijkplatform Overvecht*

Programma

19.30 – 19.35 uur Welkom

19.35 – 20.05 uur Bijdragen - 30 minuten
- Wijkplatform
- Dwarsverband
- Kompasteam
- Hack je stadsie
    - Vragen raadsleden

20.05 – 20.15 uur Ambtelijke toelichting - 10 minuten
- Toelichting
    - Vragen raadsleden

20.15 – 20.25 uur Insprekers los – 10 minuten

- Vereniging Bewoners Binnenstad Utrecht
- Stichting Milieucentrum Utrecht
- Overigen
    - Vragen raadsleden

20.25 – 20.45 uur evt uitloop en afsluiting

Motivatie

Agendeerders
Rick van der Zweth (PvdA), Bert Versteeg (CDA), Dirk-Jan van Vliet (D66), Ruud Maas (Volt), Ruben Snijder (Student en Starter), Gert Dijkstra (EenUtrecht) en Fred Dekkers (GroenLinks)

Motivatie
Graag willen de fracties van PvdA, CDA, D66, Volt, Student en Starter, EenUtrecht en GroenLinks het raadsvoorstel Samen Stad Maken agenderen voor een Raadsinformatiebijeenkomst. Het doel van de bijeenkomst is om nader geïnformeerd te worden op het nieuwe beleid. De informatiebijeenkomst starten we door bewoners(organisaties) aan het woord te laten. Er worden ook twee wijkplatforms gevraagd, eentje die goed draait en eentje waar dat wat lastiger van de grond komt, wat zij nodig hebben en of de plannen daar goed bij aansluiten. Verder vragen we ambtelijke toelichting, hier zullen gerichte vragen aangeleverd worden. Alle bewoners(groepen) zijn nadrukkelijk uitgenodigd zich aan te melden voor de RIB.

Bijdrage

Deelnemer, *wijkplatform Noord West*
Ik maak me (na jarenlange verschillende ervaringen) zorgen om de continuïteit van de afspraken/plannen die een participatietraject opleverd. Daar is onvoldoende aandacht voor in de beleidsnota. Ook is niet voldoende expliciet vastgelegd hoe te handelen (o.a. waar hulp/advies te krijgen) als iets niet goed gaat en/of waar je bezwaar kunt maken over de participatie.

Aanvulling deelnemer, *wijkplatform Noord West*
Ik wil graag inspreken. Ik had mij al eerder aangemeld. Ik had vanavond wijkplatform vergadering waar ik toestemming heb gekregen om namens wijkplatform Noordwest in te spreken. Onze inspraak gaat over de volgende zaken:
- wij zijn positief over de inzet voor het beter betrekken en luisteren naar inwoners
- beleidsnota richt zich in hoofdzaak op interactie. In stuk nog onvoldoende borging van dat de in het participatie proces gemaakte afspraken door rest organisatie ook opgepakt worden: ook op langere termijn (ook belangrijk voor vertrouwen)
- Er mist een centraal aanspreekpunt om zaken rond participatie/“samen stad maken” te bespreken/ aan te kaarten die (qua proces) nog niet goed gaan.
- Evaluatie mist ook als standaard vervolgactie bij trajecten/projecten
- hoe continueteit borgen: door minder wisseling van wacht? Dezelfde personen/aanspreekpunten helpt ook bij vertrouwen opbouwen en houden.
- vraag voor onszelf: wat kan rol wijkplatform hierin zijn?
- als wijkplatform willen we ook monitoren om/én helpen deze nieuwe aanpak tot een succes te maken.

Deelnemer
Ik spreek vanuit 7 jaar ervaring met samenwerking tussen lokale overheden en de samenleving

Samen stad maken

Geen Utrecht zonder U

Gemeente Utrecht

Waarom nieuwe koers?

Ontwikkelingen buiten (maatschappelijke context):

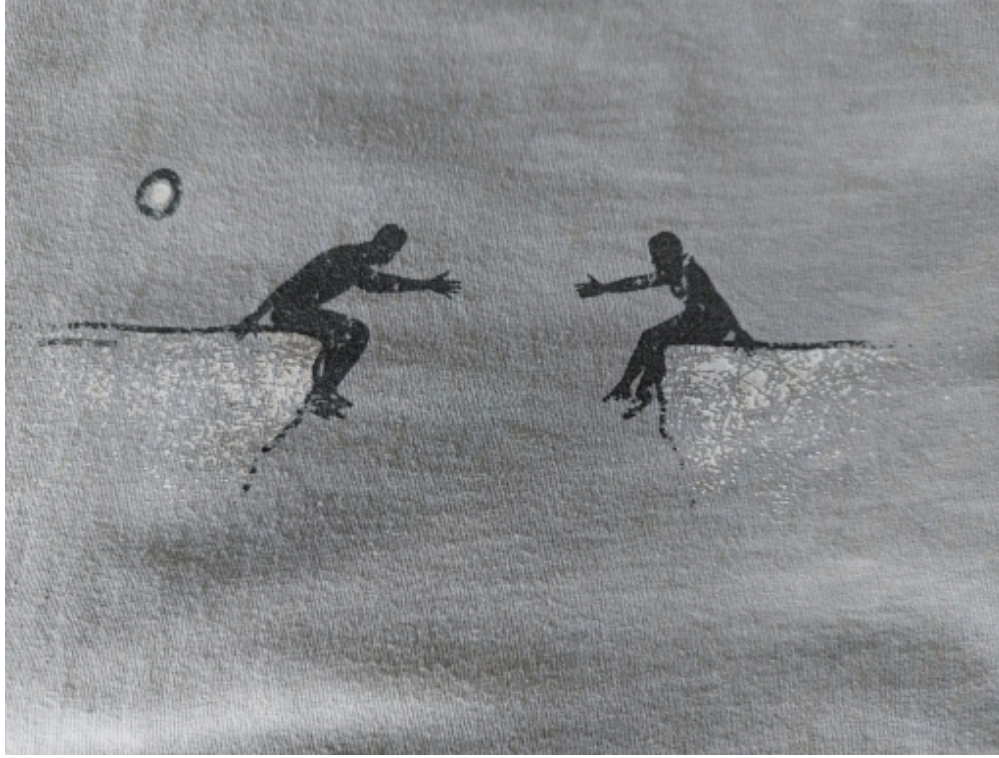
- Veel Utrechters willen graag bijdragen aan een mooier Utrecht, ook samen met de gemeente
- Veel mooie voorbeelden van samenwerking: ervaringskennis en vakkennis aan elkaar verbinden
- Te veel Utrechters voelen zich niet gezien en gehoord**.** Ook niet, *en soms juist niet*, in een participatietraject. (Rekenkamerrapport Horen, zien en samen door)
- Veel geluiden bereiken ons niet vanzelf
- Grotere afstand tussen systeemwereld en de leefwereld; vertrouwen in de gemeente neemt af
- Grotere afstand tussen Utrechters onderling

Gemeente Utrecht

Nieuwe koers:
Geen Utrecht zonder U

Overtuiging

- Verbinding en vertrouwen is nodig voor een goed functionerende democratie.
- Alleen als overheid, markt en gemeenschap beter en gelijkwaardig met elkaar samenwerken, komen er duurzame oplossingen voor de uitdagingen van deze tijd.

En dat vraagt wat van ons

- Het vraagt verandering in houding en gedrag.
- Vernieuwing van samenwerkingsvormen met Utrechters.

Gemeente Utrecht

Met Utrechters bedoelen we alle (toekomstige) bewoners, gebruikers, maatschappelijke en commerciële organisaties van Utrecht.

Veel gesprekken gevoerd

Hoe kunnen we de afstand verkleinen?

Wanneer ging de samenwerking goed en wat maakt het een goede samenwerking?

Hoe zorgen we dat plannen en uitvoering aansluiten bij het vraagstuk en de mensen voor wie we het doen?

Gemeente Utrecht

Leidende principes voor houding en gedrag

Democratie is mensenwerk

Gemeente Utrecht

Welk gedrag hoort daar bij?

Leidende principes	Voorbeeld van gedrag
We zijn **open en eerlijk**	• We zijn duidelijk in wat ons doel is, we lichten onze besluiten toe en koppelen terug wat we wel en niet gedaan hebben met input van Utrechters (transparantie ook over proces) • **We starten open, voordat er een oplossing of een plan ligt** • **We laten onszelf als mens zien**; we laten ook ons gevoel zien, stellen ons kwetsbaar en empathisch op
We geven **vertrouwen** aan Utrechters	• We geven ruimte aan eigenaarschap en verantwoordelijkheid voor Utrechters • Loslaten en accepteren dat het anders kan gaan dan wij zelf in gedachten hebben: wij weten niet alles beter • Vertrouwen krijgen, begint met vertrouwen geven
We tonen **lef**	• We durven te innoveren en nieuwe vormen uit te proberen • We durven te handelen op signalen: luisteren en er ook wat mee doen. • We durven een grens te trekken, ook voor onze eigen veiligheid
We zorgen proactief voor **inclusie en diversiteit**	• Maatschappelijk sensitief: we zijn ons bewust van onze vooroordelen en zijn nieuwsgierig naar de verschillende perspectieven op een vraagstuk. • We erkennen het ongelijke speelveld en investeren ongelijk voor gelijke kansen • We doen extra moeite om degene voor wie we het doen (gebruikers) betrokken te laten zijn • We zorgen voor passende taal en passende vorm (specifiek aandacht voor jongeren onder de 18)
We investeren in **duurzame relaties** en verbinding met de stad	• **We gaan het Stadskantoor uit, werken zo veel mogelijk ter plekke, meer buurt- en wijkgericht** • We starten een relatie met aandacht, we luisteren oprecht als start voor verbinding en spreken waardering die er is uit • We investeren in relaties met sleutelpersonen in de stad • We stimuleren dat Utrechters met elkaar in gesprek gaan en er voor elkaar kunnen zijn
We willen continu **leren en verbeteren**	• Het mag fout gaan, we vragen om feedback van de Utrechters • We toetsen bij de mensen waar het om gaat of de oplossing werkt • We maken altijd gebruik van de data die er al is (inwonerssignalen bijvoorbeeld)

Werken zoveel mogelijk ter plekke

(tekentafel de wijk in)

Gemeente Utrecht

Wijkplatforms als duurzame relatie

- Een structurele groep betrokken Utrechters met een verbindende rol in de wijk, tussen bewoners onderling en met de gemeente.

- Zoals gevraagd in motie 371 een duidelijke plek in het beleid en in het kompas voor zeggenschap: eigenaarschap bij Utrechters.
  - In de basis: overheidsmiddelen
  - Op onderwerp met gemeente als partner: overheidsparticipatie

- Afspraken wijkplatforms en tekst in beleidsnota in gezamenlijkheid gemaakt.
  - Het wijkplatform zet zich in voor een zo inclusief mogelijk geluid (inspanningsverplichting).
  - Het wijkplatform spreekt niet namens de gehele wijk, maar deelt wat er leeft en speelt
  - Adviesrecht (motie 369) afspraken op hoofdlijnen:
    - Adviesrecht is geen adviesplicht.
    - Gemeente is verantwoordelijk wijkplatforms te informeren op verzoek wijkplatform.
    - Gemeente en wijkplatform maken vooraf afspraken wat er gebeurt met een advies.
    - Wijkplatform maakt inzichtelijk wie betrokken was bij opstellen advies, een breed gedragen advies weegt anders dan minder breed gedragen.
    - De gemeente geeft altijd een inhoudelijke reactie.

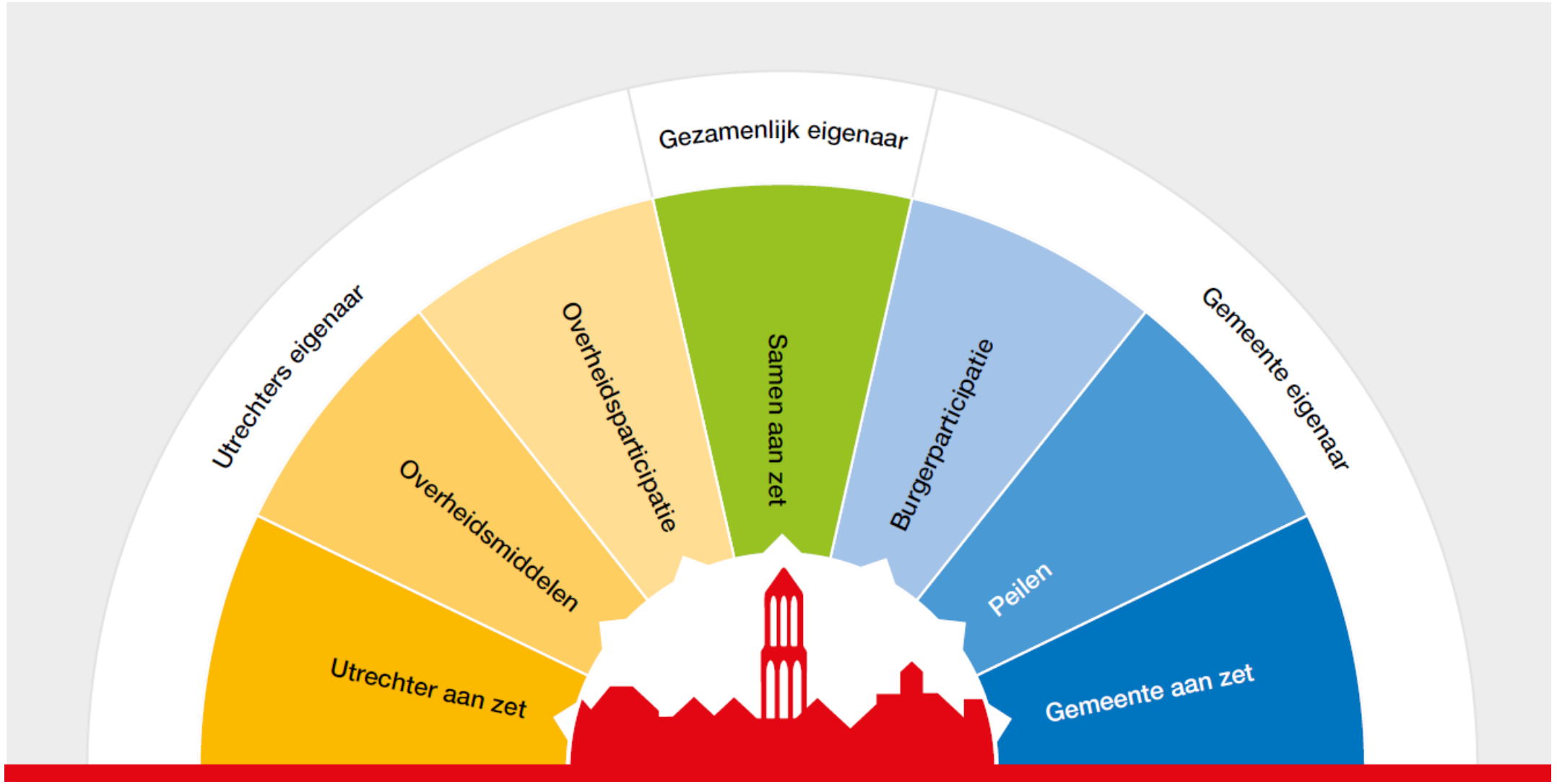
Nieuwe samenwerkingsvormen nodig

- Niet iedereen kan en wil meedoen in een burgerparticipatietraject --> groep niet representatief
- Vaak over en weer verkeerde verwachtingen en daardoor teleurstellingen
- Utrechters kunnen vaak gemakkelijker meer mensen bereiken, weten beter wat er speelt of maken beter gebruik van locatie- en ervaringsdeskundigheid
- Meer eigenaarschap voor Utrechters brengt menselijke maat terug
- Extra investeren in gemeenschapskracht is nodig, juist in tijden van schaarste

Kompas voor zeggenschap

Verschillende vormen van samenwerking

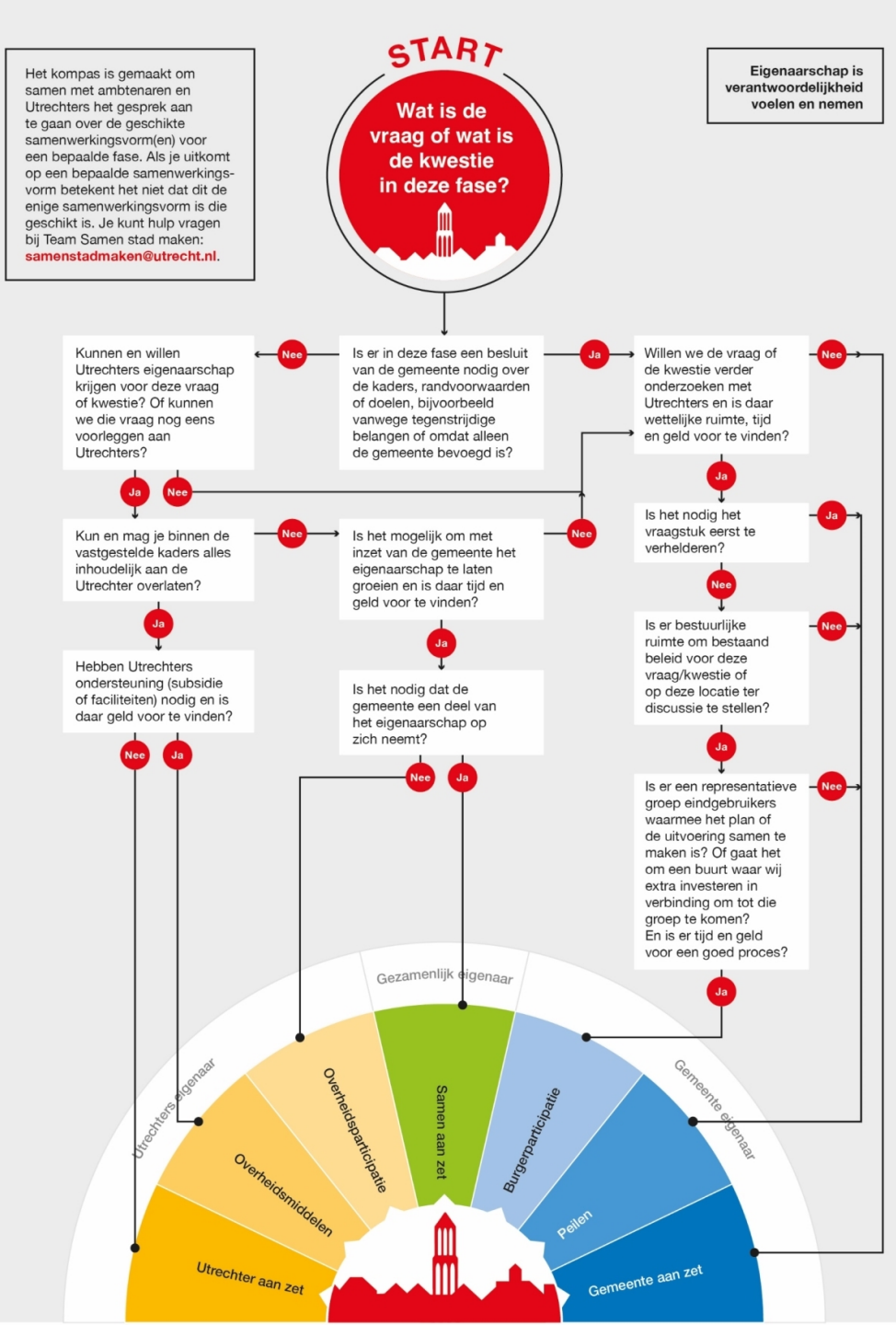
Gemeente Utrecht

Toelichting met voorbeelden

Utrechter aan zet	Utrechters nemen verantwoordelijkheid. De gemeente heeft controlerende en zo nodig wettelijke rol zoals bijvoorbeeld een vergunning verlenen of handhaven.	Wijkmagazines, buurtfeest
Overheidsmiddelen	Utrechters nemen verantwoordelijkheid. De gemeente stelt subsidie of faciliteiten beschikbaar op basis van vastgestelde kaders en maakt hierover afspraken (voorwaarden) met de initiatiefnemers.	Buurthuizen in zelfbeheer, speeltuin in zelfbeheer, wijkplatforms
Overheidsparticipatie	Utrechters nemen verantwoordelijkheid. De gemeente faciliteert en steunt Utrechters met personele inzet door bijvoorbeeld kennis, ervaring, vaardigheden of netwerk in te brengen. Hierover maakt de gemeente afspraken met de initiatiefnemers, eventueel ook over financiële bijdrage.	Wooncoöperaties, buurtverbinders, Stadsmakers, wijkplatforms, plan voor vergroening buurt, wijkvisie, vreedzame school of vreedzame wijk, vaccinatie in buurten, uitvoering burgerberaad,
Samen aan zet	De gemeente en Utrechters werken samen op basis van gedeeld eigenaarschap binnen de (door de raad) vastgestelde doelen. Dit betekent dat beide verantwoordelijkheid nemen. In deze vorm zijn we niet gericht op een besluit van de gemeente.	Wij(k) bouwen in Leeuwesteyn, Wervenberaad, Wijkalliantie+, Parkorganisatie Maximapark, Gezondheidspact
Burgerparticipatie	De gemeente is verantwoordelijk en nodigt uit om (vaak met een beperkte groep) samen te gaan maken. Utrechters zijn de participerende partij, representativiteit is van belang. De gemeente neemt uiteindelijk een afgewogen besluit.	Opstellen buurtagenda's, Overvecht Centrum, sollicitatie programmadirecteur Samen voor Overvecht, Park Leeuwensteyn, stadsteam Jaarbeurspleingebouw
Peilen	De gemeente is verantwoordelijk en voert brede peiling uit door gebruik maken van inwonerssignalen en vragen stellen onder gebruikers en belanghebbenden: zowel online als in gesprekken. Op basis van deze brede inventarisatie van verschillende belangen neemt gemeente een besluit.	Zoekgebieden duurzame energie, Nota van Uitgangspunten uit UPG, Omgevingsvisie, verbetering dienstverlening, Panel Meetellen
Gemeente aan zet	Gemeente voert wettelijke taak uit. De gemeente is verantwoordelijk en informeert Utrechters.	Handhaving, uitgifte paspoorten

Hoe werkt het Kompas?

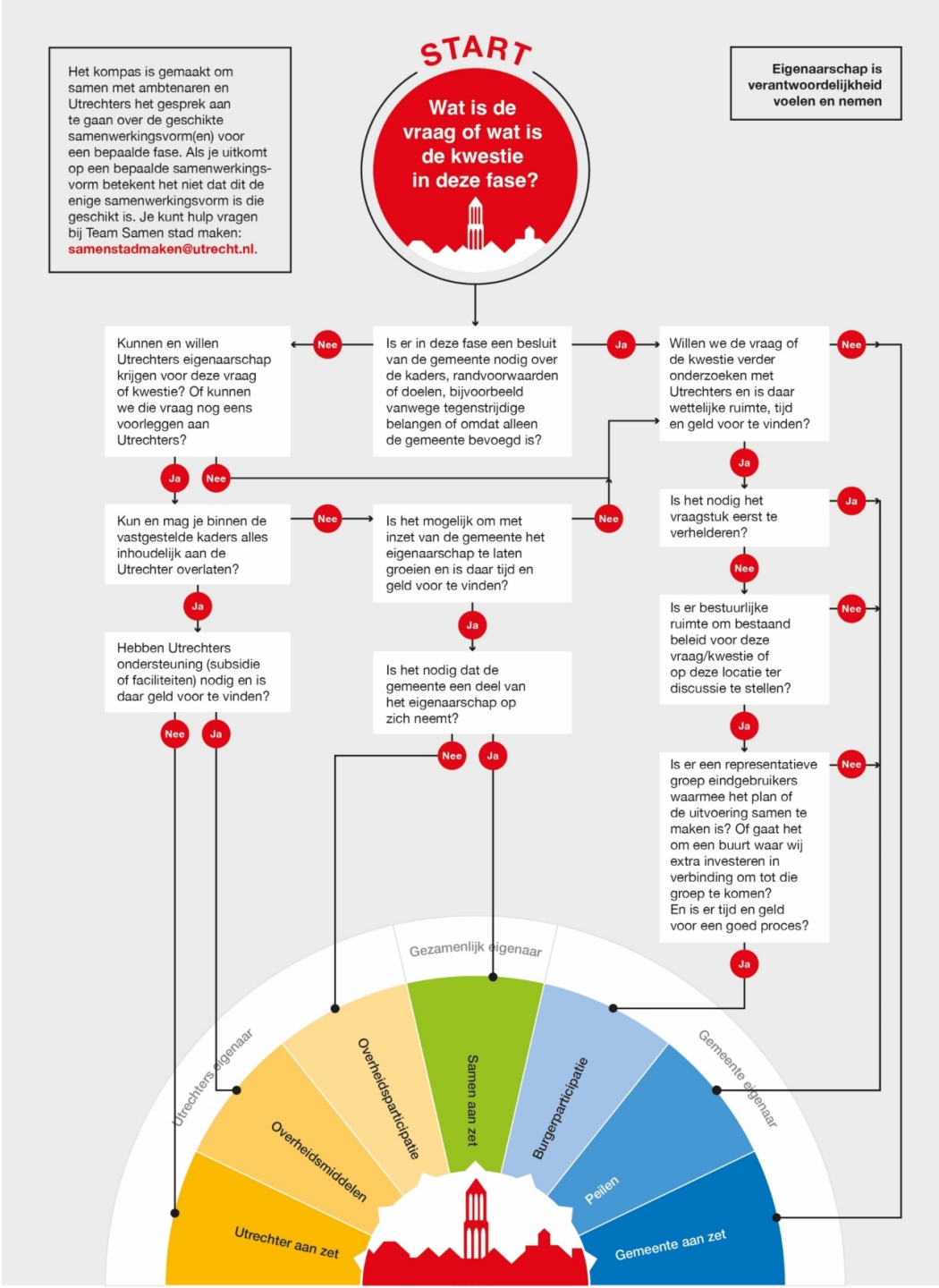
- Het kompas is een handvat om samen (Utrechters en gemeente) het gesprek te voeren over de samenwerkingsvorm.
- Het kompas is bedoeld om meer duidelijkheid te geven en verwachtingen over en weer helder te maken.
- Binnen een onderwerp kan in de loop van de tijd (per fase en per onderdeel/kwestie) de situatie veranderen. Je doorloopt telkens opnieuw het kompas.
- Het kompas nodigt uit tot actief overwegen van andere mogelijkheden om Utrechters meer zeggenschap te geven waar het kan.
- Het kompas stimuleert leidende principes voor houding en gedrag.
- Afweging op basis van kompas wordt aan de voorkant bestuurlijk inzichtelijk gemaakt (college- en raadsvoorstellen).

Gemeente Utrecht

Doorontwikkeling van het kompas

- Het kompas is niet perfect en niet waterdicht.
- Het gebruik vraagt begeleiding van ambtenaren die er vaker mee meewerken (team Samen stad maken)
- Nu met Utrechters oefenen en het kompas samen verbeteren en doorontwikkelen.
- Evalueren en begin 2026 terug naar de raad.

Kompas koerst op meer zeggenschap

1. Bredere belangenafweging door college en raad met meer ongehoord geluid (beginfases)

- Meer ‘peilen' door bij bredere groep meer gelijkwaardig het geluid te horen, o.a. door meer gebruik van inwonerssignalen die we op andere manieren binnen krijgen en ophalen
- Minder burgerparticipatie

2. Meer eigenaarschap van Utrechters: wat Utrechters zelf kunnen doen ze zelf (latere fases)

- Meer overheidsparticipatie (wij steunen Utrechters)
- Meer samen aan zet

Hiermee willen we een grotere groep mensen bereiken en democratie van iedereen maken.

Gemeente Utrecht

Samen stad maken

Geen Utrecht zonder U

Gemeente Utrecht

Samen stad maken: Geen Utrecht zonder U

Missie

Lokale democratie van iedereen maken

Doel van samenwerking met Utrechters

Plannen en uitvoering laten aansluiten bij het vraagstuk en de mensen voor wie we het doen

Doelstelling van deze beleidsnota

1. Resultaat

Utrechters hebben meer zeggenschap over beleid, plannen en uitvoering in hun stad

- er is meer eigenaarschap voor Utrechters.
- college en raad maken een brede belangenafweging in besluitvorming.

2. Proces

De gemeente is een betrouwbare samenwerkingspartner voor Utrechters.

Wat betekent dit voor rol van de raad?

- Raad meer aan de voorkant in positie om bredere belangenafweging te maken en doelen en randvoorwaarden vast te stellen.
  - College is aan zet om verschillende belangen op te halen en te wegen voor voldoende representativiteit.

- Raad geeft Utrechters meer ruimte om zelf te kunnen doen binnen vastgestelde kaders.

- Raad maakt zich er hard voor dat ambtenaren te allen tijden veilig hun werk kunnen doen in samenwerking met Utrechters (toenemende boosheid en agressie).

- Raad kan bij bespreking van dit beleid input meegeven voor vernieuwing participatie- en inspraakverordening en mogelijkheden omgevingswet: wat wil de raad juridisch verankeren?

- Rol van de raad bij participatie is onderwerp van de adviescommissie participatie

Implementatie en continue doorontwikkeling

Een beweging van verandering in de ‘genen’ en de systemen
van de hele gemeente Utrecht

Sturing en organisatie	Heldere interne rolverdeling, controlerende rol toevoegen, heldere plek in organisatie en aansturing, samenhang met andere opgaven zoals inclusie, menselijke maat, etc.
Continue en systematisch leren	Leren met Utrechters: online loket voor ambtelijk vakmanschap, tools en instrumenten, training, instrumenten ontwikkelen, verankering in HR beleid, reflectie van buiten.
Systemen, regels en afspraken	Verordening, digitale systemen voor relatiebeheer en inwonerssignalen, begroting en aanbestedingsregels.

Raadsinformatiebijeenkomst 21 mei 2024:

Raadsvoorstel Beleidsnota Samen stad maken

Inbreng

Milieucentrum Utrecht

Geachte raadsleden,

Ruim twee weken geleden zag ik dat een Beleidsnota‘Samen Stad Maken’ op 21 mei op de agenda van de Raadsinformatieavond stond, inclusief raadsvoorstel. Tot mijn bevreemding zag ik daar geen stukken bij, dus zocht ik informatie op de betreffende pagina van de gemeentesite. Daar waren alleen zonder veel verhelderende toelichting stukken uit 2019, 2021 en 2023 te vinden. Vermoedend dat het om vrij recente stukken zou gaan, mailde ik de gemeente om die nieuwe beleidsnota en het raadsvoorstel. Ik heb nog altijd geen antwoord op die mail ontvangen maar via een mij bekend raadslid heb ik ze alsnog ontvangen. En zowaar kun je sinds een paar dagen ook de stukken op de gemeentelijke website vinden en kreeg ik zowaar vanmiddag een uitnodiging voor een gesprek.

Die stukken vallen mij niet mee. Positief is dat de gemeente inziet dat er iets moet veranderen in eigen houding en gedrag. En dat de gemeente inziet dat het ook dingen moet loslaten. Wat dat in de praktijk betekent blijft wel erg mistig en blijft steken in een hoog abstractieniveau. Dat heeft overigens als voordeel dat er veel ruimte aan ons als bewoners en u als gemeenteraad kan worden geboden om concreter aan te geven hoe wij inderdaad samen stad kunnen maken.

Cruciaal voor een geslaagde aanpak is dat de leefwereld van bewoners centraal staat. Tot die leefwereld van bewoners hoort ook hun woonomgeving: de kwaliteit van je woning, het simpeler maken van de energiebesparing en -transitie, het realiseren van een prettiger woonomgeving die stimuleert tot bewegen, vergroening van buurten en straten, klimaatadaptatie.

Daarbij kan de inbreng van organisaties als MCU, Energie U, Utrecht Natuurlijk, BuurtNatuur030 en soortgelijke initiatieven en organisaties op wijkniveau een rol spelen. Ik heb het op persoonlijke titel al ingebracht in de recente discussie over het sdociaal domein: het is wellicht handig om deze scope mee te nemen in de formulering en uitwerking van opgaven en aanbestedingen op het gebied van sociaal makelaarschap en informatie en advies aan bewoners. Een uitdaging tot samenwerking en contact tussen welzijnsorganisaties en organisaties op het gebied van duurzaamheid en milieu met ervaring in community building, zodat opgaven in

het fysieke en het sociale domein niet langer volkomen los van elkaar worden gezien.

En dan wil ik toch wat kwijt over de vorige week verschenen voorjaarsnota. Onder de kop ‘Concrete bezuinigingen’ lees ik bezuinigingen op zowel het Initiatievenfonds als op ‘Samen Stad maken’. Samen bijna een miljoen/jaar vanaf 2026. Dan ook nog eens op het verhullende kopje “Stroomlijnen initiatieven vergroening buitenruimte” een bezuiniging van liefst 719.000 p/jaar vanaf 2026. “Stroomlijnen” als nieuwste eufemisme voor bezuinigen?

Flink wat pagina’s verder zien wij onder het kopje ‘Hervormingsbezuinigingen’ een aantal zinnige principes die daarvoor kunnen worden gehanteerd, zoals het kritisch kijken naar de gemeente zelf en de gemeentelijke organisatie met als ambitie is om efficiënter te werken en simpeler te organiseren. En daarnaast: onderzoeken of het overlaten van werkzaamheden aan inwoners en ondernemers kan leiden tot een bezuiniging, naast dat zij daarmee meer verantwoordelijkheid krijgen over hun eigen leven en omgeving.

Ik zou zeggen: maak daar een slag in, en niet eens zozeer omdat het een bezuiniging is maar omdat het gewoon heel veel op kan leveren. Maak die slag en kijk tegelijk naar nut en noodzaak van bezuinigingen op het initiatievenfonds en ‘Samen Stad Maken’, schuif geld van het ambtelijk apparaat -hebben we echt zoveel beleids- en communicatieambtenaren nodig?- naar het ondersteunen en realiseren van bewonersinitiatieven.

‘Samen stad maken’ betekent mede uitgaan van de wensen en de belevingswereld van bewoners. Dat betekent in de praktijk ook: verbinden van het sociale en het fysieke domein. Ophouden met hokjesdenken, maak van sociaal makelaarschap weer meer opbouwwerk en leg daarin verbindingen met organisaties als bijvoorbeeld Energie U, Milieucentrum, Utrecht Natuurlijk en BuurtNatuur030 om de leefomgeving groener en gezonder te maken en als bewoners samen de klimaatopgave aan te gaan.

Wijkplatform Overvecht

Inspreekreactie RIB Samen Stad Maken
21 mei 2024

Frisse wind

Allereerst wil ik zeggen dat ik heel blij ben met de nota Geen Utrecht zonder U.
Ik vind het een frisse wind door de participatiegeschiedenis van Utrecht. Een compliment voor Irene Willems, die dit traject trekt.
Ik was ook heel blij met het Rekenkamerrapport “horen, zien en samen door” waar Geen Utrecht zonder U een vervolg op is.

U bent het niet zo van mij gewend dat ik ergens positief over ben. Ik zit al 19 jaar in wijkraad/wijkplatform en heb dus al een hele geschiedenis met participatie en Samen Stad Maken. Ik kan er boeiende verhalen over vertellen, maar daar krijg ik hier de tijd niet voor.
Maar de beleidsnota die er nu ligt, belooft veel.

Vertrouwen

Een heel mooi uitgangspunt van de nota dat centraal staat is het woord “Vertrouwen”, zowel het geven van vertrouwen als het ontvangen van vertrouwen.
Met vertrouwen staat of valt volgens mij de hele participatie. En daar is nogal wat te doen.
Ik heb op Utrecht in Cijfers opgezocht wat in 2023 de percentages waren die geen vertrouwen in College, Raad en ambtenaren hadden. Die zijn in Overvecht het hoogst (10% heeft geen vertrouwen in de gemeenteambtenaren, 14% niet in het college en 13% niet in de raad; de percentage in de hele stad liggen wel lager, 7% geen vertrouwen in het de gemeenteambtenaren, 8% niet in het college en 8% niet in de raad), maar als 13% geen vertrouwen in de raad heeft, klinkt niet best en hoe wil je dan de volgende verkiezingen in?

Daar valt dus nog veel te winnen, want een van de leidende principes wordt houding en gedrag, dat o.a. open en eerlijk moet zijn, duurzame relaties opbouwen met vertrouwen en continu leren en verbeteren etc. Dat betekent dat de gemeente (niet alleen de raad, vooral ambtenaren en college) niet vanuit een autoritaire houding de bewoners benadert, maar dat er geluisterd wordt en de argumenten van de bewoners meegenomen moeten worden. Dat betekent nogal wat.
Er is verschil tussen luisteren en horen.

Cultuuromslag

Dus het beleidsvoorstel is mooi, maar staat of valt met de ontwikkeling en implementatie.
Dat is wel meegenomen in het beleid maar zal een cultuuromslag betekenen.

Cultuuromslagen zijn ongeveer de meest lastig planbare onderwerpen in organisaties, getuige deze cartoons van Fokke en Sukke.

Maak het werk leuk voor wijkplatformleden

Verder heb ik een belangrijk advies, dat niet zo duidelijk in het beleidsvoorstel staat: Maak het wijkplatformwerk vooral leuk voor bewoners.
Het is vrijwilligerswerk en veel bewoners zijn druk met werk, familie etc. en moeten het wijkplatformwerk in schaarse vrije tijd doen. En beste raadsleden, het kost hééél vééél tijd, als je het goed wilt doen. Bewoners doen dat niet als het niet leuk is en te weinig oplevert.
Teveel is participatie tot nu toe gegaan om wat het de gemeente oplevert, zodat het afgevinkt kon worden. Dat moet anders om bewoners te motiveren en te zorgen dat zij gemotiveerd blijven.

Wij hebben als wijkplatform met grote jaloezie gekeken naar de faciliteiten die het Burgerberaad gekregen heeft. De middelen en de ondersteuning die daarvoor beschikbaar zijn gesteld, vinden wij ongekend. En buiten proportie als je dat vergelijkt met wat de wijkplatforms krijgen.
De gemeente zal de wijkplatforms echt beter moeten faciliteren om gemotiveerde leden te krijgen en te houden.
Dat is enerzijds financieel, anderzijds gaat het om erkenning van de inzet.
Bedenk dat het heel lastig is om goede bewoners te motiveren om hun vrije tijd en hun kwaliteiten in te zetten.

Bedenk ook dat een wijkplatform organisch moet groeien.
Stel niet teveel regels aan vorm en invulling, laat dat over aan gemotiveerde bewoners.
Maar geef ze de ondersteuning die ze vragen. Schrijf niet voor, maar denk mee.

Financiën

Wijkplatform Overvecht komt echt niet rond van die € 5.300 die bovendien minutieus moet worden verantwoord. Over vertrouwen gesproken: wij gaan echt geen feest vieren van dat geld, ga er maar vanuit dat we die nodig hebben om onze dialoogavonden goed te organiseren. Niet in een schimmige achteraf locatie, maar in een zaal waar je met fatsoen bewoners kunt ontvangen en ze de consumpties aan kunt bieden die nodig zijn voor een hele avond vrije tijd van die bewoners.

En dan is het antwoord: wat je te kort komt kun je aanvragen bij het Initiatievenfonds. Nou, heeft u daar wel eens een aanvraag gedaan? Alle rompslomp die daarbij komt kijken en dan nog de rompslomp voor de verantwoording: jaar in jaar uit, want het is geen eenmalig probleem.
Verhoog de bijdrage en heb er vertrouwen in dat het goed besteed wordt. Geen gemakkelijke boodschap in deze tijd van bezuiniging.

Ontwikkeling en implementatie

Dus de leidraad bij de verdere ontwikkeling en implementatie wordt van belang.
Mooi dat dit onderwerp wordt van de HR-strategie en de FIT gesprekken met ambtenaren.
Ervan uitgaande dat de leidinggevenden de eerste zijn die hierin getraind gaan worden.

Belangrijk daarbij is dat de gemeente niet op haar autoritaire stoel gaat zitten maar dat ze echt luisteren naar de bewoners en in gesprek gaan.
Er is een verschil tussen luisteren en horen. Horen is hier niet genoeg.

En dan nog een paar aandachtspunten bij die ontwikkeling en implementatie, die gaan over de Omgevingswet en de omgevingsvisies. Wij maken ons daar zorgen over. We zien in Overvecht wat de omgevingsvisie die nu ontwikkeld wordt met bewoners doet en de onrust die het veroorzaakt.
Voor Overvecht Centrum loopt er een participatietraject dat Open Plan Proces heet. Veelomvattend, intensief en tijdrovend. Het is jammer dat dit niet toegepast is op de Omgevingsvisie, omdat bewoners er dan veel nadrukkelijker bij betrokken worden en veel persoonlijker benaderd, dan in het huidige traject.

Communicatie

Een ander punt is het bereik van bewoners.
Overvecht heeft een multiculturele bevolking.
Dat vraagt een andere benadering. Iets op een website plempen en dan denken dat je iedereen bereikt, is een illusie.
Inclusiviteit: voor en door iedereen, niemand uitsluiten: geef als gemeente het goede voorbeeld.

Een ander aandachtspunt bij de ontwikkeling en implementatie is het woordgebruik.
Natuurlijk worden alle woorden in bv. een wijkbericht zorgvuldig gewogen. Maar dat maakt de boodschap niet duidelijker voor bewoners.
Zeggen dat je een wijk mooier gaat maken, dat het nóg groener wordt dan het al is maar er niet bij zetten dat er buurten gesloopt kunnen worden en dat er een paar 70 m. hoge flats voor je deur gaan verschijnen, noemen wij verhullend taalgebruik.
Wees duidelijk over risico's van besluiten.
Benoem risico's in je communicatie. Neem het risico dat er onrust ontstaat, want dan heb je wel een basis voor gesprek en krijg je meer mensen dan met een wijkbericht vol verhullend taalgebruik. Laat te publiceren berichten eerst lezen door kritische bewoners. Weet je wel: die lastige usual suspects die je niet aan tafel wilt hebben, maar die je wel nodig hebt.
Wees duidelijk in je boodschap, gemeente.

Tot slot

Ik wil de raad graag adviseren de beleidsnota aan te nemen en vertrouwen te hebben in het ontwikkel- en implementatietraject dat bij Irene Willems en Eva Oosters in goede handen komt.

Inspraak wijkplatform Noordwest over beleidsnota samen stad maken

- wij zijn positief over de inzet voor het beter betrekken en luisteren naar inwoners
- beleidsnota richt zich in hoofdzaak op interactie en op projecten. In stuk nog onvoldoende borging van dat de in het participatie proces gemaakte afspraken door rest organisatie (beheer) ook opgepakt worden: ook op langere termijn (ook belangrijk voor vertrouwen)
- De principes zouden moeten gelden voor alle interactie met burgers, bv ook voor loket meldingen (dan nu alléén officiële participatie-trajecten)

Bij vertrouwen geven:

- Bij de vertaling van input door de ambtenaren in de besluitvormingsadviezen gaat er ook wel eens iets mis: zorg dat betrokkenen kunnen meeschrijven/adviseren. Is ook goed voor begrip, relatie, vertrouwen.
- Soms hebben bewoners meer (professionele) kennis en/of kunde dan de betrokken ambtenaar. Maak daar gebruik van.
- …. en hou ook lijnen open rechtstreeks van burger naar bestuur: de interne “escalatieladder” zit dat in de weg (deze aanpassen).
- Ik las indirect bij uitleg principe “werken proactief aan duurzame relaties aan relaties” dat projecten los opgepakt worden ondanks dat er meer in de wijk speelt:
- … als principe zou het goed/beter zijn om als uitgangspunt bij (in elk geval elk fysiek) op te starten project (initiatiefase) met omwonenden te inventariseren wat er speelt, zodat overwogen kan worden of ook andere doelen te halen/wat in de scope moet. “Elke schop in de grond is een kans”. Werk-met-werk maken is ook nog goedkoper en geeft minder overlast (is principe bij klimaatadaptatie).
- … en hoe continueteit borgen: door minder wisseling van wacht? Dezelfde personen/aanspreekpunten helpt ook bij vertrouwen opbouwen en houden.
- Dat geldt ook voor afspraken. Ik ben actief in groenbeheer: binnen 1 jaar drie personen
- Graag in het systeem ook de afspraken openbaar zichtbaar maken.
- vraag voor onszelf: wat kan rol wijkplatform hierin zijn?
- als wijkplatform willen we ook monitoren (bij ons is melden soms minder hoge drempel) om/én helpen deze nieuwe aanpak tot een succes te maken.
- Ik wil wel in reflectiegroep
- Bij “we leren en verbeteren continue” staat dat er gevraagd wordt om feedback bij sammenwerking
- Ten eerste zou je verwachten dat voor een gelijkwaardige samenwerking je de (manier van) participatie samen inricht. Dat geldt dus ook voor toepassen kompas.
- Daarnaast graag ook concreet kiezen voor evaluatie als standaard vervolgactie bij trajecten/projecten. Daarbij ook alle betrokkenen (ook uitvoerders) laten meedoen, zodat ze zelf horen wat goed ging en wat niet.
- De evaluatie binnen de organisatie mist. Bv na overdracht project naar beheer. Wordt door beheer echt gedaan wat is afgesproken? Ook op langere termijn? Voorbeeld boomjes planten
-
- Er mist een centraal aanspreekpunt om zaken rond participatie/“samen stad maken” te bespreken/ aan te kaarten die (qua proces) nog niet goed gaan. -> dat kan niet via (stichting)sleutelpersonen (die zitten niet diep genoeg in de systeenmwereld), ook niet ombusdvrouw, maar iemand met voldoende mandaat in de organisatie.
- Analyse data is ook risico: daarom standaard resultaat voorleggen aan vertegenwoordigers doelgroepen of zij resultaat herkennen.

Over kompas

- Ook nog vele vragen o.a.
- Lijkt veel kennis voor nodig (hoge drempel)

- Hoe betrekken onderkant samenleving
- Hoe contunieteit bij vertrek burgers?
- Relatie right to challenge?
- Gewoon gaan oefenen!

Inbreng in raadsinformatiebijeenkomst over beleidsnota Samen Stad Maken

21 mei 2024

Wat mij opvalt als ik naar samenwerking tussen overheid en samenleving kijk, is dat daar door veel gemeenten stevig op wordt ingezet, ook in uw gemeente! Tegelijk lijkt het vertrouwen onderling steeds verder af te nemen. Als ik bewonersinitiatieven vraag wat hun grootste belemmering is, hoor ik 9 van de 10 keer: “de gemeente”. En ook ambtenaren die ik spreek laten nogal eens hun ongenoegen over bewoners horen.

Hoe kan dit? Dat heeft in mijn ogen te maken met dat er sprake is van een paradigmashift, die niemand lijkt te zien. Die paradigmashift betreft een muur tussen overheid en samenleving, die er eigenlijk helemaal niet is. Maar **iedereen denkt dat die muur er is en handelt daarnaar**. Daardoor worden zaken óf door de overheid, óf door bewoners opgepakt. Maar vrijwel nooit samen, op basis van gelijkwaardigheid.

Bij burgerparticipatie doen bewoners een beetje mee met de overheid. Bij overheidsparticipatie doet de overheid een beetje mee met de samenleving. Bij de in mijn ogen sterk polariserende right-to-challenge – in Utrecht: bewonersbod – is de samenleving uiteindelijk zelf aan zet. Bij het burgerberaad – op zich een mooi model – gooit de overheid een vraag over de muur, waarna bewoners een antwoord teruggooien. En zelfs bij het – ook hier in Utrecht – veelgeroemde model Peel en Maas ontbreekt gelijkwaardige samenwerking tussen overheid en samenleving.

Als ik iets heb geleerd de afgelopen 7 jaar, dan is dat: **mensen willen best meedénken met plannen van anderen, maar vooral meedóén met hun eigen plannen**. Pas als ze zich eigenaar voelen van een plan, zijn ze er echt mee verbonden. Dat geldt voor bewoners en ook voor ambtenaren. Die verbondenheid geeft vertrouwen. En omgekeerd: de afwezigheid ervan voedt het wantrouwen.

Waar komt die muur vandaan? Die vind zijn oorsprong in het feit dat overheden traditioneel top-down werken. De overheid bepaalt en de samenleving heeft te volgen. Steeds vaker ziet men in dat dit niet meer werkt. Dan wordt bottom-up werken als de oplossing gezien. En niemand lijkt door te hebben dat bottom-up precies hetzelfde probleem heeft als top-down, maar dan omgekeerd: de samenleving bepaalt en de overheid heeft te volgen. De muur blijft intact.

Terwijl het anders kan. Madelon Eelderink – auteur van het Handboek Participatief Actieonderzoek – introduceerde daar de term community-up voor. **Bij community-up bepalen top en bottom samen wat ze gaan doen en voeren dat vervolgens ook samen uit.** En daar waar dit lukt, gebeuren de mooiste dingen. Want overheid en samenleving vullen elkaar dan geweldig aan.

In het kompasteam hebben we hier uitgebreid over gesproken. In het kompas is dit terug te zien. De kant waar de overheid eigenaar is, is sprake van top-down. Daar waar de samenleving eigenaar is, is sprake van bottom-up. Daar waar overheid en samenleving samen eigenaar zijn, is sprake van community-up. Dat lijkt maar een klein stukje in het midden, maar feitelijk hebben we met elkaar vastgesteld dat dat het uitgangspunt zou moeten zijn. Dán ben je samen de stad aan het maken. Alleen als samen niet lukt, kun je naar links of naar echts bewegen in het kompas.

Gelijkwaardige samenwerking vereist wel het een en ander met betrekking tot houding en gedrag. Daar hebben we in het programma “Grip op Loslaten” van A&O fonds Gemeenten expliciet op ingezet. Bij ieder van de 8 deelnemende gemeenten hebben we 16 mensen getraind in Participatief Actieonderzoek (PAO), zodat ze bij de toepassing zouden ervaren wat dat vraagt aan houding en gedrag.

Alle deelnemers vertelden ons onveranderd dat ze het traject geweldig vonden, maar dat ze er in de praktijk niets mee konden. Omdat ze van bovenaf nog steeds op de traditionele manier werden aangestuurd. We zijn toen workshops gaan houden met directies en colleges. Die hadden enorm effect! Bij die gemeenten waar we de top mee konden nemen, kregen de deelnemers echt de ruimte met mooie resultaten als gevolg.

Dit laat zien dat de transitie die met de beleidsnota Samen Stad Maken wordt ingezet, niet alleen iets voor uitvoerende ambtenaren is. Het **betekent ook iets voor de directie, voor het college en voor u als raad**. Alleen als u ruimte geeft aan deze ontwikkeling maakt zij echt een kans.

Ik sluit af met de vraag of dit wel echt nodig is. Ik persoonlijk denk van wel. Ik zie daarbij twee belangrijke redenen:

Ten eerste is er het probleem van beschikbare menskracht. Ook uw gemeente worstelt neem ik aan met onvervulde vacatures. Uw organisatie heeft ongeveer 5.500 medewerkers. De Utrechtse samenleving heeft rond de 375.000 “medewerkers”! **Als ruim 1% daarvan mee gaat doen, hebt u bijna een verdubbeling van uw personeelsbestand**. En het kost u iets. Alleen, u voert geen beoordelingsgesprekken met ze, u kunt ze niet vertellen wat ze moeten doen. Maar door samen op zoek te gaan naar hoe je elkaar kunt versterken, kun je samen veel meer bereiken!

De andere reden is dat veel problemen niet meer door een gemeente zelf zijn op te lossen. Je hebt de samenleving nodig. Kijk naar het sociaal domein. Het werken daar kenschetst zich door **“dweilen met de kraan open”**. We wachten tot mensen in de problemen komen en dan gaan we ze helpen. Ik nodig u allen uit om de beleidsdocumenten van de gemeente met betrekking tot het sociaal domein te nemen, daar overal het woord zorg te vervangen door dweilen en eens op u in te laten werken wat daar feitelijk staat.

Als mijn bad over stroomt, draai ik eerst de kraan dicht. Natuurlijk ga ik daarna dweilen, dat is ook nodig. Maar pas nadat ik de kraan heb aangepakt. En als ik erachter kom dat ik niet tegen de stroom op kan dweilen, ga ik geen discussie aan over of we de kamer van de kleinste moeten opofferen. Nee, de focus ligt eerst op het dichtdraaien van de kraan.

In het sociaal domein **kun je de kraan als gemeente niet zelf dichtdraaien**. Daar is de samenleving bij nodig. De samenleving kan het echter ook niet alleen (anders had ze dat al wel gedaan). Dus daar is community-up de enige weg. En dus het midden van het kompas van Samen Stad Maken.

Mijn conclusie ten aanzien van de beleidsnota Samen Stad Maken is dat deze een heel goede basis legt voor een betere samenwerking tussen gemeente en samenleving. Daarmee brengt dit Utrecht op dit onderwerp in de voorhoede van gemeenten in Nederland.

Bestuurder Stichting Omzien en SevenSenses

Auteur van “Van CEO naar tuinman” (Business Contact 2014)

7 jaar ervaring met betrekking tot samenwerking overheid en samenleving, o.a. als
- mede-aanjager van Samen Duurzaam Zeist;
- architect van het programma “Grip op Loslaten” van A&O fonds Gemeenten;
- adviseur voor Doe Maarn Mee (co-creatietraject gemeente Utrechtse Heuvelrug).

Raadsinformatiebijeenkomst

Dossiernummer	4126
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	21 mei 2024
Agendapunt	1.1
Titel	Raadsvoorstel Beleidsnota Samen stad maken
ID	4339
Behandelend ambtenaar	
Telefoon	
E-mail	
Datum collegebesluit	
Thema	
Portefeuillehouder	
Beleidsveld	
Referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	
Behandelvoorstel	
Resultaat commissiebehandeling	
Resultaat raadsbehandeling	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Raadsinformatiebijeenkomst	21 mei 2024

Voorgesteld besluit

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Beleidsnota Samen stad maken ‘Geen Utrecht zonder U’

Beleidsveld	Participatie
Organisatieonderdeel	Wijken
Opsteller	Irene Willems
Kenmerk	12146874
Vergaderdatum Raad	Volgt
Referendabel	Ja
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1. De beleidsnota Samen stad maken 'Geen Utrecht zonder U’ vast te stellen, met als belangrijkste onderdelen:
   a. De doelstellingen:
      i. Utrechters hebben meer zeggenschap over beleid, plannen en uitvoering in hun stad:
      ii. er is meer eigenaarschap voor Utrechters;
      iii. college en raad maken een bredere belangenafweging in besluitvorming;
      iv. De gemeente is een betrouwbare samenwerkingspartner voor Utrechters;
   b. Leidende principes voor houding en gedrag van ambtenaren, college en raadsleden in samenwerking met Utrechters: open en eerlijk, lef, vertrouwen, inclusie en diversiteit, duurzame relaties en continu leren en verbeteren;
   c. Kompas voor zeggenschap voor Utrechters.

2. De huidige twee actieprogramma's ‘Samen stad maken op de Utrechtse manier’ en ‘Samen stad maken: initiatief’ in te trekken.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Samenvatting

Het college stelt de raad voor om de beleidsnota Samen stad maken, ‘Geen Utrecht zonder U’ vast te stellen, waarmee we richting geven aan samenwerking met Utrechters om de lokale democratie te versterken en vernieuwen. Alleen als overheid, markt en gemeenschap beter en gelijkwaardig met elkaar samenwerken, komen er duurzame oplossingen voor de uitdagingen van deze tijd, zoals klimaat, woningbouw en kansengelijkheid. Dat vraagt van ons als gemeente verandering in houding en gedrag en vernieuwing van samenwerkingsvormen.

In deze beleidsnota geven we hier richting aan met leidende principes voor houding en gedrag voor ambtenaren, college en raadsleden: open en eerlijk, lef, vertrouwen, inclusie en diversiteit, duurzame relaties en continu leren en verbeteren. Daarnaast bieden we met het 'Kompas voor zeggenschap’ een handvat voor een gesprek met Utrechters om te komen tot de best passende samenwerkingsvorm voor dat moment. Het kompas is bedoeld om verwachtingen over en weer helder te maken en nodigt uit tot actief overwegen van alle mogelijkheden om Utrechters meer zeggenschap en eigenaarschap te geven waar dat kan. Het kompas stimuleert dat de principes voor houding en gedrag worden toegepast. In het onderdeel ‘implementatie’ worden eerste vervolgstappen geschetst en de hoofdlijn van hoe we tot deze verandering willen komen.

Context

Aanleiding

‘Contact maakt de stad’ is het fundament van het coalitieakkoord. Daarin beschrijven we het belang van ideeën, zeggenschap en tegenmacht voor de uitdagingen die spelen in onze stad, wijken en buurten. Met het programma ‘Samen stad maken’ is een fundament gelegd waar we op voortbouwen. We hebben de afgelopen jaren veel goede voorbeelden gezien van Samen stad maken en we hebben ook geleerd dat het beter moet en dat het beter kan. Een belangrijk ijkpunt daarbij is het Rekenkameronderzoek ‘Horen, zien en samen door’ naar inwonersparticipatie in Utrecht (december 2022). Dit rapport gaf aan dat het ons als gemeente, ondanks de vele energie en moeite, onvoldoende lukt om onze doelen voor Samen stad maken te bereiken. Inwoners voelen zich onvoldoende betrokken en de diversiteit aan deelnemers neemt niet toe. Ook de Inwonersenquête 2023 laat een aantal zorgelijke ontwikkelingen zien; zo is het vertrouwen van Utrechters in de gemeente gedaald ten opzichte van 2021 en is dat in een aantal wijken onder de 50%.
In de raadsbrief Focus en koers herijking Samen stad maken (maart 2023) hebben we onze analyse geschetst van de huidige situatie op basis van meerdere onderzoeken en aangegeven dat we toewerken naar nieuw beleid voor Samen stad maken met daarin leidende principes voor houding en gedrag voor ambtenaren, college en raadsleden en een kompas voor zeggenschap. De huidige actieprogramma’s voor participatie en initiatief vervangen we door dit kaderstellende beleid, passend binnen het raamwerk Sturen en verantwoorden.

Juridische context

De voorgestelde Beleidsnota Samen stad maken ‘Geen Utrecht zonder U’ bevat de uitgangspunten bij de samenwerking tussen Utrechters en gemeente. De uitwerking zal verder vorm worden gegeven in de te actualiseren participatie-en inspraakverordening en de te actualiseren participatieleidraad.
De raad is op grond van de Gemeentewet bevoegd om kaders, zoals neergelegd in deze beleidsnota, vast te stellen.
Dit beleid sluit tevens aan op de bedoeling van de Omgevingswet. Deze wet gaat uit van vertrouwen in initiatiefnemers, vertrouwen van de burger in de overheid en vertrouwen tussen overheden. De Omgevingswet wil bijdragen aan het herstel van vertrouwen in de overheid onder meer door het faciliteren van publieksparticipatie. Niet de juridische borging, maar een professionele en open houding wordt gezien als de garantie voor een goed participatieproces. De Omgevingswet regelt niet hoe dit proces moet plaatsvinden. Het is aan de gemeente om hier zelf invulling aan te geven.

Beslistermijn

Er is geen specifieke beslistermijn voorzien. Aan de raad is toegezegd in eerste kwartaal 2024 met nieuw beleid te komen, onder andere als reactie op besluitvorming over het Rekenkamerrapport ‘Horen, zien en samen door’.

Beoogd effect
Er is een sterke lokale democratie en plannen en uitvoering sluiten aan bij het vraagstuk en de mensen voor wie we het doen. Om dit te bereiken hebben Utrechters meer zeggenschap doordat zij meer eigenaarschap op zich kunnen nemen of doordat er een bredere belangenafweging in college en raad plaatsvindt. De gemeente is een betrouwbare samenwerkingspartner.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad

Eerdere besluitvorming t.a.v. programma Samen stad maken

November 2023:	Motie 423 Investeer in gemeenschapskracht en ontlast de gemeente Utrecht
Juni 2023:	Raadsbrief Plan van aanpak herijking Samen stad maken
Maart 2023:	Raadsbrief Focus en koers herijking Samen stad maken
Mei 2023	Rekenkameronderzoek Inwonersparticipatie Horen, zien en samen door
September 2021:	Actieprogramma Samen stad maken Initiatief
November 2019:	Actieprogramma Samen stad maken op de Utrechtse manier

Eerdere besluitvorming t.a.v. wijkplatforms

November 2023:	Motie 371 Het wijkplatform als onderdeel van samen stad maken Utrecht
	Motie 369 Adviesrecht voor de wijkplatforms Utrecht
April 2023:	Raadsbrief Doorontwikkeling Wijkplatforms 2023-2026
Mei 2022:	Raadsbrief Evaluatie wijkplatforms

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	De beleidsnota Samen stad maken 'Geen Utrecht zonder U' vast te stellen, met als belangrijkste onderdelen: a. De doelstellingen: i. Utrechters hebben meer zeggenschap over beleid, plannen en uitvoering in hun stad: ii. er is meer eigenaarschap voor Utrechters; iii. college en raad maken een bredere belangenafweging in besluitvorming; iv. De gemeente is een betrouwbare samenwerkingspartner voor Utrechters; b. Leidende principes voor houding en gedrag van ambtenaren, college en raadsleden in samenwerking met Utrechters: open en eerlijk, lef, vertrouwen, inclusie en diversiteit, duurzame relaties en continu leren en verbeteren; *c.* Kompas voor zeggenschap voor Utrechters.
Argumenten	
1.1	Door Utrechters meer zeggenschap te geven kunnen plannen en uitvoering beter aansluiten bij het vraagstuk en de mensen voor wie we het doen.
	Om de lokale democratie te versterken en te vernieuwen is het nodig dat we vormen vinden om plannen en uitvoering beter te laten aansluiten bij het vraagstuk en de mensen voor wie we het doen. Dat kunnen we bereiken door de mensen voor wie we het doen meer zeggenschap te geven. Dit betekent onder andere dat we mensen die we nu niet vanzelfsprekend horen een stem geven zodat deze stem meegenomen wordt in de bredere belangenafweging van college en raad.
1.2	Met het vaststellen van leidende principes voor houding en gedrag beïnvloeden we dat waar de grootste winst te halen valt voor de samenwerking met Utrechters: ons eigen gedrag.
	Door concreet te maken welke houding en welk gedrag van ambtenaren, college en raad nodig is om een goede samenwerkingspartner te zijn ontstaat er een gedeeld

	beeld van de manier waarop we willen omgaan met Utrechters in de ontwikkeling van plannen, beleid en in de uitvoering. Hierdoor wordt samen stad maken minder persoonsafhankelijk en maken we het onderdeel van de gehele organisatie hoe ambtenaren, college en raadsleden met Utrechters samenwerken.
1.3	Met het kompas voor zeggenschap bieden we Utrechters helderheid over de mate van zeggenschap die zij hebben in plannen en ontwikkelingen van de stad.
	Eén van de belangrijkste voorwaarden voor succesvolle samenwerking met Utrechters is als er duidelijkheid is over in welke mate Utrechters zeggenschap hebben. Door in het kompas explicieter te maken welke verschillende vormen van samenwerking er zijn, wanneer deze vorm geschikt is en welke mate van zeggenschap er bij die verschillende vormen hoort, werken we samen aan meer duidelijkheid in verwachtingen.
1.4	Het kompas voor zeggenschap helpt ons om samenwerkingsvormen te kiezen die aansluiten bij het vraagstuk en de mensen voor wie we het doen.
	In het voorgestelde beleid zijn vijf mogelijke samenwerkingsvormen uitgewerkt en is aangegeven wanneer welke vorm het meest geschikt is. Het kompas stuurt naar meer eigenaarschap (verantwoordelijkheid voelen en verantwoordelijkheid nemen) bij Utrechters daar waar het kan. Daarvoor stuurt het kompas naar ‘Overheidsparticipatie’ en ‘Samen aan zet’. Dat wat Utrechters zelf kunnen, doen ze zelf met steun en afspraken met de gemeente. Anderzijds hechten wij eraan dat Utrechters die we doorgaans niet spreken een stem krijgen die meegaat in de belangenafweging door college en raad, dat geeft hun meer zeggenschap. Daarvoor stuurt het kompas in de richting van ‘Peilen’. Het kompas biedt met richtinggevende vragen medewerkers en Utrechters een handvat in het vinden van een samenwerkingsvorm die past bij het vraagstuk en de mensen voor wie we het doen.
1.5	Het voorgestelde beleid is resultaat van een uitgebreid samenwerkings- en participatietraject met Utrechters.
	Om tot dit beleid te komen heeft eerst een aantal betrokken Utrechters en experts met hulp van ambtenaren een eerste concept voor leidende principes en een kompas voor zeggenschap gemaakt. Vervolgens is dit verrijkt door heel veel gesprekken te voeren met verschillende Utrechters; we hebben straatinterviews gehouden, zijn bij verschillende verenigingen en stichtingen op bezoek geweest (Dwarsverband, Sleutelpersonen, Voor je Stadsie, STAD, Panel Meetellen) en we hebben gesprekken gevoerd met onze vaste relaties zoals wijkplatforms en verschillende betrokken Utrechters. Ook is het uitgebreid besproken met jongeren op avonden van Young Minds en Thirty030. Tot slot is het besproken in het Development Network Utrecht waar verschillende vastgoedpartijen actief zijn.
Kanttekeningen/Risico’s	
1.1	Het kompas voor zeggenschap is niet makkelijk in gebruik en vraagt ervaring en begeleiding.
	Voor het kiezen van een passende samenwerkingsvorm met Utrechters moeten veel afwegingen worden gemaakt, die we allemaal hebben geprobeerd te verwerken in het kompas voor zeggenschap en de richtinggevende vragen. Uit de eerste toetsen blijkt dat deze versie van het kompas niet makkelijk hanteerbaar is voor mensen die er nog niet veel mee gewerkt hebben. Wel leidt het kompas tot het goede gesprek om een afweging te kunnen maken en biedt het meer richting dan de huidige participatieleidraad. We starten met het gebruik van het kompas, om het op basis van praktijkervaringen aan te kunnen scherpen. Daarbij communiceren we duidelijk dat het kompas nog niet waterdicht is en presenteren we het als een 1.0 versie die we graag met Utrechters en ambtenaren doorontwikkelen. We geven daarbij aan dat het gebruik begeleiding vraagt van mensen die er ervaring mee hebben.

1.2	Het aanpassen van houding en gedrag is een cultuurverandering die vraagt om een lange adem en die niet direct tot zichtbaar resultaat zal leiden gemeentebreed.
	We bereiken onze doelstellingen niet van de ene op de andere dag. Gedrag is het moeilijkst te veranderen, het is nodig daar langjarig tijd voor te nemen. De organisatie brede implementatie en borging vragen om begeleiding van onze collega's. Stap voor stap, in het dagelijkse werk met elkaar aan de slag en van elkaar leren.
1.3	In tijden van bezuiniging bestaat de kans dat er onvoldoende financiële middelen zijn om goed samen te werken met Utrechters.
	Samenwerken met Utrechters kost tijd en geld. Dat is begroot in de plankosten van het betreffende onderwerp. Als die middelen beperkter worden, kunnen we mogelijk onvoldoende ervaringskennis van Utrechters verbinden aan de vakkennis van ambtenaren. Hierdoor ontstaat het risico dat plannen en uitvoering onvoldoende aansluiten bij het vraagstuk en de mensen voor wie we het doen. Om dit te voorkomen gaan we in de vorm ‘Peilen’ meer uit van inwonerssignalen die al beschikbaar zijn. Ook eigenaarschap bij Utrechters biedt op termijn kansen
Beslispunt	
2	De huidige twee actieprogramma's ‘Samen stad maken op de Utrechtse manier’ en ‘Samen stad maken: initiatief’ in te trekken.
Argumenten	
2.1	De doelstellingen en het uitgangspunt van het actieprogramma Samen stad maken op de Utrechtse manier (2019) sluiten niet meer aan bij de huidige situatie.
	De doelen van het actieprogramma Samen stad maken op de Utrechtse manier (inclusiviteit, betrokkenheid en samen wijzer worden) geven geen richting aan zeggenschap. Ook het uitgangspunt ‘participatie is maatwerk’ geeft geen richting aan wanneer voor welke samenwerkingsvorm gekozen moet worden.
2.3	De twee onderdelen (participatie en initiatief) zijn met elkaar verbonden.
	We hebben op dit moment twee losse actieprogramma's: een over participatie en een over initiatief. Deze twee onderdelen zijn echter inhoudelijk zeer sterk met elkaar verbonden: ze gaan beide over samenwerking met Utrechters en democratische vernieuwing. Daar hoort ook één beleidskader bij. In het nieuwe beleid zijn de verschillende onderdelen in een kompas voor zeggenschap aan elkaar verbonden.
2.4	Actuele actielijnen uit actieprogramma 'Samen stad maken; initiatief’ zijn verwerkt in dit nieuwe beleid
	In het actieprogramma ‘Samen stad maken: initiatief’ staan een aantal actielijnen die nog actueel zijn, zoals doorontwikkelen van bewonersbod en verdere inzet van buurtbudgetten. Daarom zijn deze actiepunten overgenomen in dit nieuwe beleid bij het onderdeel ‘implementatie'.
Kanttekeningen/Risico’s	
2.1	De huidige participatieleidraad uit 2021 en de participatie- en inspraakverordening moeten we aanpassen naar aanleiding van nieuw beleid, wat mogelijk tot verwarring leidt.
	In augustus 2021 is de participatieleidraad verschenen naar aanleiding van het actieprogramma Samen stad maken op de Utrechtse manier. Dit is toen breed in de organisatie en bij partners onder de aandacht gebracht. Het vaststellen van nieuw beleid maakt een herziening van de participatieleidraad noodzakelijk, waardoor we straks weer met een nieuwe boodschap komen bij de organisatie en partners. Dit kan mogelijk verwarrend werken. Doordat de nieuwe leidraad voorziet in een behoefte waarin de huidige participatieleidraad niet voorzag (richting geven), verwachten we dat de nieuwe leidraad toch vooral helpend gaat zijn en een welkome aanvulling is voor de interne organisatie en voor partners.

	Ook de participatie- en inspraakverordening moet worden aangepast om aan te sluiten bij het nieuwe beleid. We hebben nu nog geen nieuwe participatie- en inspraakverordening opgesteld om eerst het politieke debat te kunnen voeren in de raad over dit beleid en over eventuele resultaten van de adviescommissie participatie. Waar nodig kan dat beide verwerkt worden. Tot die tijd kan de huidige participatie- en inspraakverordening blijven bestaan.

Financiën

Het programmabudget voor Samen stad maken is onderdeel van het programma Betrouwbare overheid met als hoofdoelstelling Betrokken Utrechters. De uitvoering van deze beleidsnota is een verantwoordelijkheid van de gehele gemeentelijke organisatie, waarbij Samen stad maken verankerd wordt in alle gemeentelijke opgaven. De financiering hiervan valt daarmee ook onder de betreffende beleidsterreinen en wordt gedekt vanuit de bijbehorende programmabegrotingen.

Vanwege de huidige financiële situatie van de gemeente zullen in de gemeentelijke meerjarenbegroting keuzes moeten worden gemaakt die mogelijk ook van invloed zullen zijn op de activiteiten en financiën op onze inzet voor het programma Samen Stad maken. In bovenstaande toelichting is nog geen rekening gehouden met eventuele bezuinigingen of het temporiseren of stopzetten van bepaalde activiteiten. Als er gekozen wordt te bezuinigen op het programma Samen stad maken of bijvoorbeeld op plankosten uit andere programma's kan de lijn uit deze nota worden uitgevoerd, maar zal dit tot een (forse) vertraging van de uitvoering leiden.

De beweging die geschetst is in deze beleidsnota wordt in eerste instantie binnen de totale gemeentelijke begroting budgetneutraal uitgevoerd: door minder vaak te kiezen voor de samenwerkingsvorm Burgerparticipatie en in plaats daarvan vaker voor de samenwerkingsvorm Peilen, ontstaat ruimte om extra te investeren in Overheidsparticipatie en Samen aan zet. Op langere termijn kan dit beleid een besparing opleveren. Het continue leren en ontwikkelen van ambtenaren, betekent dat wij minder extern hoeven in te huren en het leidt tot betere planprocessen met minder reparatiekosten. De twee geschetste bewegingen van het kompas kunnen ook op termijn een besparing opleveren. Het begeleiden van Utrechters naar meer zeggenschap en eigenaarschap (Overheidsparticipatie en Samen aan zet) vraagt van ons aanvankelijk een grotere inspanning. Deze begeleiding kost namelijk tijd en geld en wordt betaald uit beschikbare budgetten van het betreffende onderwerp en uit beschikbare middelen van het programma Samen stad maken. Die inspanning is erop gericht om op de langere termijn onze rol steeds kleiner te maken en daarmee te besparen. Als we inwonerssignalen veel beter vastleggen, bruikbaar maken en werken aan duurzame relaties (met bijvoorbeeld sleutelpersonen en wijkplatforms), is de vorm Peilen ook steeds beter en eenvoudiger uit te voeren. Ook dat zou op termijn een besparing moeten kunnen opleveren.

Vervolg

Om dit beleid te implementeren, is het nodig om ervaring op te doen en het kompas en de leidende principes door te vertalen voor de verschillende beleidsterreinen. Daarvoor zien wij de volgende eerste concrete vervolgstappen voor ons:

- Samen met reflectiegroep van betrokken Utrechters en ambtenaren een veranderstrategie voor de opgaven uitwerken. Daarbij zetten we in ieder geval in op drie onderdelen: sturing en organisatie, systematisch leren en ontwikkelen, Systemen, regels en afspraken.
- Na vaststelling van het beleid, passen wij de instructie van college- en raadsvoorstellen voor de ‘participatieparagraaf’ aan. De nieuwe instructie is erop gericht dat we aan de voorkant de afweging voor de samenwerkingsvorm inzichtelijk maken op basis van het kompas.
- Als doorontwikkeling van de huidige participatieleidraad, schrijven we een nieuwe leidraad op basis van deze beleidsnota.
- De participatie- en inspraakverordening zal ook worden aangepast en zal ter besluitvorming aan de raad worden aangeboden. Daarin worden ook de voorwaarden voor het ‘bewonersbod’ (ofwel Right to challenge) uitgewerkt en wordt verwezen naar de nieuwe leidraad. Als het resultaat van de adviescommissie participatie (van de raad) daar aanleiding voor geeft, kan dat verwerkt worden in de nieuwe participatie- en inspraakverordening. We verwachten dit in Q3 2024 ter

besluitvorming aan te kunnen bieden.

- De Omgevingswet biedt de raad de mogelijkheid om gevallen van buitenplanse omgevingsplanactiviteiten (vergunningen voor afwijken van het omgevingsplan) aan te wijzen waarvoor participatie verplicht wordt gesteld. Zoals eerder aangekondigd bij de raadsbrief over focus en koers van Samen stad maken (21 maart 2023) en het raadsvoorstel Invulling bevoegdheden Omgevingswet zullen wij voor de invulling hiervan een voorstel doen. Dit bieden wij tegelijkertijd met de nieuwe participatie- en inspraakverordening aan.
- Op verschillende thema's en beleidsterreinen vraagt dit beleid een doorvertaling, zoals het Utrechts Planproces Gebiedsontwikkeling en buurtbudgetten. We pakken dat stap voor stap op samen met Utrechters en ambtenaren om het eigenaarschap te vergroten.

Participatie

Er heeft een uitgebreid participatieproces plaatsgevonden met veel verschillende Utrechters. Op basis daarvan zijn de leidende principes voor houding en gedrag en het kompas voor zeggenschap tot stand gekomen. Utrechters hebben met name aandacht gevraagd voor meer zeggenschap en een goede samenwerkingsrelatie. Ook hebben zijn waardevolle adviezen en tips gegeven over de implementatie en borging van het nieuwe Samen stad maken. Deze zijn grotendeels verwerkt in de nota en alle opgehaalde input is uitgebreid beschreven in het Inspiratie- en participatieverslag.

Communicatie

De kern van de nota is dat we het zelf beter willen doen. Dit vraagt met name interne communicatie en organisatieontwikkeling. We leren en verbeteren door te doen. We halen actief ervaringen en goede voorbeelden op in de gehele organisatie en delen dit ook breed. Denk aan publicaties en een loket op intranet, de organisatie van kennisbijeenkomsten, interne opleidingen en workshops.

Voor de organisatieontwikkeling is het van groot belang dat we ‘buiten’ naar binnen halen, daarom zullen we continu Utrechters uitnodigen om te reflecteren op de uitvoering van dit beleid. Als start maken we het nieuwe beleid extern bekend met een persbericht en informatie op Utrecht.nl. Uiteraard worden alle Utrechters die mee hebben gewerkt aan de totstandkoming van dit beleid persoonlijk geïnformeerd. Daarnaast wordt de beleidsnota op de gebruikelijke wijze bekendgemaakt in het gemeenteblad.

(Niet)Referendabel

De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht is van toepassing.

Bijlagen

Bijlagen besluitvorming

- Beleidsnota Samen stad maken, Geen Utrecht zonder u

Bijlagen informatief

- Inspiratie en participatieverslag

Beleidsnota
Samen stad maken

1e Utrechtse burgerberaad 2024

Geen Utrecht zonder U

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl

Voorwoord

“Contact maakt de stad”, zo wordt het coalitieakkoord 2022-2026 inhoudelijk geopend. En dat is niet voor niets. De grote uitdagingen waar we als stad in deze periode voor staan, willen we samen met Utrechters aanpakken. Dat betekent meer zeggenschap voor Utrechters over de ontwikkelingen in hun stad, wijk, buurt of straat. Lokale democratie moet meer zijn dan één keer in de vier jaar naar de stembus gaan.

Om die democratie te versterken zetten we verschillende middelen in. Van een burgerberaad tot de wijkplatforms en van buurtbudgetten tot het initiatievenfonds. In het nieuwe Samen stad maken dat nu voor u ligt, introduceren we het ‘Kompas voor zeggenschap’. Een handvat om het doel uit het coalitieakkoord ‘Utrechters hebben zeggenschap over ontwikkelingen in hun stad, wijk, buurt en straat’ te realiseren.

> “Democratie mag niet van een kleine groep Utrechters zijn.”

In de afgelopen jaren heeft de gemeente niet altijd in de roos geschoten bij participatietrajecten. Dat is ook scherp aan de kaak gesteld door de Utrechtse gemeenteraad en de rekenkamer. In dit stuk kijken we hoe onze houding en gedrag als gemeente Utrecht kan bijdragen aan het vertrouwen in de democratie. Met gemeente bedoelen we onszelf als college, de ambtenaren en ook de gemeenteraad. Lokale democratie is niet makkelijk, er zullen altijd tegenstrijdige belangen zijn en kiezen blijft moeilijk. Het gesprek aan durven gaan en echt luisteren naar de ander, is iets waar niet alleen de gemeente een stap heeft te zetten. Het is iets dat alle Utrechters aan gaat. Wij geloven dat alleen door eerlijke reflectie en de voorgestelde verbeterpunten in deze nota onze Utrechtse lokale democratie écht vooruit kan.

Vooruit gaan we zeker. In de afgelopen twee jaar als wethouder heb ik ongelofelijk veel kracht en initiatief vanuit de stad ervaren en echt goede participatietrajecten mogen volgen. Met de richtlijnen van het nieuwe Samen de Stad maken, geloof ik dat we de komende jaren alleen nog maar harder vooruitgaan en de toekomst van Utrecht nog een stukje mooier maken. Geen Utrecht zonder U.

Eva Oosters
Wethouder Participatie

Verbeter de wereld, begin bij jezelf. Om tot beter beleid én samenwerking met de stad te komen, hebben we met heel veel Utrechters, collega’s en samenwerkingspartners in de stad gesproken en gebrainstormd. Er is veel geleerd van de antwoorden op de vragen: Wanneer ging samenwerking met de gemeente goed? En wat maakte het tot een goede samenwerking? Wanneer ging het niet goed en waar lag dat dan aan? Als we de afstand tussen gemeente en Utrechters willen verkleinen, als we willen werken aan meer verbinding, wat vraagt dat dan voor houding en gedrag van ambtenaren, college en raadsleden?

- Duidelijkheid over de manier waarop we samenwerken,
- Eerlijk en duidelijk zijn over de mate van zeggenschap,
- Onze getoonde houding en gedrag,
- Onderling vertrouwen - dé basis van goede samenwerking.

Benieuwd naar alle Utrechters die we gesproken hebben? Lees het Inspiratie en participatieverslag.

Inhoudsopgave

A **Inleiding** **6**
1. Geen Utrecht zonder U 7
2. Doelstellingen 8

B **Opgave** **10**
1. Leidende principes voor houding en gedrag 11
2. Kompas voor zeggenschap 16
3. Implementatie en continue doorontwikkeling 25

C **Monitoren, sturen en verantwoorden** **30**
Voortgang en verantwoording 31
Indicatoren 31
Risico’s 33
Financiën 34
Utrechts Sturingsmodel (voor complexe opgaven) 36

D **Bijlage** **38**
Afspraken wijkplatforms 39

A Inleiding

1. Geen Utrecht zonder U

Geen Utrecht zonder U; want Utrechters maken van onze stad dé plek waar we met elkaar wonen, werken, zorgen, studeren, groeien, genieten. Steeds meer Utrechters werken samen aan passende oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen. Binnen Utrecht zien we hele mooie voorbeelden van (bewoners)initiatieven, vaak in goede samenwerking met de gemeente. Denk bijvoorbeeld aan de Stadsmakers, Parkorganisatie Maximapark, het Gezondheidspact, zelfbeheer sporthal Lunetten, Voedselcollectief Utrecht. Ook zien we goede voorbeelden van samenwerking vanuit de gemeente zoals het stadsteam bij de tender voor het Jaarbeurspleingebouw, de ontwikkeling van Smakkelaarsveld of het wervenberaad. Al deze vormen van samenwerking leveren een belangrijke bijdrage aan gezond stedelijk leven voor iedereen.

Met Utrechters bedoelen wij zowel bewoners als toekomstige bewoners, gebruikers, maatschappelijke organisaties en commerciële organisaties in de gemeente Utrecht.

Tegelijkertijd zien we ook een aantal zorgelijke ontwikkelingen die alles te maken hebben met de steeds groter wordende afstand tussen de systeemwereld en de leefwereld. 38% van de Utrechters heeft vertrouwen in de landelijke overheid. Het vertrouwen in de gemeente Utrecht is relatief hoog, maar in 2023 is ook het vertrouwen in de gemeente opnieuw gedaald en zakt die in een aantal wijken onder de 50%[1].

We zien een steeds groter wordende groep mensen die weinig grip heeft op hun leven en die zich niet gehoord voelt. Deze groep haakt sneller af, terwijl dit juist ook een groep is die afhankelijk kan zijn van de gemeente of maatschappelijke organisaties. Ook het Rekenkamerrapport ‘Horen, zien en samen door’ laat zien dat veel Utrechters zich niet gezien en gehoord voelen. Soms juist niet in een participatietraject. Niet iedereen kan of wil meedoen in een participatietraject. De Inwonersenquête van 2023 laat zien dat 17% procent betrokken is bij het maken van beleid en plannen van de gemeente. Van die mensen ervaart slechts een derde de gemeente als open en eerlijk[2].

Kortom; we zien goede voorbeelden, maar te veel Utrechters ervaren afstand tot de gemeente en ten opzichte van elkaar. Dat kan en moet beter. Dat schreven we ook in de raadsbrief over de herijking Samen stad maken. Verbinding en vertrouwen is nodig voor een goed functionerende democratie.

Verbinding betekent niet dat iedereen het altijd met elkaar eens hoeft te worden. Tegengestelde belangen en verschillende opvattingen zullen altijd blijven bestaan. Daar is de representatieve democratie juist voor ontwikkeld: de raad is gekozen door Utrechters om de verschillende belangen ten opzichte van elkaar af te wegen. Het vraagt van ons als college om deze verschillende opvattingen en belangen beter inzichtelijk te maken om zo de raad beter in positie te brengen. Daarvoor is het nodig om actief en op andere manieren op zoek te gaan naar de verschillende geluiden van alle Utrechters. En meer moeite te doen om geluiden te horen die ons niet vanzelf bereiken. Daarbij kunnen we de inwonerssignalen die wij al ontvangen veel beter gebruiken dan we nu doen. Als wij ervaringskennis verbinden

1 Bron; Inwonersenquete 2023. Vertrouwen in gemeenteambtenaren is 54%, vertrouwen in college is 55%, vertrouwen in raad is 51%; gemiddeld voor de stad 53%

2 Bron; Inwonersenquete 2023

aan vakkennis, kunnen we plannen en uitvoering beter laten aansluiten bij het vraagstuk en de mensen voor wie we het doen. Zo vergroten we de impact van onze inspanningen. Een goed functionerende democratie vraagt niet eens in de vier jaar, maar elke dag aandacht.

> "Utrechters kunnen invloed uitoefenen door mee te **denken**, maar de meeste mensen ervaren vooral energie als zij mee kunnen **doen**."

Meer eigenaarschap voor Utrechters geeft hun de mogelijkheid meer grip te ervaren op hun leven en brengt de menselijke maat terug. Juist in tijden van schaarste en in een samenleving die individualistischer is geworden, is het nodig om extra te investeren in gemeenschapskracht en samenwerking. Dat is ook benoemd in Motie 423 die ons oproept om te onderzoeken welke taken de gemeente kan overdragen aan de gemeenschap. Deze beleidsnota geeft daar de richting voor.

Alleen als overheid, markt en gemeenschap beter en gelijkwaardig met elkaar samenwerken, komen er duurzame oplossingen voor de uitdagingen van deze tijd, zoals klimaat, woningbouw en kansengelijkheid. En dat vraagt wat van ons; het vraagt verandering in houding en gedrag, vertrouwen in Utrechters en het vraagt om vernieuwing van samenwerkingsvormen. In deze beleidsnota geven we daar de richting en een handvat met het 'kompas voor zeggenschap' voor.

Leeswijzer

In de volgende paragraaf beschrijven we eerst de doelen die we beogen met dit nieuwe beleid. Daarna volgt in deel B de kern van dit beleidsdocument: daarin beschrijven we welke houding en welk gedrag van ambtenaren, college en raadsleden nodig is om deze doelen te bereiken en introduceren we een kompas voor zeggenschap met nieuwe samenwerkingsvormen. Daarmee geven we een richting en een handvat. Het succes ligt in de kracht van de implementatie; hoe gaan we deze richting uitvoeren en onderhouden? Dit vraagt een doorvertaling naar concrete situaties en een continue doorontwikkeling. Lees er meer over op pagina 25. Tot slot een beschrijving van hoe wij deze richting gaan monitoren en verantwoorden.

2. Doelstellingen

Om een bijdrage te leveren aan een betrouwbare en rechtvaardige overheid, richten wij ons met Samen stad maken erop om plannen en uitvoering te laten aansluiten bij het vraagstuk en de mensen voor wie we het doen. Daarvoor is inzet nodig op meer betekenisvolle verbinding tussen gemeente en Utrechters en Utrechters onderling. Het is onze missie om de lokale democratie van alle Utrechters te maken.

Om deze missie te realiseren, zijn voor de komende jaren meetbare doelstellingen opgesteld. Als we willen dat plannen en uitvoering aansluiten bij het vraagstuk en de mensen voor wie we het doen, dan vraagt dit dat Utrechters meer zeggenschap krijgen. Met zeggenschap bedoelen we de invloed die iemand heeft op beslissingen.

Invloed uitoefenen kan afhankelijk van de situatie op verschillende manieren; doordat Utrechters zelf eigenaarschap nemen en krijgen of doordat hun belangen en inzichten beter worden meegenomen door college en raad. Met eigenaarschap van Utrechters bedoelen we dat Utrechters zelf verantwoordelijkheid voelen en verantwoordelijkheid nemen om taken of activiteiten van de gemeente op te pakken. Het gaat dus niet om eigendom. Invloed uitoefenen kan ook door belangen en inzichten mee te geven.

Om meer zeggenschap, meer eigenaarschap voor Utrechters en een bredere belangenafweging te realiseren, moet de verbinding tussen Utrechters en gemeente worden verbeterd. Dat vraagt dat de gemeente een betrouwbare samenwerkingspartner is.

Dit alles is samengevat in de volgende meetbare doelstellingen[3]:

1. Resultaat

Utrechters hebben meer zeggenschap over beleid, plannen en uitvoering in hun stad
- er is meer eigenaarschap voor Utrechters.
- college en raad maken een brede belangenafweging in besluitvorming.

2. Proces

De gemeente is een betrouwbare samenwerkingspartner voor Utrechters.

Het doel van Samen stad maken is dus niet om draagvlak te creëren en het doel is ook niet om consensus te bereiken. Verschillende opvattingen zullen altijd blijven bestaan.

3 De manier waarop wij deze doelstellingen meten is uitgewerkt in deel C, paragraaf 1.

B Opgave

1. Leidende principes voor houding en gedrag

Op basis van alle gesprekken en andere inspiratiebronnen (zie Inspiratie en participatie-verslag) denken wij dat de verandering van houding en gedrag van ambtenaren, college en raadsleden de belangrijkste bijdrage levert aan de doelen en missie van Samen stad maken. Dit is tegelijkertijd misschien wel de moeilijkste opgave. We hebben veel Utrechters en ambtenaren gevraagd welke houding en welk gedrag de gemeente liet zien bij de goede voorbeelden van samenwerking. Hoe zorgen we ervoor dat plannen en uitvoering aansluiten bij het vraagstuk en de mensen voor wie we het doen? Hoe kunnen we de lokale democratie van iedereen maken? Hoe zorgen we voor meer verbinding?

Het antwoord op deze vragen is samen te vatten in zes principes voor houding en gedrag van ambtenaren, college en raadsleden in samenwerking met Utrechters[1]. Alleen als alle drie deze groepen volgens deze principes samenwerken met de stad, kunnen we de gestelde doelen uit deel A realiseren. Deze zes principes zijn een aanvulling op en concretere uitwerking van de Gedragscode van de gemeente Utrecht waarin we de vier kernwaarden open, wendbaar, scherp en betrouwbaar hebben opgenomen.
De leidende principes voor houding en gedrag zijn nadrukkelijk niet ‘iets erbij’, maar gericht op een andere manier van werken in alle samenwerkingsvormen.

Deze zes principes zijn onderling verbonden. Centraal staat dat de gemeente een betrouwbare samenwerkingspartner wil zijn. Zo kunnen we bijvoorbeeld alleen werken aan duurzame relaties als we vertrouwen geven aan Utrechters. Om te willen leren en verbeteren moeten we ook lef tonen.

Natuurlijk vraagt goede samenwerking niet alleen wat van ons als gemeente, maar ook wat van de partijen waarmee wij samenwerken. Goede samenwerking is altijd wederzijds. Wij zijn ervan overtuigd dat iedere verandering bij jezelf moet beginnen: wees de verandering die je wil zien. Van daaruit kun je afspraken maken met Utrechters over houding en gedrag en wederzijds respect in een samenwerkingstraject. We hebben de zes leidende principes uitgewerkt en geven bij elk principe aan welk gedrag daarbij hoort.

1 De principes zijn opgesteld voor samenwerking met Utrechters en niet gericht op publieksdienstverlening, vergunningverlening of handhaving.

We zijn open en eerlijk

Transparantie is de eerste randvoorwaarde voor verbetering van de samenwerking. Daarmee bedoelen we dat we duidelijk zijn in wat het doel is, wat ieders rol is en wat de randvoorwaarden of kaders zijn. We lichten onze besluiten en processen altijd toe én koppelen terug wat we wel en niet gedaan hebben met de input die Utrechters ons geven.

Open en eerlijk betekent ook dat we het gesprek in de stad niet starten met een oplossing. We starten open, laten zien wat we al weten op basis van cijfers en eerdere onderzoeken, stellen (aanvullende) vragen en werken vervolgens oplossingsgericht samen met Utrechters. Dit betekent dat we de samenwerking eerder starten dan nu soms het geval is, namelijk voordat er een inhoudelijke oplossing of een plan ligt.

Maar open en eerlijk betekent nog meer. Om de verbinding te kunnen maken tussen de systeemwereld en de leefwereld, vraagt het van ons dat we onszelf als mens laten zien en niet verschuilen achter regels en richtlijnen en geen verhullende taal gebruiken. Bij jezelf als mens laten zien, hoort ook je gevoel laten zien en jezelf kwetsbaar en empathisch opstellen. Zo verklein je de afstand tot de ander. Dat geldt ook in de samenwerking tussen de gemeente en Utrechters.

Natuurlijk zijn er grenzen aan open en eerlijk; regels en wetten (zoals AVG) zorgen voor bescherming van Utrechters en stellen grenzen aan onze openheid. Open en eerlijk is natuurlijk nooit een excuus om anderen te kwetsen en alles wat we denken zomaar te zeggen. Dat is ook een grens die we bewaken. Ook door de raad vastgestelde kaders geven grenzen aan waarbinnen het gesprek kan plaatsvinden.

We geven vertrouwen aan Utrechters

Meer eigenaarschap en verantwoordelijkheid voor Utrechters vraagt van ons om ruimte en vertrouwen te geven. Het vraagt loslaten en accepteren dat het anders kan gaan dan wij zelf in gedachten hadden. Wij weten niet alles beter.

> “Goed samenwerken lukt alleen als er onderling vertrouwen is. Het begint bij elkaar als mens zien en benaderen.”
>
> - Sleutelpersoon

We werken niet alleen voor Utrechters, maar we werken ook samen met Utrechters. Dat betekent dat we niet overnemen van Utrechters als zij zelf eigenaarschap tonen en als er niet gevraagd wordt om over te nemen. Voor een goede samenwerking is wederzijds vertrouwen nodig. Vertrouwen krijgen, begint met vertrouwen geven.

Ook hier zijn grenzen aan: het vertrekpunt is vertrouwen en dat gaat hand in hand met gezond verstand en zakelijkheid. Als vertrouwen geschonden wordt, dan vraagt dat van ons om daar open en eerlijk over te zijn en daar ook naar te handelen. We zullen continu het algemeen belang in ogenschouw houden en weten dat er veel verschillende persoonlijke en organisatiebelangen zijn.

We tonen lef

Open en eerlijk zijn en vertrouwen geven, vraagt ook lef. Het klinkt op papier makkelijker dan het in de praktijk is. Goede samenwerking vraagt soms durven loslaten en soms juist durven handelen op signalen. Niet alleen luisteren, maar er ook wat mee doen. Durven innoveren en nieuwe vormen uitproberen.

> “Durf los te laten.
> Wij weten en kunnen het niet altijd beter.”
>
> - Ambtenaar

Lef betekent ook een grens durven trekken. Dat kan gaan om een inhoudelijke grens; bijvoorbeeld een door de raad vastgesteld kader, een wettelijke grens of over een besluit dat al genomen is. Helderheid over deze grenzen zorgt voor helderheid in verwachtingen over en weer.

Maar het kan ook gaan om een meer persoonlijke grens in de samenwerking. Bijvoorbeeld een grens aan toenemende boosheid en agressie die geuit wordt richting onze collega’s. Wij zien dat hierdoor steeds meer ambtenaren angst en onveiligheid ervaren in de samenwerking met Utrechters. Dit staat een goede samenwerking in de weg. Het is aan ons als college en aan de raad om ook hierin een grens te trekken en ons er hard voor te maken dat onze ambtenaren zich te allen tijde veilig kunnen voelen in hun werk.

We werken proactief aan inclusie en diversiteit

In onze beleidsnota Inclusie en diversiteit, tot je recht komen is uitgebreid beschreven wat wij hieronder verstaan en hoe we ons daarvoor inzetten. In de samenwerking met Utrechters vraagt het van ons dat wij maatschappelijk sensitief zijn. Wij zijn ons bewust van onze vooroordelen, positie en privileges en zijn nieuwsgierig naar de verschillende perspectieven op een vraagstuk. We doen moeite om ons in te leven in de belevingswereld van anderen. We erkennen het ongelijke speelveld in de samenwerking en voor het bereiken van verschillende Utrechters investeren we ongelijk voor gelijke kansen.

Het vraagt van ons dat we extra moeite doen om degene voor wie we het doen (de gebruiker) actief te betrekken en op die manier het soms ongehoorde geluid te horen. Bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van woningbouw niet alleen omwonenden te horen, maar minstens net zo veel de toekomstige bewoners of bij de aanpak van toegankelijk Utrecht juist de mensen die fysieke en mentale ontoegankelijkheid ervaren.

Er is ook een andere vorm van ongehoord geluid; sommige Utrechters weten ons heel goed te vinden, maar voor sommige Utrechters is het lastig om hun stem te laten horen. Bijvoorbeeld omdat het onderwerp ingewikkeld is of ingewikkeld wordt uitgelegd of omdat ze zich niet aangesproken voelen. Niet iedereen kan en wil meedoen in een participatie-traject of kan zelf eigenaarschap op zich nemen. Dit vraagt van ons dat wij taal en vorm aanpassen om zo een bredere groep Utrechters te bereiken en de raad een meer representatieve afweging van belangen te kunnen laten maken door de verschillende belangen beter in beeld te brengen. Specifiek hebben we daarbij ook aandacht voor jongeren onder de 18, omdat zij nog geen formeel stemrecht hebben, maar veel besluiten

wel van belang zijn voor hun toekomst. We bouwen voort op het aanwezige kapitaal van vreedzame school en vreedzame wijk.

> “Weet je als gemeente groepen Utrechters niet te bereiken? Schakel dan mensen in die dat wel doen!”
>
> - Stichting Sleutelpersonen

We werken proactief aan duurzame relaties met Utrechters

We kunnen alleen zichtbaar en benaderbaar zijn en verbinding maken als we veel meer het Stadskantoor uit gaan. We maken verbinding op de plek in de stad waar het beleid of de uitvoering over gaat. Dit betekent concreet dat niet alleen wijkadviseurs of collega’s van Stadsbedrijven, maar bijvoorbeeld ook projectleiders en beleidsadviseurs in hun dagelijks werk veel vaker in een winkelcentrum, een buurthuis, een sportkantine, op straat of bij een gezamenlijke actie in een buurt, te vinden zijn om daar proactief contact te maken met de mensen voor wie we het doen. En op die manier ‘streetwise’ worden. Voor het college betekent dit bijvoorbeeld vaker informeel met Utrechters op straat of in hun buurt in gesprek gaan en zo een breder geluid ophalen.

Zoveel mogelijk maken we plannen ter plekke (met ‘de tekentafel’ de wijk in). Maar we zoeken ook het contact op als er geen concrete aanleiding voor is. Bijvoorbeeld om te horen wat voor buurtbewoners belangrijk is. Dit maakt dat je aan de voorkant van een beweging al het gesprek met elkaar kunt hebben (het kan escalatie voorkomen) en dat je elkaar ook sneller vindt als het wel nodig is. Oftewel, meer buurt- en wijkgericht werken.

> “Sluit eens aan bij een buurtfeest, dan hoor je hele andere dingen.”
>
> - thirty030

Nu is er vaak het gevoel dat hier geen tijd voor is omdat we gericht zijn op het eindresultaat of het individuele project terwijl er in de omgeving meer speelt. Dit vraagt een verschuiving naar meer aandacht om met Utrechters te bespreken wat nu eigenlijk de kwestie of het vraagstuk is. Naar elkaar luisteren, echt de moeite doen om elkaar te begrijpen, waardering uitspreken, leidt tot meer verbinding en tot duurzamere en meer integrale oplossingen. Samenhang en bundelen van thema’s in een buurt is belangrijk. Het maakt samenwerken voor ons en voor Utrechters interessanter en efficiënter.

Om veel meer Utrechters te bereiken, is het nodig om te investeren in de relaties met sleutelpersonen in de stad of gebruik te maken van bestaande relaties die uitvoeringsorganisaties hebben. Dit zijn vaak de mensen die de verbinding kunnen maken tussen de leefwereld en de systeemwereld. Stichting Sleutelpersonen is hier een mooi voorbeeld van.

We stimuleren dat Utrechters met elkaar in gesprek gaan en er voor elkaar kunnen zijn. Een mooi voorbeeld is het Burgerberaad. Breng bijna 100 verschillende Utrechters in de leeftijd van 14-99 jaar bij elkaar en er ontstaan in vijf bijeenkomsten waardevolle adviezen aan de raad over de viering van de jaarwisseling in Utrecht. Het Burgerberaad levert ook bijvangst op: nieuwe vriendschappen, samenwerkingen tussen Utrechters onderling, contact met en begrip voor Utrechters buiten de eigen bubbel, meer begrip voor het werk van de gemeente en politie, groter vertrouwen in de kracht van de stad en elkaar.

Wijkplatforms als een duurzame relatie

De wijkplatforms in Utrecht hebben een speciale verbindende rol in de wijk, tussen bewoners onderling en met de gemeente. Het is *“een zelfstandig overleg van bewoners… heeft een signalerende en agenderende functie… en heeft een duurzame samenwerkingsrelatie met de gemeente waarin zij op maat afspraken kunnen maken”* (raadsbrief Doorontwikkeling Wijkplatforms 2023-2026). Een wijkplatform bepaalt zelf voor welke thema’s en onderwerpen zij zich inzet en hoe ze zich organiseren. Het eigenaarschap ligt bij bewoners en de gemeente ondersteunt met financiële middelen. Daarmee valt het wijkplatform als zodanig in het kompas voor zeggenschap (pagina 16) in de categorie Overheidsmiddelen. Wanneer de gemeente ook inhoudelijk betrokken is, op onderwerpen samen met het wijkplatform optrekt of expertise inbrengt valt een wijkplatform in de categorie Overheidsparticipatie. Afhankelijk van het vertrekpunt en eigenaarschap kan het wijkplatform ook in een andere categorie vallen. De wijkplatforms en gemeente maken daarom afspraken met elkaar over de samenwerking en hebben zodoende een waardevolle en duurzame relatie met elkaar. Lees meer over deze samenwerking in bijlage 1 op pagina 39.

We leren en verbeteren continu

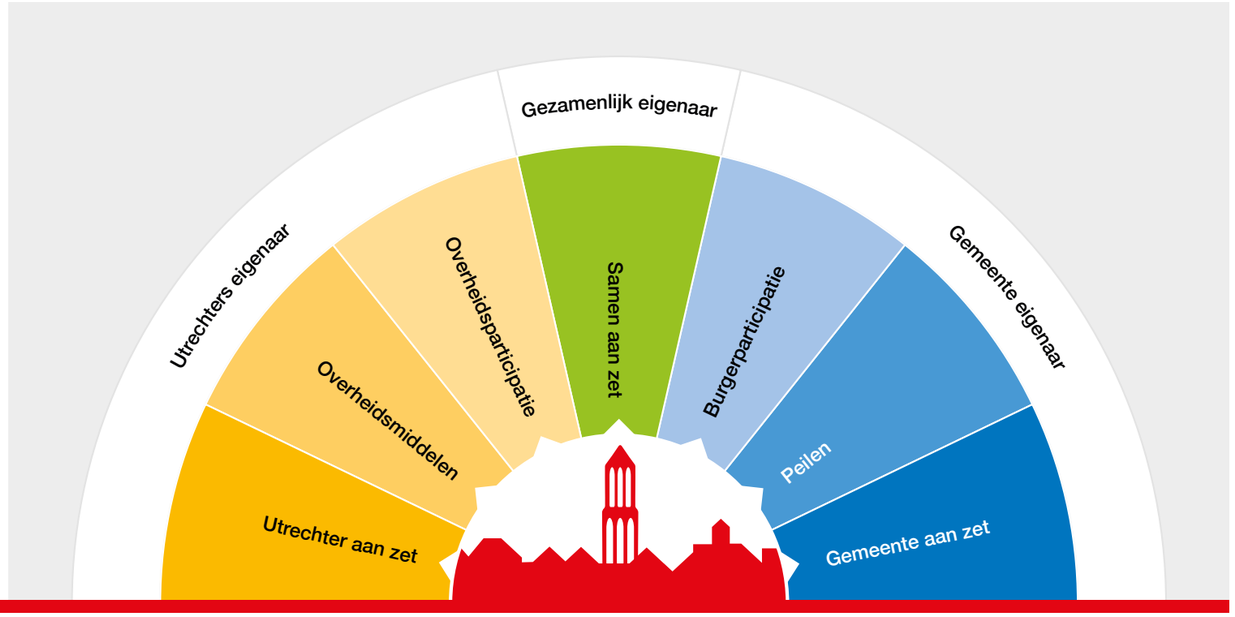
Samenwerken met de stad is iedere keer anders. Dat komt omdat elke vraag en kwestie anders is, er steeds andere Utrechters betrokken zijn, de samenwerkingsvorm niet altijd hetzelfde is en dus ook de rol van de gemeente niet. Samen stad maken is doen, dingen uitproberen, leren van ‘Wat werkt wel en wat werkt niet?’ We vragen dan ook altijd om feedback van de Utrechters met wie we samenwerken. Feedback op de samenwerking en of het plan of de uitvoering daadwerkelijk aansluit bij het vraagstuk en de mensen voor wie we het doen. We delen ervaringen en leren ‘binnen en buiten’ van en met elkaar.
We benutten dan ook alle drie soorten van kennis die we met elkaar te bieden hebben: ervaringskennis, professionele kennis en wetenschappelijke kennis. Dit betekent ook dat een samenwerkingsproces nooit aan de voorkant volledig te plannen of te beschrijven is; we sturen samen bij en maken het pad terwijl we erop lopen.

We leren ook door veel meer gebruik te maken van de data die er al is (inwonerssignalen, bestaande onderzoeken). Zo benaderen we elke kwestie beter voorbereid en vragen we mensen niet meer naar informatie die er al is, waarmee we laten zien dat we ons hebben verdiept. Door deze kennis actief te delen, onderstrepen we de eigen expertise en zetten we de samenwerking met de stad efficiënter in.

2. Kompas voor zeggenschap

Het kompas geeft richting aan de samenwerkingsvorm die het beste past bij het vraagstuk waar we op dat moment voor staan en is van toepassing op onderwerpen waar de gemeente een taak of verantwoordelijkheid heeft. Het kompas is bedoeld als handvat voor een gesprek om samen met Utrechters te komen tot de best passende samenwerkingsvorm voor dat moment en om verwachtingen over en weer helder te maken. De gemeente kiest uiteindelijk zelf voor haar eigen rol en Utrechters doen dat op hun beurt uiteraard ook.

De bedoeling is dat het kompas uitnodigt tot het actief overwegen van alle mogelijkheden om Utrechters meer zeggenschap te geven waar dat kan. Het kompas biedt een concreter handvat en stimuleert dat de principes voor houding en gedrag worden toegepast.

Vijf verschillende samenwerkingsvormen

In het Kompas voor zeggenschap zijn vijf samenwerkingsvormen opgenomen. In de vorm Utrechter aan zet en Gemeente aan zet spreken we niet van samenwerking maar van publieksdienstverlening of de uitvoering van een wettelijke taak. Deze onderdelen zijn opgenomen in het kompas om duidelijk te maken dat niet bij al het werk van de Gemeente Utrecht sprake is van samenwerking met Utrechters. Naast deze vijf samenwerkingsvormen, blijft er een wettelijk recht op inspraak: indienen van zienswijzen, bezwaar maken of in beroep gaan. Inspraak is de formele, afrondende fase van een plan waarin er voor de laatste keer gelegenheid is om te reageren. Samenwerking vindt vaak eerder in een traject plaats. De ruimte voor beïnvloeding is bij samenwerking meestal groter dan bij het wettelijke recht op inspraak.

Bij elke samenwerkingsvorm geven we aan wanneer deze vorm het meest geschikt is, welke mate van zeggenschap voor Utrechters daarbij hoort en wie eigenaar is. Met eigenaar bedoelen we degene die zich verantwoordelijk voelt en verantwoordelijkheid neemt. Bij iedere samenwerkingsvorm noemen we in lijn met motie 371 ‘Het wijkplatform als onderdeel van samen stad maken’ een aantal instrumenten voor samenwerking als voorbeeld.

De rol van de raad in samenwerking met Utrechters

Het kompas is gericht op de samenwerking tussen Utrechters en ambtenaren en college. De raad kent haar eigen instrumentarium voor samenwerking met Utrechters, zoals de inwonersmotie, inwonersagendering, een referendum en raadsinformatiebijeenkomsten. Deze beleidsnota gaat daar niet op in. In het Rekenkamer rapport “Horen, zien en samen door” is het belang aangegeven dat de raad ook zelf naar haar eigen rol bij participatie kijkt. De adviescommissie participatie maakt hiervoor een advies.

Nieuwe samenwerkingsvormen nodig

Om tot nieuwe samenwerkingsvormen te komen, is gekeken naar ervaringen van de afgelopen jaren, zowel naar goede als minder goede voorbeelden van samenwerking.

We hebben gezien dat we in de klassieke vorm van participatie vaak in een relatief laat stadium intensief spreken met een relatief kleine groep. Er ligt bijvoorbeeld al een eerste voorstel of een concept plan en dat bespreken we met mensen die op een informatie- of inspraakbijeenkomst komen. Deze groep is vaak niet representatief voor de mensen voor wie we het doen, bijvoorbeeld de gebruikers. Deze Utrechters voelen zich wel sterk betrokken en het is logisch dat zij een grote mate van invloed verwachten. In veel situaties is die invloed er echter niet in die mate, omdat college en raad een integrale afweging moeten maken en een besluit kunnen nemen dat niet in lijn is met die van de beperkte groep betrokken Utrechters. Deze vorm leidt vaak tot teleurstelling onder participanten.

Niet iedereen kan en wil meedoen in een burgerparticipatietraject. Als we echt verwachtingen over en weer meer helder willen maken en ook andere Utrechters willen laten meedoen, dan vraagt dat ook andere samenwerkingsvormen. Een samenwerkingsvorm die beter past bij hoe Utrechters met ons willen samenwerken. En een samenwerkingsvorm die beter aansluit bij de situatie. Het kompas geeft daar richting aan. Dit kompas is daarmee een doorontwikkeling van het huidige participatiebeleid en een doorontwikkeling van de participatieleidraad waar op dit moment mee gewerkt wordt.

We gaan dit kompas toepassen als er een nieuwe fase start in een project of als we een nieuwe samenwerking met de stad aangaan. Dan nemen we het kompas en de leidende principes ter hand en volgen we de nieuwe koers. Ook dan kunnen onderdelen uit klassieke participatie blijven bestaan als dat op dat moment de meest geschikte vorm is.

De eerste versie van het kompas is door het kompasteam van betrokken Utrechters en experts ontwikkeld. Daarna is het kompas in het afgelopen half jaar met heel veel verschillende Utrechters besproken en verrijkt (zie het Inspiratie en participatieverslag). Om samen de stad te kunnen maken, is het belangrijk dat we ook de manier waarop we met elkaar samen willen werken, bespreekbaar maken. Het is dan ook logisch dat we samen met Utrechters en experts het kompas voor zeggenschap maken, blijven ontwikkelen en verrijken. Hierna wordt de eerste versie van het kompas beschreven. Het kompas is niet perfect en niet waterdicht, daarom gaan we het in de praktijk verder testen. Het gebruik van het kompas vraagt begeleiding van ambtenaren die er al vaker mee werken. Zij monitoren of het kompas in de praktijk werkt, of het collega's helpt de juiste keuzes te maken en zo de samenwerking met de stad versterkt. Op basis van de feedback van gebruikers, blijven we het kompas verbeteren tot een goed werkend instrument.

"Nu er met zo veel Utrechters gesproken is, zijn de verwachtingen hooggespannen. Dat zien we als een voordeel!"

- Kompasteam

Utrechter aan zet

Wat is het	Utrechters nemen verantwoordelijkheid. De gemeente heeft alleen een controlerende en zo nodig wettelijke rol zoals bijvoorbeeld een vergunning verlenen of handhaven.
Mate van zeggenschap voor Utrechters	Volledige zeggenschap.
Wanneer is dit een geschikte vorm	Als je alles inhoudelijk binnen de vastgestelde kaders aan de Utrechter kunt overlaten en er geen ondersteuning vanuit de gemeente nodig is of daarvoor geen geld te vinden is.
Inhoudelijke voorbeelden	Wijkmagazines, buurtfeest, onderlinge steun van Utrechters aan elkaar.

Overheidsmiddelen

Wat is het	Utrechters nemen verantwoordelijkheid. De gemeente stelt subsidie of faciliteiten beschikbaar op basis van vastgestelde kaders en maakt hierover afspraken (voorwaarden) met de initiatiefnemers.
Mate van zeggenschap voor Utrechters	Hoog.
Wanneer is dit een geschikte vorm	Als er een besluit of kader vanuit de raad ligt met doelen of randvoorwaarden waar invulling aangegeven kan worden door Utrechters, als Utrechters eigenaar kunnen worden, als je binnen de door de gemeente vastgestelde kaders de inhoud aan de Utrechter kunt overlaten en er ondersteuning in middelen of faciliteiten vanuit de gemeente nodig is en daarvoor geld te vinden is.
Inhoudelijke voorbeelden	Buurthuizen of speeltuin in zelfbeheer, U-festival.
Voorbeelden van middelen of instrumenten	Basisrol wijkplatforms.

Overheidsparticipatie

Wat is het	Utrechters nemen verantwoordelijkheid. Ook door zich te verdiepen in de belangen van verschillende Utrechters. De gemeente faciliteert en steunt Utrechters met personele inzet door bijvoorbeeld kennis, ervaring, vaardigheden of netwerk in te brengen. De gemeente is de participerende partij. Hierover maakt de gemeente afspraken met de initiatiefnemers, eventueel ook over financiële bijdrage.
Mate van zeggenschap voor Utrechters	Hoog.
Wanneer is dit een geschikte vorm	Als er een besluit of kader vanuit de raad ligt met doelen of randvoorwaarden waar invulling aangegeven kan worden door Utrechters, als Utrechters eigenaar kunnen worden, als er tijd en geld is om met inzet van de gemeente het eigenaarschap van Utrechters te laten groeien, als eerdere pogingen met samenwerkingsvormen met eigenaarschap bij de gemeente niet hebben gewerkt.
Inhoudelijke voorbeelden	Stadsmakers, plan voor vergroening en opheffen parkeerplaatsen vanuit een buurt, wijkvisie, vreedzame school of vreedzame wijk, buurtpreventie, vaccinatie in buurten, schone stad coaches, buurtverbinder.
Voorbeelden van middelen of instrumenten	Uitvoering van een burgerberaad, buurtbudgetten, uitgebreidere rol wijkplatforms

Samen aan zet

Wat is het	De gemeente en Utrechters werken samen op basis van gedeeld eigenaarschap binnen de (door de raad) vastgestelde doelen. Dit betekent dat beide verantwoordelijkheid nemen, ook door zich beide te verdiepen in de belangen van de verschillende Utrechters. In deze vorm zijn we niet gericht op een besluit van de gemeente.
Mate van zeggenschap voor Utrechters	Hoog .
Wanneer is dit een geschikte vorm	Als er een besluit of kader vanuit de raad ligt met doelen of randvoorwaarden waar invulling aangegeven kan worden door Utrechters, als Utrechters mede eigenaar kunnen worden, als er tijd en geld is om met inzet van de gemeente het eigenaarschap van Utrechters te laten groeien, als het nodig is dat de gemeente ook een deel van het eigenaarschap op zich neemt.
Inhoudelijke voorbeelden	Wij(k) bouwen in Leeuwesteyn, Wervenberaad, Wijkalliantie+, Gezondheidspact, bijeenkomsten conflict Israël en Palestijnse gebieden, Ondernemer Centraal, fase uitvoering buurtagenda's, (voorlopig) ontwerp plantsoenen, Parkorganisatie Maximapark.
Voorbeelden van middelen of instrumenten	Werkgroepen.

Burgerparticipatie

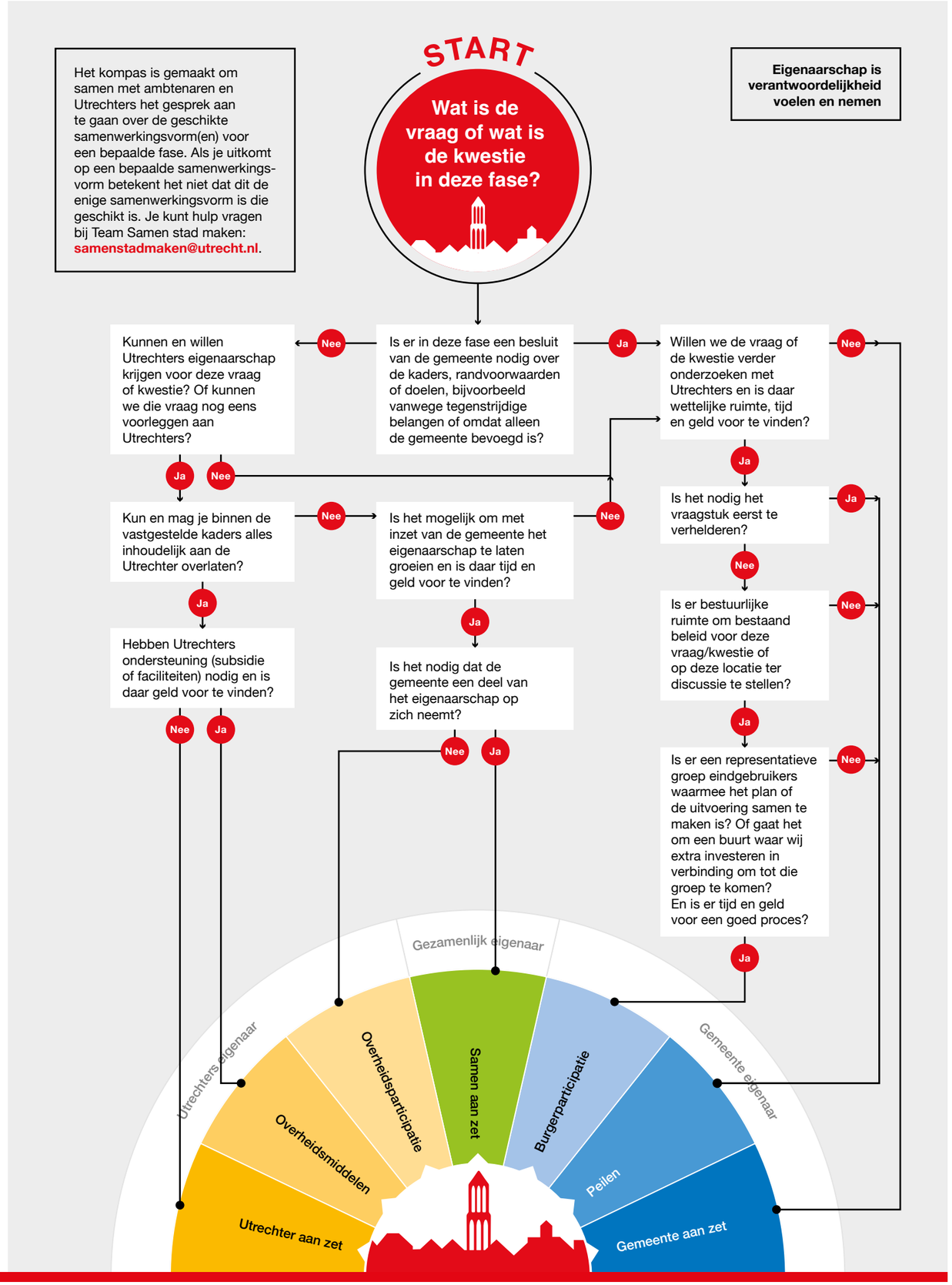
Wat is het	De gemeente is verantwoordelijk en nodigt uit om (vaak met een beperkte groep) samen te gaan maken. Het is van belang dat tijdens de werving en selectie van deze groep rekening wordt gehouden met de representativiteit en dat verschillende belangen worden vertegenwoordigd. Het woord participatie betekent meedoen; in deze vorm gaan Utrechters daarom meedoen en samen maken, zij zijn de participerende partij. Ook een open plan proces kan onder deze vorm vallen. De gemeente neemt uiteindelijk een afgewogen besluit.
Mate van zeggenschap voor Utrechters	Relatief hoog voor een relatief beperkte groep.
Wanneer is dit een geschikte vorm	Als gemeente eigenaar moet zijn omdat het bijvoorbeeld een gemeentelijk besluit vraagt, als er een groep te vormen is die representatief kan zijn voor de betrokkenen en belanghebbenden, of als het om een buurt gaat waar wij extra investeren in verbinding om tot die groep te komen, als er tijd en geld vrij te maken is om het plan of de uitvoering samen te maken, als er bestuurlijke ruimte is om voor dit vraagstuk af te wijken van stedelijk beleid.
Inhoudelijke voorbeelden	Fase opstellen buurtagenda's, Overvecht Centrum, samen plan maken voor vergroening van een buurt (buurtpuzzel), sollicitatie programmadirecteur Samen voor Overvecht, ontwikkeling Park Leeuwensteyn.
Voorbeelden van middelen of instrumenten	Werkgroepen, ontwerpsessies.

Peilen

Wat is het	De gemeente is verantwoordelijk en voert brede peiling uit door middel van informatie geven (bijvoorbeeld over bestaande kaders) en vragen stellen onder gebruikers en belanghebbenden. Naast gebruikmaken van reeds bekende inwonerssignalen stellen we aanvullende vragen, zowel online als offline, bijvoorbeeld op straat of in gesprekken met kleinere groepen mensen en verschillende relaties of stakeholders bij elkaar. Op die manier horen we ook geluiden die ons niet vanzelf bereiken en stimuleren we dat Utrechters met elkaar in gesprek gaan. Op basis van deze brede inventarisatie, krijgt het college en de raad inzicht in de verschillende belangen en kan dit onderdeel zijn van een integrale afweging in een besluit.
Mate van zeggenschap voor Utrechters	Beperkt.
Wanneer is dit een geschikte vorm	Als we als gemeente verschillende of tegenstrijdige belangen, meningen en ideeën willen horen voordat we een besluit nemen, als we een vraagstuk eerst nog willen verhelderen (vaak aan het begin van een traject), als er geen bestuurlijke ruimte is om bestaand beleid ter discussie te stellen of als bestuurlijke kaders of ambities leidend zijn, als er geen representatieve groep te vormen is om het samen te maken of daar geen geld en tijd voor is.
Inhoudelijke voorbeelden	Zoekgebieden duurzame energie, omgevingsvisie, verbetering dienstverlening, ontwikkeling fietsnetwerk, Nota van Uitgangspunten Gebiedsontwikkeling (UPG), Programma van Eisen van openbare ruimte projecten, onderzoek meest geschikte warmteoplossing in een buurt.
Voorbeelden van instrumenten	Online enquête, straatinterviews, gesprekken sleutelpersonen, gesprekken met verenigingen of organisaties, panels (zoals Panel Meetellen), bijeenkomsten.

Gemeente aan zet

Wat is het	De gemeente voert haar wettelijke taak uit. De gemeente is verantwoordelijk en informeert Utrechters.
Mate van zeggenschap voor Utrechters	Geen.
Wanneer is dit een geschikte vorm	Als er geen (wettelijke) ruimte is om de kwestie nader te onderzoeken of om Utrechters eigenaar te laten zijn.
Inhoudelijke voorbeelden	Publieksdienstverlening zoals handhaving, uitgifte paspoorten, schoolinspecties.

Hoe werkt het kompas?

Voordat we het kompas starten, verkennen we de opdracht, de situatie en de bestaande kaders. Een goede analyse is heel belangrijk en helpt om bewustere keuzes te maken bij het doorlopen van het kompas. Zo formuleer je vooraf zo scherp mogelijk wat het doel is van het contact met de stad. Welke kaders, wetten en regels liggen al vast en kunnen we niet aan tornen? Wat weten we al, wat nog niet en wat is dan nog de vraag? Welke groepen Utrechters hebben een rol bij deze vraag? Op basis van deze analyse formuleer je - zo mogelijk met Utrechters en met mensen die ervaring hebben met het werken met het kompas - de vraag of de kwestie waar je in deze fase voor staat en doorloop je het kompas.

> “Een kompas werkt altijd,
> maar je moet er wel op kijken.”

Door de vragen te beantwoorden, word je naar de juiste samenwerkingsvorm geleid voor de betreffende fase. Binnen een onderwerp kan in de loop van de tijd (per fase en per onderdeel/kwestie) de situatie veranderen. Daarmee kan ook de samenwerkings-vorm veranderen.

Start bij elke nieuwe fase/situatie het kompas dus opnieuw. Er kunnen tegelijkertijd in een fase ook verschillende vragen of kwesties spelen bij verschillende groepen, die elk vragen om een eigen samenwerkingsvorm. Daarvoor gebruik je per vraag het kompas.

Koersen op meer zeggenschap voor Utrechters

Het doel van Samen stad maken is om Utrechters meer zeggenschap te geven over beleid, plannen en uitvoering. Dat kan op verschillende manieren: door meer eigenaarschap voor Utrechters en door een bredere belangenafweging door college en raad. Daarom stuurt het kompas ook twee richtingen op: enerzijds stimuleren we meer eigenaarschap (verant-woordelijkheid voelen en verantwoordelijkheid nemen) bij Utrechters daar waar het kan en daarom stuurt het kompas in de richting van Overheidsparticipatie of Samen aan zet. Dat wat Utrechters zelf kunnen, doen ze zelf met steun en afspraken met de gemeente. Anderzijds hechten wij eraan dat Utrechters die we doorgaans niet spreken een stem krijgen die meegaat in de belangenafweging door college en raad, dat geeft hun meer zeggenschap. Daarvoor stuurt het kompas in de richting van Peilen.

Het kompas stuurt naar de samenwerkingsvorm die het beste aansluit bij het vraagstuk op dat moment en de mensen voor wie we het doen. De vorm Burgerparticipatie zoals hierboven beschreven (gemeente is verantwoordelijk en maakt het samen met Utrechters), zullen wij minder vaak inzetten. Alleen als het past bij de situatie. Als bijvoorbeeld een groep Utrechters betrokken kan zijn die representatief is voor ‘de mensen voor wie we het doen’. Dit vraagt in de meeste situaties om extra tijd en geld om dit te kunnen organiseren. Burgerparticipatie kan bij een goede uitvoering veel opleveren, maar is vaak ook een dure samenwerkingsvorm. Als die tijd en het geld er niet is, kiezen we ook niet voor deze vorm. Hierbij gaan we uit van het principe ongelijk investeren voor gelijke kansen. Concreet kan

dit betekenen dat we deze vorm eerder inzetten in een gebied of buurt waar we extra willen investeren op sociale cohesie of zeggenschap of in een complexe situatie waar eerdere vormen niet tot succes hebben geleid.

Bij een belangenafweging kan de vorm Peilen beter passend zijn dan Burgerparticipatie. Representativiteit is belangrijker in een situatie waar een belangenafweging centraal staat dan in een situatie waar Utrechters eigenaarschap kunnen nemen. De vorm Peilen is erop gericht is om bij een bredere groep meer gelijkwaardig het geluid te horen en inzichtelijk te maken voorafgaand aan de belangenafweging door college en raad. Deze vorm kan ook helpen als ondersteuning bij Overheidsparticipatie en Samen aan zet; dan pakken wij als gemeente de rol om ervoor te zorgen dat verschillende belangen worden meegenomen. In deze vorm gaan we meer uit van inwonerssignalen die wij continu horen in het werk van bijvoorbeeld Stadsbedrijven, Veiligheid, Handhaving en Wijken. Voor meer eerlijke verwachtingen en om te kunnen waarmaken wat we beloven, helpt het als wij dit ook geen participatie meer noemen, het gaat tenslotte niet om meedoen en samen maken.

In andere situaties kan Overheidsparticipatie of Samen aan zet beter passend zijn, bijvoorbeeld omdat Utrechters zelf het eigenaarschap en de verantwoordelijkheid op zich willen en kunnen nemen omdat de doelen, randvoorwaarden en kaders al door college en raad gesteld zijn. Utrechters kunnen vaak gemakkelijker meer mensen bereiken, weten beter wat er speelt of maken beter gebruik van locatie- en ervaringsdeskundigheid dan wij als gemeente. Utrechters zien als ervaringsdeskundigen van de stad en hun directe leefomgeving de verschillende beleidsthema's ook niet los van elkaar, maar kijken van nature meer integraal en pragmatisch.

In veel situaties zal het kompas in de beginfase eerder sturen naar Peilen. Deze beweging van Samen stad maken draagt eraan bij dat college en raad eerder in het proces in positie komen om doelstellingen, kaders en randvoorwaarden vast te stellen. Dat doen zij in de meeste gevallen op basis van een brede peiling waarbij alle verschillende belangen ingebracht worden en ook ten opzichte van elkaar en met elkaar besproken en gewogen worden. In latere fases, als doelstellingen, kaders en randvoorwaarden helder zijn, stuurt het kompas eerder naar samenwerkingsvormen waar Utrechters eigenaarschap kunnen nemen en college en raad een meer terughoudende rol hebben. Het kompas stuurt op die manier naar de samenwerkingsvorm die past bij hoe Utrechters met ons willen samenwerken en doet recht aan zeggenschap voor een bredere groep. Daarmee maken we de lokale democratie van iedereen.

We kiezen voor samenwerkingsvormen die beter passen bij hoe Utrechters met ons willen samenwerken.

3. Implementatie en continue doorontwikkeling

Het is geen gemakkelijke opgave die we beschrijven. Het uitvoeren van nieuwe samenwerkingsvormen, maar met name het aanpassen van houding en gedrag is misschien wel het moeilijkste dat er is. Met alleen het opschrijven van nieuw beleid, verandert er niks. Dit beleid geeft richting en een handvat, het succes ligt in de kracht van de implementatie, de uitvoering en de continue doorontwikkeling.

Eerste concrete vervolgstappen

Om dit beleid te implementeren, is het nodig om ervaring op te doen en het kompas en de leidende principes door te vertalen voor de verschillende beleidsterreinen. Daarvoor zien wij de volgende eerste concrete vervolgstappen voor ons:

- We denken met de reflectiegroep van betrokken Utrechters en een aantal ambtenaren na over een veranderstrategie voor de opgaven in dit beleid: Hoe zorgen we ervoor dat we de gewenste cultuurverandering in de organisatie en in de stad levend krijgen? En wat gaan we daar concreet voor doen? Daarbij zetten we in ieder geval in op drie onderdelen: Sturing en organisatie, Systematisch leren en ontwikkelen, Systemen, regels en afspraken. Verderop in deze nota zijn deze drie onderdelen verder uitgewerkt.

- Als doorontwikkeling van de huidige participatieleidraad, schrijven we een nieuwe leidraad op basis van deze beleidsnota. In de huidige participatieleidraad wordt nog verwezen naar de participatieniveaus (raadplegen, adviseren, coproduceren). Het kompas vervangt deze niveaus.

- De participatie- en inspraakverordening zal ook worden aangepast en zal ter besluitvorming aan de raad worden aangeboden. Daarin worden ook de voorwaarden voor het 'bewonersbod' (ofwel Right to challenge)uitgewerkt en verwezen naar de nieuwe leidraad. Als het resultaat van de adviescommissie participatie (van de raad) daar aanleiding voor geeft, kan dat verwerkt worden in de nieuwe participatie- en inspraakverordening.

- De Omgevingswet biedt de raad de mogelijkheid om gevallen van buitenplanse omgevingsplanactiviteiten (vergunningen voor afwijken van het omgevingsplan) aan te wijzen waarvoor participatie verplicht wordt gesteld. We zullen daartoe tegelijkertijd met het aanbieden van een nieuwe participatie- en inspraakverordening een voorstel doen voor de invulling daarvan.

- Na vaststelling van het beleid, passen wij de instructie van college- en raads-voorstellen voor de 'participatieparagraaf' aan. In deze instructie wordt op dit moment verwezen naar een format voor een participatieplan en naar de participatieleidraad met de verschillende niveaus van participatie. De nieuwe instructie is erop gericht dat we aan de voorkant de afweging voor de samenwerkingsvorm inzichtelijk maken op basis van het kompas. We formuleren daarbij de eerste stap. Zo zorgen we voor bestuurlijke verankering.

- De lijn van dit beleid is doorvertaald naar het Utrechts Planproces Gebiedsontwikkeling waarin de processtappen op hoofdlijnen zijn beschreven. De implementatie van dit

planproces vraagt een concretere doorvertaling (hoe gaan we om met twee kolommenstukken, met inspraak en ter inzage leggen, hoe kan de vorm Peilen er concreet uit zien bij een Nota van Uitgangspunten, etc). Daarnaast vraagt het nog nadere uitwerking welke samenwerkingsvorm passend is bij een omgevingsvisie.

- We willen de leidende principes en het kompas zo veel mogelijk ook van toepassing laten zijn voor partners en partijen waar wij opdrachtgever zijn. Waar mogelijk nemen we dit op in contracten die we met partijen aangaan. Een eerste kans daarbij is het vervolg op de Nota van Uitgangspunten sociale basis en basiszorg.

- Ook op andere thema's en beleidsterreinen vraagt dit beleid een doorvertaling. We pakken dat stap voor stap op samen met Utrechters en ambtenaren om het eigenaarschap te vergroten. Buurtbudgetten is een van de onderwerpen die we als eerste oppakken.

Hoofdlijn uitvoering en continue doorontwikkeling

Van de afgelopen jaren hebben we geleerd dat met name de uitvoering van het beleid van Samen stad maken te verbeteren is, terwijl er wel veel verschillende goede voorbeelden van samenwerking zijn ontwikkeld. Om nu dit beleid succesvol te implementeren en vooral ook continue te kunnen doorontwikkelen, is eerst verkend waarom het ons in voorgaande jaren onvoldoende is gelukt om eerder beleid van Samen stad maken in de hele gemeentelijke organisatie te implementeren en uit te voeren.

We krijgen uit onze gesprekken met Utrechters terug dat het voorheen onvoldoende helder was welke samenwerkingsvorm wanneer gekozen wordt en welke mate van zeggenschap daarbij hoort. In voorgaand beleid was 'participatie is maatwerk' het uitgangspunt waardoor voor ambtenaren het aantal opties en keuzes vaak te groot was. Dit beleid geeft ons met het kompas meer richting en sturing. Maar naast het beleid, zijn er ook andere factoren die bepalen waardoor het eerder onvoldoende gelukt is om het beleid te implementeren en uit te voeren:

1. **Sturing en organisatie;** Samen stad maken is te vrijblijvend geweest, er is geen controlerende rol belegd in de organisatie. Ook het eigenaarschap voor Samen stad maken is onvoldoende in de breedte van de gehele gemeentelijke organisatie belegd. Daarbij is het nodig om meer helderheid te geven in rollen bij samenwerkingstrajecten (bijvoorbeeld de rol van de projectleider, de omgevingsmanager, de communicatie-adviseur, de wijkadviseur of incidenteel een participatieadviseur).

2. **Systematisch leren;** er is in de afgelopen periode vooral per project geleerd, maar nooit als hele organisatie. We hebben goede voorbeelden niet tot een vaste aanpak gemaakt of voorlopers onvoldoende actief met elkaar verbonden om op die manier de olievlek te vergroten. Het leren en de gewenste houding en gedrag is niet formeel verankerd.

3. **Systemen sluiten niet altijd goed aan;** voor een beweging naar meer Overheidsparticipatie kunnen huidige systemen zoals aanbestedingsregels, subsidieregels en de huidige begroting in de weg zitten.

Samen stad maken is een beweging in de genen en de systemen van de hele gemeente Utrecht. En dat kost tijd. We maken de komende periode de stap naar implementatie, concrete doorvertaling en continue doorontwikkeling. In dit beleid geven we bewust nog niet exact en gedetailleerd aan hoe we deze verandering gaan realiseren en wat dit concreet betekent voor alle verschillende organisatieonderdelen of thema's. Ook die door-vertaling willen we graag met Utrechters en ambtenaren doen om het eigenaarschap te vergroten. Omdat implementatie cruciaal is, geven we wel de hoofdlijn weer van onze veranderstrategie, waarbij we inzetten op de volgende drie onderdelen:

1. Sturing en organisatie

- We gaan de verschillende rollen die betrokken zijn bij samenwerkingstrajecten in de organisatie (zoals wijkadviseur, projectleider, omgevingsmanager, communicatieadviseur) helder beschrijven. Daarbij onderzoeken we of het nodig en wenselijk is nieuwe rollen toe te voegen of bestaande rollen te combineren of uit te breiden.

- Faciliteren en stimuleren is de basis om de beweging van Samen stad maken te maken. Aanvullend organiseren we, mede naar aanleiding van de Raadstoets bewoners en bestuur ook een controlerende rol in de organisatie.

- We versterken de samenhang met andere gemeentelijke opgaven die gericht zijn op het 'hoe' (een andere manier van werken) en op 'contact met de stad'. Denk aan: Inclusie en diversiteit, Ongelijk investeren voor gelijke kansen, Buurt- en wijkgericht werken en Menselijke maat. Hiermee vergroten we de efficiëntie en effectiviteit van de bewegingen. Hiervoor kunnen we de Sociale Visie Utrecht 2040 benutten.

- Samen stad maken en democratische vernieuwing is een structurele opgave voor de hele gemeente Utrecht die telkens bijgesteld moet worden op basis van de actuele maatschappelijke situatie. Dit vraagt dan ook structurele borging in de organisatie.

2. Systematisch leren en ontwikkelen

De basiscursus 'Samen stad maken, hoe doe je dat?' geeft handelingsperspectief om de uitgangspunten in het werk toe te passen. In lijn met onze gemeentebrede visie Samen Werkend Leren, zijn wij ervan overtuigd dat we het grootste leereffect kunnen bereiken door in het dagelijks werk met en van elkaar te leren. Ook daar zullen we leerinterventies voor inzetten.

De stad is continu in beweging, de gemeentelijke organisatie ook. Om de gemeentelijke organisatie te ondersteunen, creëren we een netwerk van ervaringsdeskundige collega's uit alle verschillende organisatie onderdelen en breiden we dit netwerk steeds verder uit, ook samen met Utrechters om buiten naar binnen te halen. Verder zetten we in op:

- Een online (intern) loket dat het mogelijk maakt het ambtelijk vakmanschap te vergroten en om met elkaar en van elkaar te leren. Het gaat hierbij ook om het ontwikkelen van maatschappelijke sensitiviteit en streetwise worden (in samenhang met het programma Inclusie en Diversiteit). Het online loket geeft een overzicht van diensten in de vorm van trainingen, hulpmiddelen en de mogelijkheid om een aantal vaardigheden te ontwikkelen,

zoals gespreksleiding. We willen het huidige trainingsaanbod vanuit verschillende programma's beter op elkaar afstemmen en waar mogelijk bundelen. Ook komen er producten beschikbaar zoals intervisie en casusbesprekingen, een toolkit met het kompas voor zeggenschap of praktische ondersteuning bij onderdelen van samenwerken, best practices en methodes voor evaluaties.

- De ontwikkeling van diensten en producten, het delen van goede voorbeelden, verbinden van voorlopers aan elkaar en leren van de fouten die we maken. Daarvoor onderscheiden we drie niveaus van leren; individueel, in een project en systematisch leren als organisatie. Zo vraagt de nieuwe samenwerkingsvorm Peilen nog nadere uitwerking en tools. Het succes van deze vorm is afhankelijk van het stellen van de juiste vragen in de juiste vormen waarbij ook verschillende Utrechters met elkaar in gesprek kunnen gaan. Het succes van de vorm Overheidsparticipatie hangt af van de manier waarop wij Utrechters kunnen steunen en begeleiden om zelf eigenaarschap te nemen. Dit vraagt ontwikkeling, uitproberen, leren en doorontwikkeling.

- Betere verankering in de organisatie. We kiezen ervoor om de leidende principes voor houding en gedrag onderdeel te maken van de HR sturing. Dit betekent dat het voor relevante functies aan de orde komt in FIT-gesprekken en onderdeel is van het aannamebeleid.

- Het intensief begeleiden en volgen van drie ontwikkelingen: Openbare ruimte (gekoppeld aan programma Mobiliteit), Hervormingen sociaal domein en Overvecht Centrum.

- Continue reflectie van buiten. Naast projectevaluaties (zie hoofdstuk monitoring), starten wij ook een reflectiegroep met betrokken Utrechters en experts die ons de spiegel voorhoudt in de ontwikkeling van de beweging. We stellen ons kwetsbaar op en leren samen met Utrechters wat er beter kan. De eerste bespreking met de reflectiegroep zal gaan over hoe wij de lijn van dit beleid levend krijgen in de stad (veranderstrategie).

3. Systemen, regels en afspraken

- We verbeteren (samen met publieksdienstverlening) de digitale systemen voor relatiebeheer en het vastleggen en bruikbaar maken van inwonerssignalen die bijvoorbeeld onze collega's van Stadsbedrijven, Veiligheid, Wijken en Handhaving horen.

- We kiezen voor een heldere online samenwerkingsstrategie en op basis daarvan verbeteren we het online platform DenkMee. We willen DenkMee niet alleen voor Peilen inzetten, maar ook voor andere vormen van samenwerking.

- In samenwerking met andere programma's onderzoeken we of we bij subsidies en opdrachten het eigenaarschap van Utrechters kunnen vergroten door meer op resultaatverplichting afspraken te maken. Is er meer flexibiliteit in de begroting mogelijk? Op welke manier kunnen we invulling geven aan buurtbudgetten?

- In samenwerking met andere programma's onderzoeken we welke regels de beweging van Samen stad maken in de weg zitten. Om de beweging te maken die we in dit beleid schetsen, vraagt dat meer oog voor de uitvoering en dat kan betekenen dat minder beleid en minder regels juist helpend kunnen zijn. In hoeverre geven bijvoorbeeld aanbestedingsregels voldoende ruimte aan bewonersorganisaties? Of passen de regels over vrijwilligersvergoedingen nog bij wat we vragen van Utrechters?

Op dit moment is er beperkte capaciteit binnen Samen stad maken. Deze acties kan het programmateam dus niet allemaal tegelijk oppakken. Wij geven prioriteit aan sturing en organisatie, aan systematisch leren en aan online samenwerking.

C Monitoren, sturen en verantwoorden

Voortgang en verantwoording

Elke 2 jaar vindt een evaluatie van de leidende principes en het kompas voor zeggenschap plaats, onder andere op basis van de voortgang. De eerste evaluatie willen wij begin 2026 afronden.

Als er aanleiding voor is, stellen we de principes en het kompas voor zeggenschap bij en leggen we het opnieuw ter besluitvorming voor aan de raad. Dit sluit aan bij het principe van continu leren en verbeteren. Waar relevant, worden ook concrete doorvertalingen van dit beleid ter besluitvorming voorgelegd aan de raad, zoals het Utrechts Planproces Gebiedsontwikkeling.

Voor de monitoring van de voortgang van de doelstellingen (beweging naar meer zeggenschap en betrouwbare samenwerkingspartner) onderscheiden we verschillende groepen: Utrechters algemeen, Utrechters die Samen stad maken en medewerkers van de gemeente Utrecht die Samen stad maken. Het accent van de monitoring ligt op subjectieve ervaringen en meningen van mensen en niet/minder op objectieve registratie van een aantal projecten en deelnemers. We maken zoveel mogelijk gebruik van de instrumenten en middelen die we al hebben, zoals het Bewonerspanel, de Inwonersenquête en het Medewerkersonderzoek. We vragen Utrechters die Samen stad maken structureel om hun mening met ervaringsonderzoek, bijvoorbeeld tijdens of na afloop van een project. In de monitoring brengen we de verschillende ervaringsonderzoeken samen en doen we verslag van gemiddelde scores. De precieze invulling van de monitoring om de doelstellingen te meten, wordt de komende periode verder uitgewerkt.

Ook rapporteert het college door aan te sluiten bij de structurele begrotingscyclus. Dit betekent dat we voortgang op hoofddoelen en -indicatoren en hoe we deze willen meten, opnemen in de jaarlijkse programmabegroting en -verantwoording. Het gaat om het programma Betrouwbare Overheid en bijhorende doelstelling Betrokken Utrechters: Utrechters zijn actief in de eigen omgeving en/of oefenen invloed uit op gemeentelijke plannen, beleid en uitvoering in hun buurt, wijk, en/of stad. De reeds bestaande indicatoren bij dit onderdeel worden vervangen door onderstaande nieuwe indicatoren. De formulering van de huidige doelstelling passen we aan zodat deze beter aansluit bij dit beleid.

Indicatoren

De meeste indicatoren die we gaan volgen, zijn nieuw en hebben dus geen resultaat uit het verleden. Deze nieuwe indicatoren zijn in onderstaande tabel aangegeven met een sterretje. Dit willen we starten in het najaar van 2024 als nulmeting.

Bij al beschikbare indicatoren, staat de score of percentage van de meest recente meting bij de indicator. We gaan ervan uit dat de ontwikkeling die we willen inzetten met Samen stad maken een lange adem vraagt, waarbij een grotere verandering pas zichtbaar zal zijn over een langere tijdsperiode. Omdat we daarnaast bij een aantal indicatoren de afgelopen jaren een dalende lijn zien, verwachten we over een periode van vier jaar een bescheiden vooruitgang.

Doelstelling	Effect-indicator	0-meting	Vervolg-meting 1	Vervolg-meting 2	Evaluatie
1. Utrechters hebben meer zeggenschap over beleid, plannen en uitvoering in hun stad.	Ervaringen zeggenschap	*	*	*	2026
1a. Utrechters hebben meer eigenaarschap.	% Utrechters dat betrokken is in de buurt door één of meerdere buurtactiviteiten. Bron: Inwonersenquête	54% (2023)	55% (2025)	57% (2027)	2026 Volgen via begroting
	Ervaringen eigenaarschap	*	*	*	2026
1b. Een bredere belangenafweging in besluitvorming van college en raad.	Ervaringen bredere belangenafweging	*	*	*	2026
2. De gemeente is een betrouwbare samenwerkingspartner voor Utrechters.					
Vertrouwen	% Utrechters dat vertrouwen heeft in de lokale overheid Bron: Inwonersenquête	53% (2023)	54% (2025)	56% (2027)	2026 Volgen via begroting
Vertrouwen	Ervaringen vertrouwen geven	*	*	*	2026
Duurzame relaties	Ervaringen duurzame relaties	*	*	*	2026
Duurzame relaties	Score sociale cohesie Bron: Inwonersenquête	5,9 (2023)	*[1] (2025)	* (2027)	2026
Open en eerlijk	% Utrechters dat vindt dat de gemeente eerlijk en open is in het contact met inwoners. Bron: Inwonersenquête	27% (2023)	28% (2025)	30% (2027)	2026 Volgen via begroting
Open en eerlijk	Ervaringen open en eerlijkheid gemeente	*	*	*	2026
Lef tonen	Ervaringen lef tonen & verantwoordelijkheid nemen	*	*	*	2026
Inclusie en diversiteit	Ervaringen inclusie en diversiteit (in afstemming met Inclusie)	*	*	*	2026
Leren en verbeteren	Ervaringen continue leren en verbeteren	*	*	*	2026

* nieuwe indicator, dus nog geen nulmeting en streefwaarden bekend.

1 Streefwaarden wordt ingevuld in samenhang met Inclusie en Diversiteit

Risico's

We willen graag samen met Utrechters de stad maken. Maar lang niet alle Utrechters willen met ons meedenken en meedoen. Willen ze dat wel, dan betekent het niet dat iedereen het altijd met elkaar eens zal zijn. Waar mensen samenwerken, gaat het niet altijd zoals we verwacht hadden. Dat is niet erg, zolang we er met elkaar van leren, duidelijk zijn en we elkaar niet kwijtraken.

In deze paragraaf maken we de risico's inzichtelijk en gaan we na hoe we er op een passende manier mee om kunnen gaan.

Overzicht belangrijkste risico's

Risico-omschrijving	Toelichting	Maatregelen
Samen stad maken is van ons allemaal en dus van niemand.	Doordat er niemand echt verantwoordelijk is, is er geen sturing, monitoring en controle op het behalen van de doelstellingen.	Er blijft een team Samen stad maken actief. Er komt een duidelijke rol- en taakverdeling waarin we ook sturing, monitoring, controle en escalatie afspraken maken.
Cultuurverandering kost tijd.	We bereiken onze doelstellingen niet van de ene op de andere dag. Als er onvoldoende tijd wordt uitgetrokken (jaren), kan de conclusie zijn: het werkt niet, we stoppen ermee.	De organisatie brede implementatie en borging vragen om begeleiding van onze collega's. Een gedragsverandering is nodig. Gedrag is het moeilijkst te veranderen, daar trekken we jaren voor uit. Stap voor stap, in het dagelijkse werk met elkaar aan de slag en van elkaar leren.
In tijden van bezuiniging bestaat de kans dat er onvoldoende financiële middelen zijn om goed samen te werken met Utrechters.	Samenwerken met Utrechters kost tijd en geld. Als die middelen er niet zien, kunnen we onvoldoende ervaringskennis verbinden aan de vakkennis om plannen en uitvoering aan te laten sluiten bij het vraagstuk en de mensen voor wie we het doen.	We zetten minder in op Burgerparticipatie. We maken veel meer gebruik van de data die er al is (input bewonerspanel, signalen KCC). Wat we al weten, hoeven we niet meer te vragen. Door in te zetten op leren en ontwikkelen van ambtenaren verbeteren de planprocessen en dat leidt tot minder externe inhuur en minder reparatiekosten. Eigenaarschap van Utrechters biedt kansen in tijden van bezuinigingen.
Het kompas voor zeggenschap is niet makkelijk in gebruik en vraagt ervaring en begeleiding.	Uit de eerste toetsen blijkt dat deze versie van het kompas niet makkelijk hanteerbaar is voor mensen die er nog niet veel mee gewerkt hebben. Het roept vragen op en verschillende mensen komen mogelijk tot verschillende samenwerkingsvormen	We starten met het gebruik van het kompas, om het op basis van praktijkervaringen aan te kunnen scherpen. Daarbij communiceren we duidelijk dat het kompas nog niet waterdicht is en presenteren we het als een 1.0 versie die we graag met Utrechters en ambtenaren doorontwikkelen. We geven daarbij aan dat het gebruik begeleiding vraagt van mensen die er ervaring mee hebben.
Utrechters kunnen het oneens zijn dat mede-Utrechters veel zeggenschap krijgen en hebben liever dat de overheid bepaalt.	Utrechters die zeggenschap hebben gekregen hebben geen legitimiteit/draagvlak van andere Utrechters.	Bij Overheidsparticipatie vragen we ook altijd aan Utrechters om zich in te leven in belangen van andere Utrechters. De gemeente houdt een controlerende en steunende rol op representativiteit.

Financiën

De uitvoering van deze beleidsnota is een verantwoordelijkheid van de gehele gemeentelijke organisatie, waarbij Samen stad maken verankerd wordt in alle gemeentelijke opgaven. De financiering hiervan valt daarmee ook onder de betreffende beleidsterreinen en wordt gedekt vanuit de bijbehorende programmabegrotingen.

De beweging die geschetst is bij onderdeel B wordt in eerste instantie binnen de totale gemeentelijke begroting budgetneutraal uitgevoerd: door minder vaak te kiezen voor de samenwerkingsvorm Burgerparticipatie en in plaats daarvan vaker voor de samenwerkingsvorm Peilen, ontstaat ruimte om extra te investeren in Overheids-participatie en Samen aan zet.

Daarnaast zijn vanuit het coalitieakkoord 2022-2026 aanvullende middelen beschikbaar gesteld voor samen stad maken, waardoor het totale budget van het programma Samen stad maken ongeveer 0,5 miljoen per jaar bedraagt. Deze middelen worden ingezet om het beleid gemeentebreed te implementeren (oa door middel van ontwikkeling van expertise), daarvoor de benodigde (online) tools en instrumenten te ontwikkelen, het beleid te monitoren en een controlerende rol te vervullen. Ook de ondersteuning van de wijkplatforms wordt uit dit budget betaald.

In onderstaande tabel hebben wij inzichtelijk gemaakt welke middelen extra ter beschikking zijn gesteld vanuit het coalitieakkoord en wat daarmee het totale budget is.

	2024	2025	2026	2027
Samen Stad maken (structureel)	339.060	339.060	339.060	339.060
Samen stad maken programmamanagement (incidenteel vanuit coalitie-akkoord 2022-2026)	90.000	90.000	90.000	0
Online participatie – Denk Mee (structureel vanuit coalitie-akkoord 2022-2026)	70.000	70.000	70.000	70.000
Totaal Samen stad maken (structureel budget)	**499.060***	**499.060***	**499.060***	**409.060***

*Disclaimer: Vanwege de huidige financiële situatie van de gemeente zullen in de gemeentelijke meerjarenbegroting keuzes moeten worden gemaakt die mogelijk ook van invloed zullen zijn op de activiteiten en financiën op onze inzet voor het programma Samen Stad maken. In bovenstaande toelichting is nog geen rekening gehouden met eventuele bezuinigingen of het temporiseren of stopzetten van bepaalde activiteiten.

Besparing op lange termijn

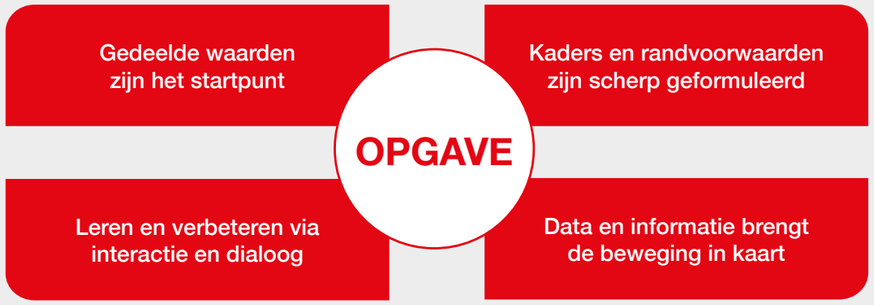
De lijn die we voorstellen in dit beleid kan op termijn ook een besparing opleveren. Deze mogelijke besparing is bijvangst. Het doel van het beleid is niet om te besparen, maar om samenwerkingsvormen te kiezen die passen bij de situatie en die zeggenschap van Utrechters vergroten.

We zien verschillende mogelijkheden waarop dit beleid tot besparing kan leiden. Ten eerste is dit beleid gericht op continu leren en ontwikkelen van ambtenaren. Samenwerking met Utrechters zien wij als een reguliere taak van de gemeente. Als wij daar zelf in leren, hoeven we minder extern in te huren en leidt dit ook tot betere planprocessen en minder reparatiekosten.

De twee geschetste bewegingen van het kompas kunnen ook op termijn een besparing opleveren. Het begeleiden van Utrechters naar meer zeggenschap en eigenaarschap (Overheidsparticipatie en Samen aan zet) vraagt van ons aanvankelijk een grotere inspanning. Deze begeleiding kost namelijk tijd en geld. Deze begeleiding wordt betaald uit beschikbare budgetten van het betreffende onderwerp en uit beschikbare middelen van het programma samen stad maken. Die inspanning is erop gericht om op de langere termijn onze rol steeds kleiner te maken en daarmee te besparen.

Als we inwonerssignalen veel beter vastleggen, bruikbaar maken en werken aan duurzame relaties (met bijvoorbeeld sleutelpersonen en wijkplatforms), is de vorm Peilen ook steeds beter en eenvoudiger uit te voeren. Ook dat zou op termijn een besparing kunnen opleveren.

Utrechts Sturingsmodel (voor complexe opgaven)

Opgave

- Meer betekenisvolle verbinding tussen gemeente en Utrechters en Utrechters onderling.
- Extra investeren in het ongehoorde geluid voor meer inclusie en diversiteit.
- Meer duidelijkheid over zeggenschap, minder valse verwachtingen.
- Meer eigenaarschap van Utrechters.
- Minder klassieke Burgerparticipatie.
- Meer andere vormen van invloed en andere samenwerking.

Gedeelde waarden zijn het startpunt

- We zijn **open en eerlijk**.
- We geven **vertrouwen** aan Utrechters.
- We tonen **lef**.
- We zorgen proactief voor **inclusie en diversiteit**.
- We werken proactief aan **duurzame relaties** met Utrechters.
- We leren en verbeteren continu.

Kaders en randvoorwaarden zijn scherp geformuleerd

- Kompas en leidende principes zijn leidend, toepassing is niet vrijblijvend.
- Elk organisatieonderdeel is zelf verantwoordelijk voor de uitvoering; Principes houding en gedrag zijn onderdeel van HR sturing: FIT-gesprekken, werving en selectie, etc

Data en informatie brengt de beweging in kaart

- Zie ‘voortgang en verantwoording’ en ‘indicatoren’

Leren en verbeteren via interactie en dialoog

- We starten op programmaniveau een reflectiegroep met betrokken Utrechters en experts.
- We vragen op projectniveau feedback van betrokken Utrechters.
- We stellen het kompas en de leidende principes bij op basis van ervaringen.

D Bijlage

Afspraken wijkplatforms

De wijkplatforms hebben, zoals beschreven in de beleidsnota Samen stad maken 2024-2028, een duurzame relatie met de gemeente. Zowel de gemeente als de wijkplatforms zetten zich in om de relatie te onderhouden. De gemeente ondersteunt met middelen en is op onderwerpen actief betrokken. De eerste contactpersoon is het wijkbureau, inhoudelijke collega's haken aan bij de verschillende onderwerpen als dat wenselijk is. De platforms bepalen zelf hun eigen vorm en met welke onderwerpen ze zich bezighouden.

Het is mogelijk dat er verschillende wijkplatforms zijn in één wijk, zij gaan namelijk zelf over het gebied waarvoor ze zich willen inzetten. Dit is niet aan vooraf vastgestelde grenzen verbonden. Wanneer er meerdere wijkplatforms zijn in eenzelfde gebied, waarbij de gebieden elkaar overlappen, organiseert de gemeente waar nodig een gesprek tussen de organisaties. Daarin proberen we afspraken te maken over wie welke rol pakt, zodat er geen dubbel werk hoeft te worden gedaan en ieder zich kan inzetten vanuit zijn eigen kracht. Die gesprekken kunnen ook plaatsvinden tussen wijkplatforms en andere bewonersinitiatieven, zoals wijkinformatiepunten of wijkcoöperaties.

Wijkplatforms hebben ook een adviserende rol, zoals beschreven in motie 369: Adviesrecht voor de wijkplatforms. Om goed te kunnen functioneren en adviseren, moet je goed geïnformeerd zijn. De gemeente heeft de verantwoordelijkheid om de wijkplatforms te informeren over belangrijke onderwerpen in de wijk wanneer een wijkplatform daarom verzoekt. Dit kun je zien als een recht op informatie. Een advies-recht moet niet worden opgevat als een adviesplicht. De gemeente kan de wijkplatforms vragen om mee te denken, hun netwerk aan te wenden of samen op te trekken, maar een wijkplatform beslist zelf of zij hierop ingaat. In wijkplatforms zitten namelijk actieve Utrechters die hun inzet vanuit vrijwilligheid doen, de gemeente moet hen niet overvragen. Adviezen van Utrechters nemen we altijd serieus, daar hoort een inhoudelijke reactie vanuit de gemeente bij.

Daarnaast kunnen de wijkplatforms ook een rol pakken in het beheren van een buurt- of wijkbudget, organiseren van een bewoners-top of opstellen van een wijkvisie. Deze vorm van eigenaarschap en zeggenschap (over financiële middelen) juichen we toe. We verkennen de mogelijkheden met de platforms die hier interesse in hebben, zodat we op maat afspraken kunnen maken binnen de mogelijkheden die de gemeentebegroting hiervoor biedt.

De wijkplatforms zetten zich in om zo inclusief mogelijk te zijn en een inclusief geluid te laten horen (motie 371). Dat zit in de functie van een platform en is een inspanningsverplichting voor de wijkplatforms. De gemeente en sociale partners kunnen hierbij helpen. Volledige representativiteit is niet iets wat je van een bewonersgroep kunt verwachten. De gemeente houdt altijd zelf de verantwoordelijkheid om een zo breed mogelijk geluid op te halen en verwacht niet dat het wijkplatform het contact is namens de wijk of buurt. Andersom heeft het wijkplatform ook meerdere contacten met de gemeente. De diversiteit aan relaties werken versterkend. Bij een advies maakt het wijkplatform op een zelf gekozen manier

inzichtelijk wie betrokken is bij het opstellen van het advies en hoe breed dit advies wordt gedragen. Een breed gedragen advies weegt anders dan een advies wat minder breed gedragen is. Daarnaast maken het wijkplatform en gemeente vooraf afspraken met elkaar over het vervolg: wat gebeurt er met een advies?

Alle bewonersgroepen kunnen voor (financiële) ondersteuning een aanvraag doen bij het Initiatievenfonds. Om de belangrijke rol van de wijkplatforms te faciliteren reserveren we daarnaast extra budget voor ondersteuning van de wijkplatforms. Zij kunnen aanspraak maken op een ondersteuningsbudget van €5.300,- voor algemene onkosten. Op dit moment is het ondersteuningsbudgetvolume van totaal € 53.000,- nog toereikend. Mochten er in verschillende wijken meerdere aanvragen komen, dan is herziening van dit budget nodig. Daarnaast is ook differentiatie in het ondersteuningsbudget mogelijk wanneer blijkt dat een wijkplatform meer of minder nodig heeft om goed te functioneren. Om aanspraak te maken op dit budget stellen we enkele voorwaarden:

1. De kerngroep van betrokken wijkbewoners bestaat uit minimaal drie personen
2. Het wijkplatform organiseert per jaar minimaal twee momenten om breed met de wijk in gesprek te gaan. Dit is vormvrij.
3. Het wijkplatform spreekt niet namens de gehele wijk, maar deelt wat er leeft en speelt
4. Activiteiten van het wijkplatforms zijn zo open en inclusief mogelijk.
5. Het wijkplatform zet zich in voor een zo inclusief mogelijk geluid vanuit de wijk, wanneer zij gebruik maken van hun adviesrecht
6. Het wijkplatform doet een verzoek voor het ondersteuningsbudget met een globale beschrijving van de verwachte kosten, een korte beschrijving van hoe zij bovenstaande voorwaarden gaan realiseren en verstrekt achteraf een verantwoording van de kosten.

Als er meer ondersteuning nodig is, bijvoorbeeld administratieve hulp of extra financiering voor een onderzoek in de wijk, kan een aanvraag gedaan worden bij het Initiatievenfonds. Daar vindt een beoordeling plaats op basis van die subsidieregels. Toekenning vindt plaats als aanvulling op het ondersteuningsbudget. Daarnaast kan het wijkbureau, als vaste sparringpartner van het wijkplatform, ruimtes ter beschikking stellen en is het een verbindende schakel naar de rest van de gemeente. Dit betekent dat de gemeente een wijkplatformfunctie in elke wijk of buurt stimuleert. Daarnaast organiseert de gemeente een kennis en leernetwerk voor alle wijkplatforms, zowel fysiek als online. De wijkplatforms kunnen ook met elkaar in contact worden gebracht om van elkaar te leren. Door zowel financiële ondersteuning als een bijdrage in natura te geven, krijgen de wijkplatforms de ruimte om hun rol te pakken.

Gemeente Utrecht
Samen Stad Maken

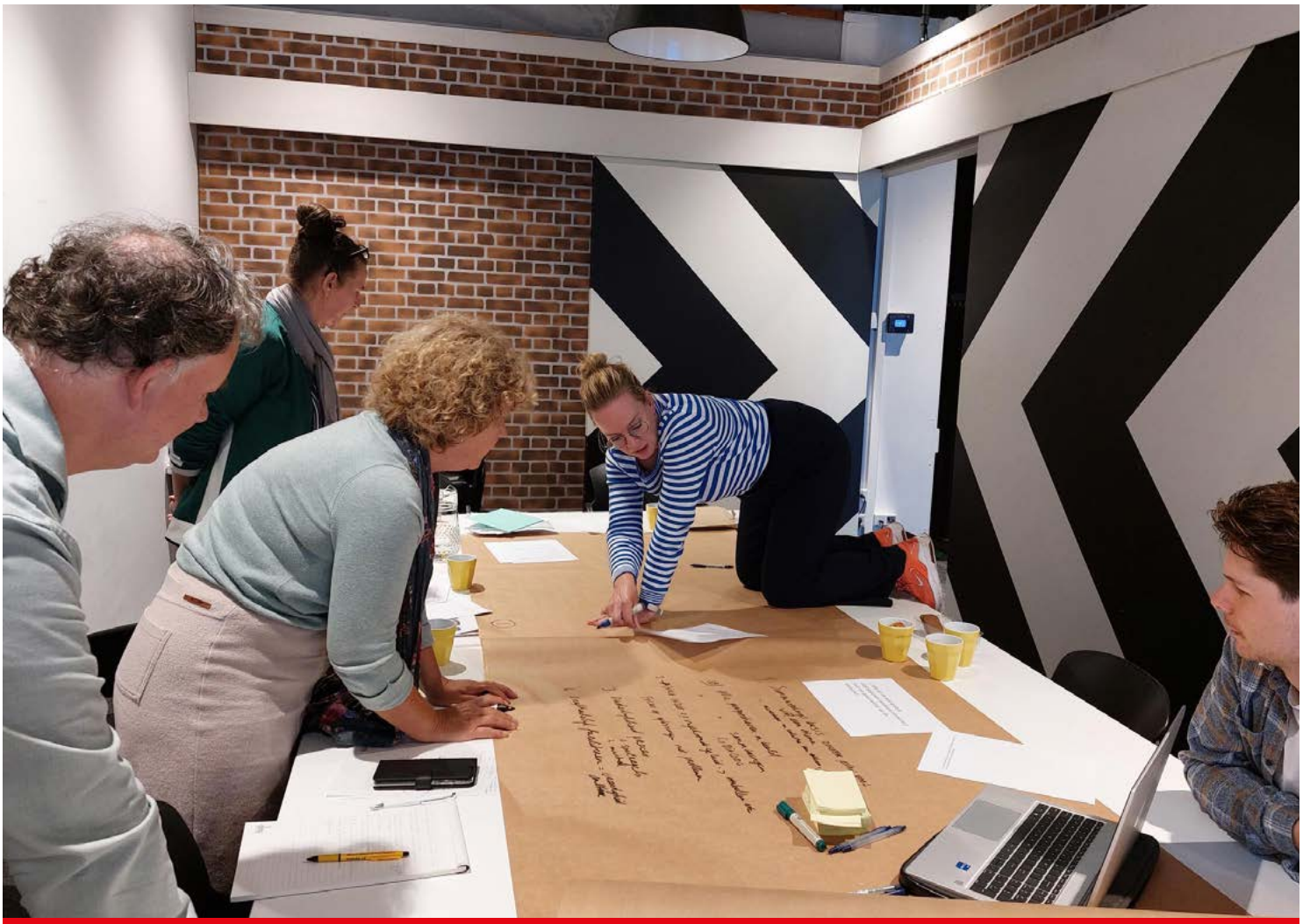
samenstadmaken@utrecht.nl

4 april 2024

Utrecht.nl

2024-003.DDK

Inspiratie en participatieverslag

Om te komen tot **Beleidsnota Samen stad maken: Geen Utrecht zonder U**

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl

Inhoudsopgave

1 Inspiratie: bronnenlijst 4

2 Utrechters die hebben meegedaan 5

3 Participatieverslag 6

Input Kompasteam - 17 oktober 2023 6
Collega's in gesprek met Utrechters - juni 2023 13
Collega's in gesprek rond de Stedenbouwvisie - juni en september 2023 13
Gesprek met STAD Utrecht - 30 november 2023 14
'Act together now' Utrecht4globals - 15 september 2023 14
Gesprek met Vereniging Dwarsverband - 20 december 2023 15
Bijeenkomst met sleutelpersonen - 9 januari 2024 16
Bijeenkomst netwerk initiatief - 9 januari 2024 20
Bijeenkomst Wijkplatforms - 10 januari 2024 21
Bijeenkomst Young Minds Utrecht - 16 januari 2024 29
Opbrengst Thirty030 - 17 januari 2024 30
Sessie Panel Meetellen - 25 januari 2024 33
Feedback Werkgroep Burgerberaad - 30 januari 2024 35
Development Network Utrecht (DNU) - 14 maart 2024 36

1 Inspiratie: bronnenlijst

Boeken

- **Floor Ziegler en Teun Gautier - ‘Een Wereld van Gemeenschappen’** 1-11-2023
- **Marije van den Berg – ‘De Beleidsbubbel’** 30-5-2023
- **Hanke Verloo - ‘Struikelen over participatie’** 19-10-2023
- **Frederik van Dalfsen, Steven Blok en Henk Wesseling - ‘Leren in Participatieland’** 10 juni 2022
- **Bert Blase - De burger is niet gek** 27-10-2022

Onderzoeken

- **Saluti - Voorverkennnning Inclusieve burgerparticipatie ‘De Kunst van het luisteren.’** december 2023
- **Rekenkamer rapport - ‘Horen, zien en samen door.’** december 2022
- **WRR – Grip - ‘Het maatschappelijk belang van persoonlijke controle.’** 30-11-2023
- **Katalys en Motivaction - ‘Inzet Bewoners voor hun leefomgeving.’** 22-8-2023
- **Rapport panel Meetellen – ‘Dit vinden wij van de stad.’** september 2022
- **Utrecht Monitor – ‘Inwonersenquête 2023’** maart 2024
- **Rekenkamer Haarlemmermeer -Vertrouwen in de lokale democratie.** 9-11-2023

Publicaties

- **Nieuw essay SCP-directeur - ‘Overheid geef burgers een gelijkwaardige rol aan de ontwerptafel van beleid.’** 14-3-2024
- **Annelieke van den Berg - How young adults explain their intention to participate in online direct citizen participation.** 18-1-2024
- **Erik Pool - ‘Tegenspraak is een onmisbare kracht.’** 12-2-2014
- **LSA bewoners - ‘Gemeenschapsgericht werken? Zo kan het!’** 7-2-2024
- **Maja Rocak in Sociale Vraagstukken - ‘Ambtenaren bekijk de wereld vanuit een ander perspectief.’** 14-2-2024
- **Wouter Boonstra in Binnenlands Bestuur - ‘Accepteer dat niet iedereen mee wil doen.’** 15-2-2024
- **SER - ‘Burgerparticipatie: Op zoek naar alle stemmen.’** 20-2-2024
- **‘Verkenning zeggenschap van Utrechters over hun leven en leefomgeving’** – 2022
- **Gemeente Peel en Maas - ‘Gedeeld eigenaarschap’** 15-11-2022
- **Frans Soetebroek - Omstreden plannen, onderschatte burgers** september 2022

Podcasts

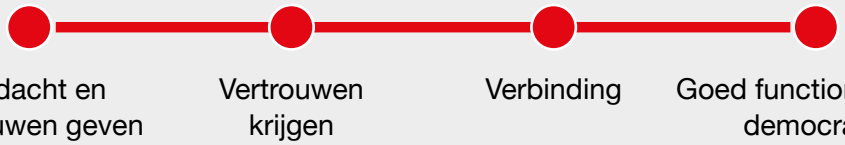
- **Claartje Brons en Felix Wolf - ‘Kennis delen en vastleggen.’** 13-2-2024
- **Democratie in uitvoering S6 / E27 - ‘Anders dan gebruikelijk beslissen met Anke Siegers’.** 12-2-2024
- **Anne-Mathije Bogert, onderzoeker en inspecteur bij Toezicht Sociaal Domein Participatiepraat | Vertrouwen en relaties opbouwen | Kennisknooppunt Participatie** 27-2-2024

2 Utrechters die hebben meegedaan

- Kompasteam Utrecht
- Straatinterviews (gekoppeld aan de Sociale Visie Utrecht 2040)
- Voor je stadsie; rondetafelgesprek initiatieven
- Netwerk Initiatief met Groenmoetjedoen, buurtnatuur030, K.F. Heinfonds en Utrecht Natuurlijk
- Vereniging Dwarsverband; buurthuizen in zelfbeheer
- Stichting Sleutelpersonen
- Wijkplatforms
- Young Minds
- Thirty030 / stadsambassadeurs
- Panel Meetellen
- Werkgroep Burgerberaad
- Vertegenwoordiging Gezondheidspact
- Utrecht4globals
- LSA bewoners
- Development Network Utrecht
- STAD Utrecht

3 Participatieverslag

Om tot beter beleid én samenwerking met de stad te komen, hebben we met veel Utrechters, collega's en samenwerkingspartners in de stad gesproken en gebrainstormd. Lees in dit verslag welke Utrechters we allemaal gesproken hebben en wat zij ons hebben meegegeven. Met de verkregen input is het beleid steeds verder aangescherpt. Zo is op basis van het gesprek met de sleutelpersonen bijvoorbeeld onderstaande visual gemaakt van dé voorwaarden voor een goede samenwerking.

Er is bewust gekozen voor het voeren van persoonlijke gesprekken met groepen Utrechters. Omdat de nieuwe koers voor Samen stad maken, het kompas voor zeggenschap en de leidende principes voor houding en gedrag toelichting en uitleg behoeven. In gesprek met elkaar vindt ter plekke een bredere belangenafweging plaats en haal je niet alleen de input van één individu op. Ook is er de mogelijkheid tot het stellen van vragen. Op het digitale platform Denk Mee is het geven van een gerichte presentatie, het beantwoorden van vragen en het voeren van een persoonlijk gesprek niet mogelijk. Daarom is er niet voor gekozen Denk mee in deze fase van beleidsontwikkeling in te zetten, maar zijn er wel straatgesprekken gevoerd.

Input Kompasteam - 17 oktober 2023

Advies over het Kompas voor zeggenschap en leidende principes voor houding en gedrag.

Aanleiding en context
De gemeente Utrecht gaat een kompas voor zeggenschap en leidende principes voor houding en gedrag ontwikkelen, als onderdeel van een gemeentebreed verbetertraject vanuit Samen Stad Maken. Het doel is om de kwaliteit van de interactie tussen gemeente, Utrechters en organisaties te verbeteren.

Het kompasteam voerde hierover een aantal dialogen in de maand september.
De bevindingen en conclusies van deze dialoogsessies komen samen in het advies aan de gemeente dat hierna wordt toegelicht.

Meer informatie over het team, het verloop en de opbrengst van de dialogen zijn te lezen in de (ppt)bijlage: ‘Het Kompasteam: dialogenserie over een kompas voor zeggenschap en leidende principes voor houding en gedrag’.

De urgentie voor verbetering wordt breed gedeeld
De urgentie om de kwaliteit van het samenspel tussen gemeente en Utrechters te verbeteren wordt breed gedeeld in het team. De gemeente speelt een belangrijke rol in de levens van mensen die wonen en werken in Utrecht en we staan met elkaar voor een aantal pittige maatschappelijke uitdagingen, zoals de energietransitie, de woningnood, grote gezondheidsverschillen, toenemende polarisatie en armoede. Tegelijkertijd zien we dat het vertrouwen in de overheid historisch laag is. Ook de gemeente Utrecht heeft hier mee te maken. Maar we houden ook van deze stad, er gaan ook veel dingen goed. Hoe kunnen we kennis, ervaring en krachten van de gemeente, Utrechters en organisaties beter en vaker bundelen om samen aan oplossingen te werken en 'Gezond stedelijk Leven voor iedereen' te bereiken. We beseffen dat dit ten aanzien van houding en gedrag niet alleen iets van de gemeente vraagt, maar ook van bewoners en organisaties. In het advies hierna lichten we toe hoe wij zien dat het 'kompas voor zeggenschap en de leidende principes voor houding en gedrag' een positieve rol kunnen spelen in de beweging naar een beter samenwerkende stad waar steeds meer mensen en organisaties zich inzetten en samen met de gemeente, onderdeel van de oplossingen vormen.

Het Kompas voor zeggenschap
Het kompas is bedoeld voor iedereen, het moet meer duidelijkheid bieden voor gemeente en burgers. Wanneer kiezen we voor welke samenwerkingsvorm? Het moet het gehele spectrum beslaan van géén zeggenschap tot álle zeggenschap bij Utrechters. Er zijn verschillende voorbeelden in andere steden, maar op elk voorbeeld valt wel iets aan te merken en vooral is de vraag of het ook werkt? Dat laatste staat in ons advies voorop: hoe kunnen we zorgen dat het ook gaat werken?

Met het versterken van zeggenschap ontstaat eigenaarschap.

We vinden het van groot belang dat mensen meer invloed gaan ervaren op hun eigen leven en leefomgeving. Dat kan door zeggenschap te versterken. Zo groeit ook het eigenaarschap en het vertrouwen in elkaar. Dan doen meer mensen mee en zetten meer mensen zich in voor hun leefomgeving en kunnen we samen aan een betere toekomst werken. Dit is heel belangrijk voor onze stad, samenleving en democratie.

Het kompas moet daarom niet alleen duidelijkheid bieden, maar bijdragen aan het optimaal benutten van kansen om zeggenschap voor Utrechters en organisaties te versterken.

In de dialogen hebben we met elkaar verkend welke factoren bijdragen aan het versterken van zeggenschap en wat dat oplevert. (Sheet 19) Om vervolgens te onderzoeken hoe je dit onderdeel van het kompas en de leidende principes voor houding en gedrag kan laten zijn.

Een visie op de gemeente van de toekomst zou kunnen helpen als stip op de horizon. Een van de teamleden ziet de gemeente van de toekomst als een verzameling pleinen of platforms, waar in totale vrijheid met alle betrokkenen steeds weer met elkaar bepaald wordt wat er in de voorliggende situatie nodig is.

Leidende principes voor houding en gedrag
Met het optimaal benutten van kansen om zeggenschap te versterken, zal de positieve impact van de gemeente op de levens van Utrechters vergroten. We bedoelen hiermee dus niet dat het toekomstbeeld is dat de rol van de gemeente steeds onbelangrijker wordt. We -burgers en overheid - hebben elkaar juist meer nodig om de uitdagingen van vandaag tegemoet te treden. Het gaat wel om een verschuiving naar een meer samenwerkende of faciliterende gemeente. Dit brengt een nieuw repertoire aan werkwijzen, manieren en methodes van samenwerking met zich mee.

Het kompas wijst de weg naar die nieuwe werkwijzen en methodes voor samenwerking. Bij het laten slagen daarvan in de praktijk, zijn rolinvulling, houding en gedrag van doorslaggevend belang. In de dialogen hebben we verkend en benoemd welke houding, welk gedrag past of helpt bij nieuwe werkwijzen en de factoren die zeggenschap versterken.

Maar ook hier hebben we ons de vraag gesteld: hoe gaat dit werken? We denken niet dat houding en gedrag “voorgeschreven” kunnen worden. We denken dat houding en gedrag ontstaan en geleerd worden vanuit de praktijk. We moeten ons dus niet alleen nieuwe werkvormen eigen maken, maar ons ook herbezinnen op onze rol en ons gedrag en dat alles aldoende beter onder de knie krijgen. Dit geldt voor ambtenaren, wethouders raadsleden en bewoners.

Het is daarom heel belangrijk om een lerend perspectief te hanteren bij het kompas en de leidende principes voor houding en gedrag.

Versterkende factoren voor zeggenschap
We vinden het heel belangrijk om zeggenschap voor Utrechters te versterken, omdat daarmee eigenaarschap ontstaat. Echter, dat wil niet zeggen dat het altijd kan of altijd nuttig is. De uitgifte van paspoorten of de handhaving bij een demonstratie voert de gemeente het best zonder inmenging van Utrechters uit. Een groot deel van het leven en werken van mensen gebeurt ook zonder dat zij daarbij de gemeente nodig hebben. We denken ook niet dat iedereen altijd actief invloed uit wíl oefenen. Maar we denken wel dat het heel belangrijk is om de mogelijkheden te verruimen en beter te leren hoe dat kan. Daar gaat dit onderdeel over.

Formuleer ook waar zeggenschap niet kan of nodig is. Gebruik casuïstiek om hier zoveel mogelijk scherpte in te krijgen. Als zeggenschap niet kan, informeer dan tijdig en volledig over wijzigingen die directe invloed hebben op het leven en leefomgeving van mensen. Denk aan vuilnis ophalen of huishoudelijke hulp (WMO). Leg ook uit aan bewoners op basis waarvan keuzes zijn gemaakt. Hiermee kun je veel wegnemen aan boosheid en onrust.

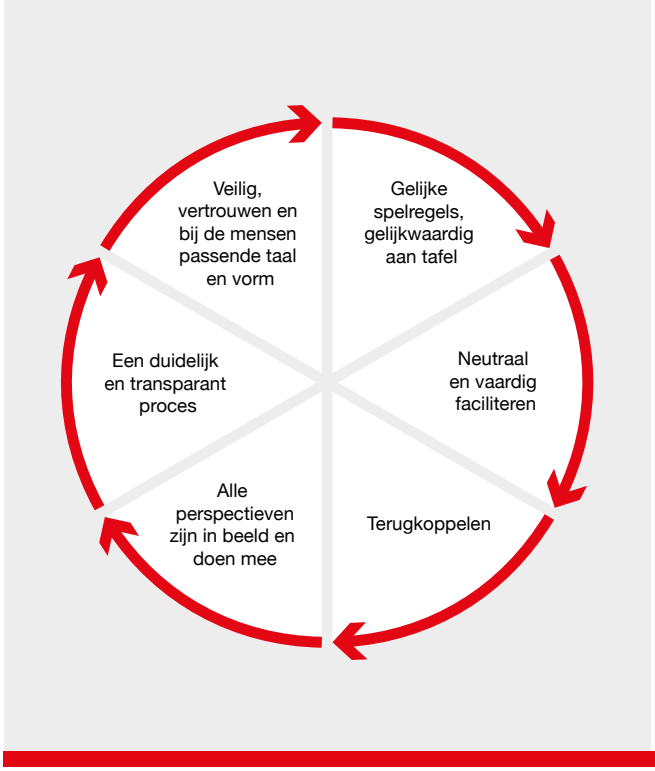
Weten wat er speelt, eerst in gesprek, samen tot plannen of oplossingen komen.
Om mensen meer invloed te laten ervaren op hun eigen leven en leefomgeving is het van belang samenwerkingsvormen die zeggenschap versterken beter en vaker toe te passen. Als zo’n proces goed doorlopen wordt, kan dat uitmonden in de afspraak dat hier toch echt de gemeente eerst zelf aan zet is en daarbij de taak heeft vooral goed te informeren (Opvang daklozen). Een goed doorlopen proces kan ook opleveren dat Utrechters zelf aan de slag gaan met het schoonhouden van hun buurt (Plandelen). Of het kan beteken dat er in samenwerking aan oplossingen gewerkt wordt (Laagdrempelig vaccineren).

Een open, maar duidelijke start of aanvliegroute van het proces is dus heel belangrijk. We bespraken de belangrijkste uitgangspunten:

- Bouw aan een samenwerkingsbasis, investeer in de relatie ook zonder dat er sprake is van een project of plan. Stel vragen. Het vormt een goede voedingsbodem voor toekomstige samenwerking.
- Weet wat er speelt, voer gesprekken, stel vragen om de verschillende perspectieven die leven rondom een (beleids)thema of in een gebied in beeld te krijgen
- Breng de verschillende perspectieven (en belangen) rondom een thema bij elkaar in een dialoog. Begin breed, omdat dat ruimte biedt aan eenieder om vanuit het eigen perspectief aan te sluiten. Door het gesprek eerst over de perspectieven te voeren, ontstaan er verbindingen, inzichten, doelen en oplossingen. Gezondheid kan een thema zijn, maar ook de inrichting van een speeltuin.
- Focus op oplossingen en niet op problemen. Alles wat je aandacht geeft groeit.
- Ga uit van de energie, waar zit energie bij mensen? Gaandeweg zullen plannen ontstaan en wie doet wat? Wat willen mensen, wat wil de gemeenschap, wat kunnen ze zelf en wat hebben ze nog nodig?
- Dit alles vraagt om ruimte in de opdracht van ambtenaren en een meer stapsgewijze besluitvorming. “Geef ons de opdracht om zonder opdracht te starten.” Er is ruimte en tijd nodig in het proces om zeggenschap goed te organiseren. Het levert meer draagvlak op en betere plannen op, ofwel plannen die beter aansluiten op het vraagstuk en de doelgroep. Versnelling treed pas later in het proces op. Het is nodig dat ook college en raad dit zien, uitdragen en ondersteunen.
- Zorg hierbij wel altijd voor een eerlijk samenspel (fairplay), dat is belangrijk voor het goede verloop van het proces en worden hierna uitgewerkt.

Eerlijk samenspel

Welke samenwerkingsvorm je ook precies kiest, randvoorwaardelijk voor het versterken van zeggenschap, is een eerlijk samenspel, ofwel het democratisch gehalte van de interactie. Dit draagt bij aan een groeiend vertrouwen in elkaar en een breder draagvlak voor de gekozen oplossingen, (ook als de uitkomst niet is wat jij wilde). De factoren die daarbij een rol spelen hebben we in het rad hiernaast weergegeven.

Alle perspectieven in beeld

De eerste vraag die gesteld moet worden is of alle perspectieven in beeld zijn en mee kunnen doen. Het is belangrijk dat de belangen, inzichten en (ervarings)kennis van iedereen die het thema raakt, meegewogen kunnen worden om tot oplossingen te komen. Lang niet altijd “horen” we iedereen. Daarom moeten we extra moeite doen om het “ongehoorde geluid” op te halen. Dat kan op

praktische (aanbellen, op de markt staan) en creatieve manieren (zie het tekstvak Mandarijn gesprekken). Dus ernaartoe. Ter plekke aanwezig zijn. En door ervaringsdeskundigen en sleutelpersonen te leren kennen en in positie brengen.

Een duidelijk en transparant proces
Geef het proces een kop en een staart: zorg voor een gezamenlijk vertrek- en eindpunt. Het proces kan variëren. Het kan een open leerproces zijn, een informatiebijeenkomst of een werkgroep. Bied altijd duidelijkheid over de kaders. Wat is de mate van invloed? Waarop? En wie heeft nog meer invloed? Wat ligt al vast en wat nog niet? Is het doel al vastgesteld of kunnen we met elkaar het doel vaststellen? Wees transparant over de rollen en verantwoordelijkheden en het besluitvormingsproces; zoals wie uiteindelijk beslist.

Veiligheid, passende taal en vorm.
Veiligheid is een randvoorwaarde voor mensen om hun (eigen) geluid laten horen. Afspraken die voor iedereen gelden dragen bij aan een veilig gespreksklimaat. Passende taal en vorm vergroten de toegankelijkheid van het gesprek en daarmee ook de toegankelijkheid van de kennis en informatie die wordt uitgewisseld. Groepsgesprekken zijn bijvoorbeeld lang niet voor iedereen geschikt. Zoek naar passende methodes en tools.

Gelijke spelregels, gelijkwaardig aan tafel
Spelregels die voor iedereen gelden dragen bij aan een open en veilig gespreksklimaat. Je stelt ze voorafgaand aan het gesprek samen op. Iedereen mag een extra spelregel voorstellen.

Mandarijn gesprekken.
In deze flats, zo werd gezegd, wonen mensen die met niemand willen praten en al helemaal niet over gezondheid. Toen zijn een paar medewerkers met schalen mandarijnen met oogjes daarop bij de portiek gaan staan, boden een mandarijn aan en vroegen de mensen om er een mondje op te tekenen over hoe ze zich op dit moment voelden. Binnen de kortste keren hadden ze meerdere gesprekken met deze bewoners over hun gezondheid.

Op deze manier zit je gelijkwaardig aan tafel en telt ieders inbreng en alle soorten kennis – beleid, ervaring, wetenschap - gelijkwaardig mee. Wanneer meer kennis nodig is of gevraagd wordt, kan dat gezamenlijk opgepakt worden.

Neutraal en vaardig faciliteren
Om al deze aspecten van fairplay aandacht te geven en tot hun recht te laten komen hebben we vaardige facilitators nodig. Die werkvormen en methodes beheersen om het goede gesprek te voeren.

Terugkoppeling
Laat zien wat er met de inbreng van mensen gedaan is, wat er uiteindelijk besloten is of wat de uiteindelijke resultaten zijn.

Vervolgstappen

Maak een eerste versie
Maak op grond van de dialogen en bestaande goede voorbeelden een eerste versie van een kompas. Benoem bij de verschillende samenwerkingsvormen voorbeelden en mogelijke werkwijzen of methodes. Hieronder is een eerste voorbeeld toegevoegd geïnspireerd op de dialoogsessies. Deze is pas na afloop van de dialogen gemaakt en (nog) niet met het team besproken.

Formuleer richtinggevende vragen bij het kompas die leiden naar een keuze voor een samenwerkingsvorm met zoveel mogelijk zeggenschap. Dus vraag niet: is er juridische en financiële ruimte om hier een dialoog te starten. Maar vraag: is hier kans om zeggenschap te vergroten, wat is daar dan voor nodig?

Start een leertraject.
Creëer X leerplekken in de stad, zoveel mogelijk aansluitend op lopende projecten of programma's. Om zo de nieuwe werkwijzen verder te brengen, te doorleven en eigen te maken. En tevens het kompas door te ontwikkelen en aan te scherpen.

Betrek het hele systeem bij de leerplekken, ook de besluitvorming: college, raad, professionals, managers én bewoners. Voer het gesprek, ontwikkel en benoem de nieuwe rol en leidende principes voor houding en gedrag vanuit deze leerpraktijk. Zodat iedereen ze zich eigen kan maken en het niet iets is wat alleen op papier staat.

Faciliteer de leerplekken binnen de gemeentelijke organisatie met 'tijd, ruimte (in de besluitvorming of opdracht) en rugdekking' voor ambtenaren, college en raad. Iedereen is kwetsbaar in dit leerproces: "We zijn hier bezig met iets nieuws. Je mag hier fouten maken en daarvan leren."

Evalueer gedurende de leerperiode het democratisch gehalte van meerdere lopende projecten met het 'rad voor eerlijk samenspel'. Zet het rad als checklist in bij nieuwe projecten. Om ervan te leren hoe het beter kan en om het rad zelf door te ontwikkelen.

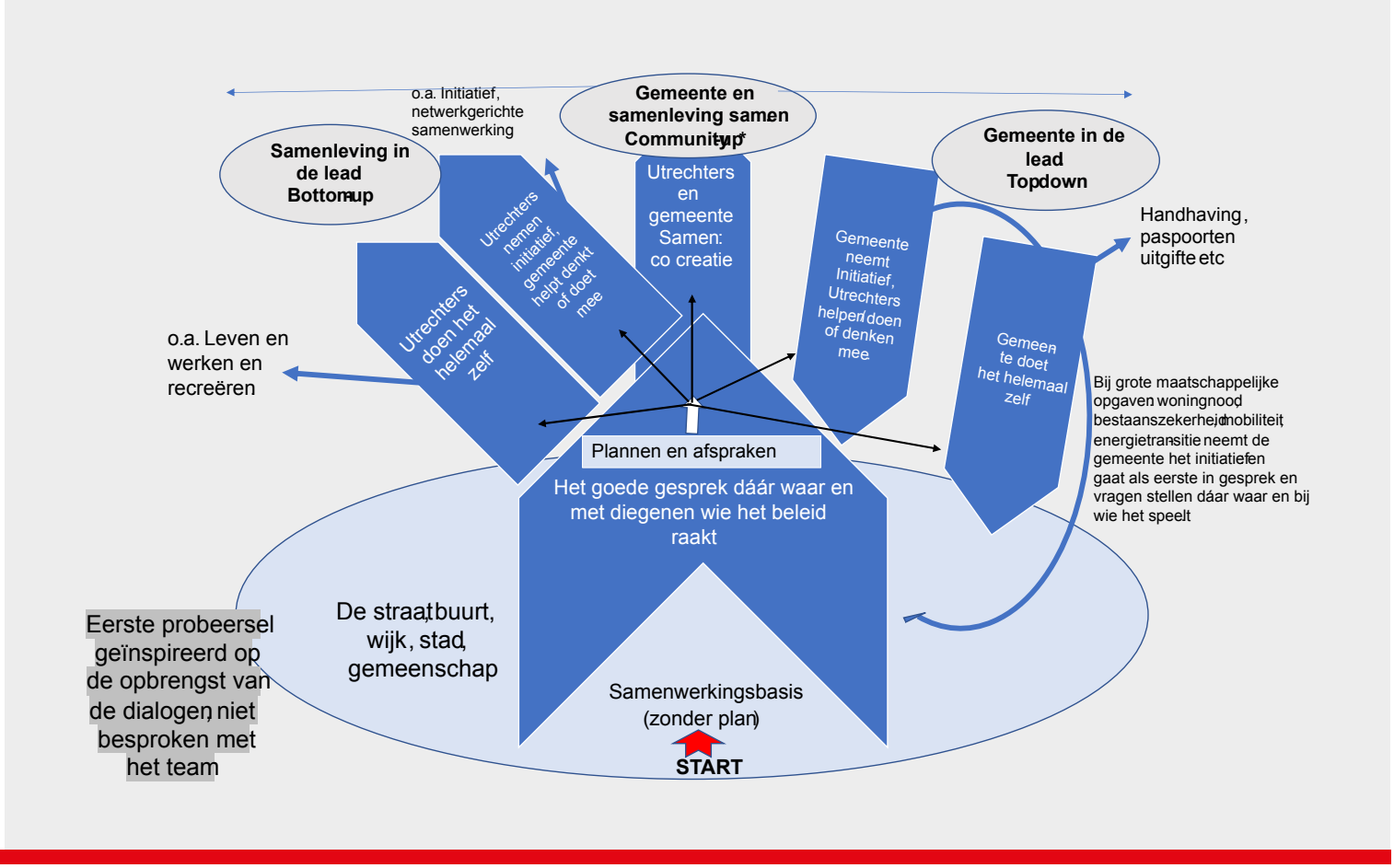
Borg wat werkt
Door aldoende stapsgewijs te leren kan iedereen zich de nieuwe werkwijzen eigen maken. Borg pas na afloop van de leerperiode (bijvoorbeeld 3 jaar) wat werkt in beknopt en vooral praktisch beleid.

Mocht u dit gelezen hebbend, de indruk krijgen dat alle dialoog-sessies eensgezind, ordelijk en alleen maar positief zijn verlopen, weet dan dat de realiteit veel weerbarstiger was. Wel is het zo dat het juist de wrijving, schuring en het bijeenbrengen van de verschillende perspectieven zijn geweest, die tot dit gezamenlijk advies hebben kunnen leiden.

Ga eerst breder toetsen.
Dit advies is nog niet af en kan concreter ingevuld worden. Waar zien we kansen om leerplekken in te richten? Wat is de beste duur van de leerperiode? Wat is een mogelijke verdere of andere invulling van de eerste versie van het kompas? Bij welke werkzaamheden is zeggenschap niet nodig en bij welke juist wel?

Ga daarom eerst met dit advies op tour. Spreek zowel met interne teams van de gemeente, als met externe partners of groepen. Om het advies zo breder te toetsen, aan te vullen en concreter te maken.

Vraag het kompasteam om hier als reflectiegroep aan bij te dragen.

Collega’s in gesprek met Utrechters - juni 2023

Voor de zomer hebben verschillende collega’s straatinterviews afgenomen in het kader van de Sociale Visie. Daar zijn ook vragen gesteld over Samen stad maken. Hierna een samenvatting van de de input die voor Samen stad maken is opgehaald:

- **Leefbaarheid en gemeenschap:** Veel nadruk ligt op het bouwen van gemeenschap en het creëren van leefbare omgevingen waarin mensen zich betrokken voelen. Dit omvat initiatieven zoals buurtmoestuinen, buurtcentra, ontmoetingsplekken, meer groen en meer mogelijkheden voor sociale interactie tussen buurtbewoners van alle leeftijden en achtergronden.
- **Samenleving en inclusiviteit:** Er is een sterke roep om inclusiviteit, respect voor diversiteit en gelijkheid. Mensen benadrukken het belang van gemeenschapszin en elkaar helpen, los van achtergrond of status.
- **Gemeentelijk beleid:** Verschillende opmerkingen wijzen op de rol van de gemeente in het faciliteren van gemeenschapsinitiatieven, verbeterde communicatie en betere dienstverlening, samen met meer betrokkenheid en inspraak van burgers

Collega's in gesprek rond de Stedenbouwvisie - juni en september 2023

Uit de straatgesprekken van ruim 100 ambtenaren voor de zomer en tijdens verdiepende gesprekken na de zomer kwam participatie steevast terug in alle gesprekken. Utrechters geven aan dat je per gebied en per ontwikkeling moet kijken hoe te participeren. Identiteit van de buurt is immers belangrijk en afhankelijk daarvan wordt besloten hoe de participatie in te steken. Elke ontwikkeling in Utrecht verdient een eigen aanpak; probeer niet alles in regels te vatten.

Bij verdichting draait het om de nieuwe en om de oude bewoners: heb oog voor allebei. Steeds over een klein hoekje praten werkt ook niet goed, je moet plannen relateren aan een groter geheel. Aan de leefomgeving van de bewoners. Kijk wat je al kunt doen voor bestaande bewoners vooruitlopend op nieuwe ontwikkelingen: zij zitten immers straks in een bouwput. Faciliteer dit van onderaf: ontwerp met de buurt en met de gebruikers. Creëer een gevoel van “onze ontwikkeling” en eigenaarschap, waarbij de gemeente soms op de achtergrond blijft. Zorg voor maatwerk en laat ruimte voor initiatieven. En faciliteer nazorg: na een tijdje kijken of het werkt en of je nog moet bijstellen. Maar spreek aan de voorkant wel duidelijke kaders af.

Gesprek met STAD Utrecht – 30 november 2023

Van aanbodgericht naar vraaggericht
Er wordt veel voor jongeren bedacht, maar weinig met jongeren. Er is heel veel kracht en initiatief bij jongeren. Geloof het niet als men aangeeft: jongeren willen toch niet. Jongeren willen uit henzelf en kloppen aan bij de plekken die hen aanspreekt. Daarom veel verschillende organisaties nodig die veel verschillende jongeren aanspreken.

Betrek jongeren vanuit hun energie
Daarom kun je vooraf geen uitgewerkt projectplan aanleveren. Als de jongeren bij STAD komen (omdat ze de projectbegeleider leuk vinden, of via via etc), dan wordt er gekeken wat de jongere wil doen en dat wordt ondersteund. Bijvoorbeeld een dancebattle, mixtape maken, onderzoek naar vleesindustrie, sinterklaas op het AZC etc.

Wat meegeven voor herijking Samen Stad maken:
- Ga uit van vertrouwen / durf los te laten (zowel richting partners als Utrechters)
- Ga niet ‘plussen’ op initiatief, laat het initiatief wat het is (spoor 1 en 2 kompas)
- Zet in op goede begeleiding van initiatieven
- Zet initiatievencafés op met enthousiaste en leuke ambtenaren

Acties:
- Gemeente sluit een keer aan bij een pitchavond van STAD in EKKO.
- Een keer aansluiten bij Rondetafelbijeenkomst Initiatief

‘Act together now’ Utrecht4globals - 15 september 2023

Één van de doelen van Samen stad maken is om duurzame relaties met Utrechters en organisaties op te bouwen en te versterken, om een breed beeld te krijgen van wat er leeft in de stad. Het programma wil een kompas bieden dat helpt om een vorm van participatie of samenwerking te kiezen per situatie. Irene gaf aan dat als ze het eigenaarschap bij Utrechters willen vergroten of stimuleren, dat ze dan ook zeggenschap moeten geven. Dat betekent dat de gemeente meer uit moet gaan van dat wat Utrechters zelf kunnen doen ze zelf doen en waar nodig met hulp van de gemeente. Volgens Irene ligt de grootste sleutel tot verbetering van de samenwerking tussen Utrechters en gemeente in de verandering van houding en gedrag van hen als ambtenaren, wethouders en raadsleden. Het vraagt een meer open houding, niet meteen al met een plan komen, maar eerst gaan vragen wat er aan de hand is en welke oplossingen Utrechters of organisaties zelf hebben. Het burgerberaad dat deze week start is daar een vergaand voorbeeld in.

Actietafels: in groepen aan de slag
Hierna was het tijd voor actie! In groepen gingen de aanwezigen aan de slag om concrete plannen te bedenken om de SDG’s in Utrecht te versnellen, door initiatieven te versterken en te verbinden en door Utrechtse burgers meer te betrekken. De groepen werden verdeeld binnen één van de drie thema’s: de groene buurt, betaalbare en duurzame energie en Utrecht fit en (mentaal) gezond. Na afloop werden de oplossingen en ideeën per groep

gepresenteerd. Reactie na afloop van Janne Heemskerk, SDG Voice: “Ik vond het een leuke avond, vooral om te zien hoe er ook gezocht wordt naar concrete oplossingen in plaats van te blijven hangen in (hoog-over)beleid. Hoop dat initiatiefnemers elkaar steeds beter weten te vinden en elkaar zo kunnen versterken.”

Uitkomsten Actietafels
Wát een ideeën en wat een energie kwam er los! Te veel om allemaal op te noemen maar hier een paar belangrijke uitkomsten: ga niet top down (van gemeente naar burger) maar meer bottom up, denk in wijken in plaats van de hele stad, deel kennis en succesverhalen en kopieer dit in andere wijken. Er werden tal van concrete voorstellen benoemd, bijvoorbeeld een buurtconciërge als verbinder in de wijk (de groene buurt), het inzetten van lokale bedrijven met lokale verdienmodellen en het betrekken van jongeren bij installatie (betaalbare en duurzame energie), maak Heart of Health ook in de wijken concreet en begin bij het onderwijs met een gezonde leefstijl (fit en (mentaal) gezond).

Irene Willems van de gemeente Utrecht : ‘Ik vond het heel inspirerend om te zien hoe er in de gemengde groepen zo snel concrete ideeën ontstonden waar we denk ik samen mee verder kunnen: hoe kunnen wij als community bijvoorbeeld de successen meer delen en aan elkaar verbinden? Ik wil ook graag aan de slag om de mogelijkheden voor buurtbudgetten verder te onderzoeken en hoop dat partners daarbij aan willen sluiten. Dat geldt ook voor het lokaal laten landen van investeringen in duurzame energie: hoe kunnen we de lusten en lasten in een gebied verdelen? En tot slot: leuk om te horen dat een groep al een vervolgafspraak heeft gepland voor verdere samenwerking!”

Gesprek met Vereniging Dwarsverband - 20 december 2023

Feedback kompas:
- Het gaat om de **praktijk**. Hoe gaat dit worden uitgevoerd?
- **Wie bepaalt en hoe bepaal je de positie** van de relatie tussen gemeente en Utrechters op het kompas?
  - Wie bepaalt de mate van invloed?
  - Hoe beslis je over de samenwerkingsvorm?
- **Leidende principes voor houding en gedrag** binnen de gemeente juichen we toe. Hierin ervaren we vooral bij VGU (vastgoed) nog flinke obstakels.
- Het kompas laat nu niet de **wederkerigheid** zien. Het beschrijft wie iets doet. Maar niet voor wie het gebeurt. Ook in het werk van Utrechters wordt een hoop inzet verricht die ook ten goede komt aan de opdracht van de gemeente. Het zou goed zijn als dit meer zichtbaar wordt gemaakt.
- **Participatietrajecten zijn in de basis ongelijkwaardig** als deze onder werktijd plaatsvinden en vrijwilligers niet gecompenseerd worden voor hun bijdrage en inzet. Hierdoor wordt participatie ook exclusief, want alleen mogelijk als de tijd en financiën het toelaten. Ten eerste is het van belang dat participatie kan plaatsvinden op een moment en locatie die haalbaar is voor vrijwilligers (die vaak overdag ergens anders aan het werk zijn), of door hen actief te bezoeken om input op te halen. Een compensatie kan daarnaast motiveren om tijd en ruimte vrij te maken om echt een structurele

bijdrage te leveren aan het (denken over) het Samen Stad Maken. Dit hoeft niet zozeer op individueel niveau maar eerder voor de achterliggende organisatie. Bijvoorbeeld in de vorm van verlaging van huur, beschikbaar stellen van apparatuur, toegang te geven tot deskundigheid, etc.
- **Reflectiegroep** is een goed idee. We sluiten hier graag bij aan.
- Blijf alert op de **representativiteit** van je gesprekspartners. Welke stemmen hoor je wel en welke niet? Hoe worden stemmen opgehaald? Wat is de democratische structuur van een organisatie? En vooral, welke stemmen vallen hier buiten en hoe kun je deze toch bereiken?
- Wij **bouwen als DV hard aan die vertegenwoordiging** door onze 35 leden goed te kennen zodat we breed gedragen stelling kunnen nemen en de richting van ons werk kunnen bepalen.
- We spreken **namens buurthuizen en speeltuinen** maar niet alle punten hetzelfde. Verdient hier en daar **nuancering**.

Verder concrete ideeën
- Wens: **1 aanspreekpunt** binnen de gemeente voor ons als Dwarsverband, maar ook voor buurtinitiatieven. In plaats van accountanthouders per afdeling.
- Minder **scheiding in potjes/subsidiestromen** om proces van aanvragen en verantwoorden te vergemakkelijken.
- **Wees welkom** om een keer met/via ons de leden te bevragen, dat kan door letterlijk aan te sluiten bij een van onze bijeenkomsten (waar dit thematisch/inhoudelijk past).
- Schrijf de plannen zo dat **ambtenaren in hun opdracht de tijd en ruimte krijgen om 1 dag per week het veld in te gaan** en de praktijk aan het werk te zien en ervaren.

Bijeenkomst met sleutelpersonen - 9 januari 2024

Welkom!
Irene Willems – programmadirecteur Samen stad maken en wethouder Eva Oosters heten iedereen welkom en lichten het thema en programma van de avond toe. Samen de Stad Maken gaat om vernieuwing van de lokale democratie en het verbeteren van de gemeentelijke besluitvorming. Hoe zorgen we dat plannen en de uitvoering ervan goed aansluiten waarvoor en voor wie we het maken? De grootste uitdaging is alle betrokken Utrechters bereiken en de samenwerking te verbeteren zodat we echt samen de stad kunnen maken. Vanavond gaan we in gesprek over de mate van zeggenschap en de principes voor houding en gedrag van ambtenaren, college en raadsleden. We zijn benieuwd naar alle feedback, aanscherpingen en verbeterpunten.

Totstandkoming lijst met leidende principes voor houding en gedrag
De concept lijst met leidende principes voor houding en gedrag is deels samengesteld op basis van zelfreflectie en deels op basis van onderzoek en feedback van Utrechters. Voor het Rekenkamerrapport zijn een 7-tal participatietrajecten onderzocht. Dit waren met name ruimtelijke projecten, die vrij formeel ingestoken zijn. Oftewel het gemeente is initiatiefnemer en nodigt Utrechters uit om mee te denken en praten.

Na een korte presentatie over het hoe en waarom van Samen de Stad Maken. Over het Kompas voor zeggenschap en de leidende principes voor houding en gedrag, gingen de sleutelpersonen hierover in twee groepen met elkaar in gesprek.

Feedback Kompas voor zeggenschap
Wat kun je gerust aan Utrechters overlaten?

- Training huiselijk of seksueel geweld – door Utrechters met hulp van de gemeente. Gemeente helpt door te stimuleren dat het bespreekbaar wordt, hulp bij opvang en oplossing voor de lange termijn.
- Informeren en hulp bij vaccinatie in buurten waar vaccinatie niet goed opgevolgd wordt.
- Stadsmakers: problemen in de buurt en de wijken zijn vaak ook op te lossen in de buurt en wijken zelf. Voorbeeld Ede: buurt, ouders, iedereen. Dit is het probleem, hoe gaan we dit oplossen? Durven loslaten. Coördinatie vanuit het wijkbureau.
- Buurtvaders: inzet bij overlast Oud en Nieuw
- Buurthuis De Jutter: Rivierenwijk

Samen met de gemeente

- Wat goed heeft gewerkt: **monument voor slavernij verleden**. Met de stad voor en tegens afgewogen. Nadenken over plek: onderzoek pak een route waar in het verleden iets gebeurd is. Dat werd het Griftpark. Vervolgens opstand onder omwonenden. Lang traject, maar zodra besluit is genomen over de plek dat dan de omwonenden niet goed meegenomen worden. Dat is zonde van het hele traject. Wat leren we? Gemeente moet verantwoordelijkheid nemen en breed onderzoek blijven doen. Ook bij de omwonenden die eerst niet betrokken zijn, maar bij het eindtraject wel belanghebbenden zijn.
- **Samen voor Overvecht**: Nieuwe programmadirecteur – bewoners in sollicitatiecommissie. Ambtenaren vinden het spannend. Bewoners betrekken bij cruciale functies in de wijk. Een bewoner toevoegen aan de adviescommissie en sollicitatiecommissie werkte hier heel goed.
- **Stadsteam** constructie – de selectie van een ontwikkelaar voor een nieuw gebouw is samen met Utrechters gedaan.
- **Overheidsparticipatie:** buurtfeesten. Daar waar het niet gebeurt neemt gemeente initiatief.

Feedback leidende principes voor houding en gedrag (ambtenaren, college en raadsleden)

- Bij open en eerlijk graag toevoegen: zonder vooroordelen en zonder de intentie een ander te kwetsen.
- Zorg altijd voor passende taal en begrijpelijke taal. Stem je taalgebruik af op de mensen met wie je in gesprek bent.
- Wees duidelijk. Geef bijvoorbeeld aan: Dit gaan we doen. Zeg het als ambtenaar/collegelid/raadslid ook eerlijk als je het zelf ook ingewikkeld of lastig vindt en waarom.
- Geef vertrouwen aan mensen. Niet alles hoeft **gegarandeerd** goed te gaan. Geef mensen ook de ruimte om te experimenteren. Lukt het niet? Prima! Leer er samen van. Je hoeft ook niet alles dicht te timmeren met kaders, eisen en paramaters. Ga uit van het goede in mensen. En die uitzonderlijke keer dat er misbruik van wordt gemaakt…. Dan hoor je dat vanzelf. Faciliteer ook vooral als overheid. Laat het maar gebeuren!
- Sneller actie ondernemen, niet alles hoeft lang te duren. Durf te handelen op signalen uit je netwerk/uit de stad. Ook als de data er nog niet persé is. Heb ook oog voor het

tempo van de stad. In de gemeente kan het heel normaal zijn een jaar te doen over een oplossing. Maar in de leefwereld is dat niet normaal. Heb daar op zijn minst oog voor. En leg eventueel ook uit waarom iets langer duurt.
- De vertegenwoordigers van de gemeente mogen meer ‘streetwise’ zijn.
- Volg signalen op. Koppel terug wat ermee is gedaan. Laat zien welk besluit er is genomen en waarom. Blijf in gesprek.
- Voorbeeld van transparant zijn: In Belgie staat bij elke wegopbreking welk project het is, hoe lang het duurt en wat het kost. Waarom kan dat bij ons niet?

Aandacht – Verbinden – Vertrouwen
Goed samenwerken lukt alleen als er onderling vertrouwen is. Het begint bij elkaar als mens zien en benaderen. Niet alleen als ondernemer, student, ouder, expert, vrijwilliger, sporter, etc. Een persoon kan vele rollen tegelijk vervullen. Vanuit aandacht voor de ander (kennismaken) kun je verbinding gaan leggen/samenwerken en groeit er onderling vertrouwen.

4 trapsrakket (om te komen tot vertrouwen en een goede samenwerking)

1. **Aandacht**
   - Persoonlijk contact. De vraag, hoe is het eigenlijk met je?
   - Alles begint bij het zien van de persoon voor je, in plaats van
   - Wees menselijk in contact. Toon begrip.
2. **Verbinden**
   - Ga samen iets doen.
   - Probeer het gewoon
   - Geef elkaar de ruimte
3. **Vertrouwen**
   - Als stap 1 en 2 goed gaan bouw je vertrouwen op.
   - Sla absoluut geen stappen over. Begin niet bij stap 2 of 3
4. **Erkenning**
   - Spreek als ambtenaar je waardering uit. Ga ook vooral gewoon eens langs. Toon interesse.
   - Laat weten dat je blij bent met de geboden inzet en effectiviteit
   - Voorbeeld: 1 van de sleutelpersonen gaf aan al 20 jaar op tal van vlakken actief te zijn maar nog nooit een compliment te hebben gehad van een ambtenaar.

GA DIE WIJK IN!
Je weet alleen wat er speelt en leeft op straat als je connecties hebt in de wijk. Dit bereik je niet van achter je bureau op het stadskantoor. Investeer in contact. Wees zichtbaar en benaderbaar. Benader mensen ook pro-actief. Vraag eens hoe het is. Zie ook de meerwaarde van de wijk(kennis). Vaak wordt dit nog te weinig ingezien. Met wijkkennis wordt je beleid ook beter. Dat wordt te weinig erkend. Elke beleidsadviseur zou de wijk in moeten. Of op zijn minst 3 a 4 keer per jaar.

Geef ook niet te snel op. Je hebt geen betekenisvolle contacten met 1 praatje.
Blijf investeren in dat contact. Probeer het gewoon een tijdje.

Benut de ervaringsdeskundigheid en breng dit samen met de vakkennis. Beiden kunnen

veel aan elkaar hebben. Laat ervaringsdeskundigheid bijvoorbeeld de vakspecialisten voeden, maar ga niet zelf alles zitten verzinnen op het stadskantoor.

Diversiteit
Heb oog voor diversiteit. Op alle vlakken. Ook in welke wijk iemand in Utrecht woont. Heb ook oog voor de ongelijkheid in het vinden van de overheid en participatietrajecten. Arme gezinnen komen hier bijvoorbeeld niet snel naartoe. Weet je als gemeente groepen niet te bereiken? Schakel dan vooral mensen in die dat wel doen! Wij [als sleutelpersonen] krijgen dit vaak wel voor elkaar. Doe dat met ons. Maar besteed het ook niet helemaal uit. Pak het samen op en ontwikkel zelf als organisatie ook die competenties. Maar ga niet aanmodderen en het wiel opnieuw uitvinden.

Algemene tips en feedback
- Burgemeester wordt gemist als 'burgermoeder' in Utrecht. Vooral rond polariserende onderwerpen als de oorlog in Gaza pakt zij te weinig haar rol. Voorbeeld: jongeren wilden graag met haar in gesprek over de oorlog. Krijgen met moeite een uurtje toegewezen in de ochtend tussen 8 en 9. Voelt erg onbetrokken. Ook i.v.m. andere burgemeester.
- Wethouders zijn zichtbaarder. Herhaaldelijk langskomen en zichtbaarheid wordt gewaardeerd. Ambtenaren zijn veel minder zichtbaar.
- We zien veel ambtenaren die het 'goed doen' in het samenwerken met de stad op den duur weer vertrekken. Zij raken dan gefrustreerd door de gemeente als organisatie. Voor ons is dat als sleutelpersonen doodzonde.
- Alles wordt gezien als overheid. Ook politie, ook jongerenwerk. Het vraagstuk voor gedrag is dus breder dan alleen de gemeente.
- Blij met de rol van sleutelpersonen als adviesorgaan
- De 'oorspronkelijke, volkse Utrechter' is de laatste jaren enorm over het hoofd gezien. Heb daar aandacht voor.
- Openingstijden van dienstverlening tot 17.00 stroken niet met het patroon van de stad. Verruim dit.
- 'Slim melden' wordt gemist.
- Zien wel positieve veranderingen qua attitude. Voorbeeld: afdeling communicatie is pas Overvecht ingekomen om samen met een sleutelpersoon interviews af te nemen en te praten met mensen op de markt. Dat werkt! En daar leert communicatie ook van. Tegelijkertijd was het schokkend om te zien 'wat zij allemaal nog moesten leren' over het in contact staan met de mensen. Had eerder en vaker naar buiten gekomen!
- Vier de diversiteit van je stad. Geef verschillende culturen de ruimte om relatief makkelijk hun cultuur te uiten en te vieren.
- Verlaag de drempel om een aanvraag te doen voor middelen. Met name de formulieren zijn buitensporig.
- Betrek bij het opstellen van beleidsnotities sociaal domein, WMO-beleid ook gebruikers en professionals.
- Vergeet niet om waardering voor de ander uit te spreken ook al lijkt het heel soms heel vanzelfsprekend wat de ander doet.
- Inclusiviteit is belangrijk – Maar soms betekent inclusiviteit voor een bepaalde groep dat je een andere groep uitsluit. Wat kan helpen: inclusief is iedereen.
- De gemeente weet niet goed om te gaan met sociaal ondernemers. Het past niet in een bekend hokje. Of je bent sociaal of je bent ondernemer met winstoogmerk. Voorbeeld:

Stichting Anastasia organiseert sociale activiteiten voor de buurt. Waar passen we in? Wat is er nodig: soms hulp van professionals en subsidie.
- **Ongelijk investeren in gelijke kansen.** Betaald parkeren: kijk naar de wijk. Zorg voor maatwerk. In Overvecht en Kanaleneiland kampen bewoners met armoede, betaald parkeren zorgt voor extra kosten voor de bewoners. Hier ongelijk investeren voor gelijke kansen.

Bijeenkomst netwerk initiatief - 9 januari 2024

Met Groenmoetjedoen/buurtnatuur030, K.F. Heinfonds,Utrecht Natuurlijk

Algemeen

- Maak het kompas ook voor bewoners duidelijk, anders in het maar eenzijdig te gebruiken.
- Sommige bewoners weten veel, ook inhoudelijke kennis, niet alleen ervaringskennis.
- **Quote: een kompas werkt altijd, maar je moet er wel op kijken.**
- Hoe realistisch is het om echt de stad in te gaan? Wanneer is het genoeg?
- Oke dat er fouten worden gemaakt. Zorg voor rugdekking van manager en bestuurder.
- Vertrouwen als uitgangspunt is key.
- Maak een plek waar je *succesverhalen* vindt. -> online kennisbank. Of ook fuckups.

Specifieke opmerkingen

- De laagdrempeligheid voor bewoners om mee te doen moet beter. O.a. door:
- Contact met bewoners niet op eigen terrein, niet vanuit je eigen media, maar op plekken waar bewoners zijn. Of creëer die plekken (buurfeestjes, supermarkt etc).
- Voorbeeld: vergroening in straat. Nu vanuit eigen belang en eigen middelen de straat op. We moeten vooral gaan kijken naar waar de bewoners zijn en welke media zij gebruiken. Vanuit hun leefomgeving.

- Er is snel geen level playing field.
- Bewoners zien de ambtenaar als een tegenstander die overwonnen moet worden.
- Stel: ambtenaar heeft de opdracht om jouw stem te zijn, dan ga je ermee de boer op binnen de gemeente.
- Wat moet je daarvoor hebben: een laag bij ambtenaren met mandaat die ook door processen heen kan gaan.

- Het contact moet oprecht zijn.
- Je motiveert ambtenaren door projecten te laten zien waar het werkt: regels loslaten: dit is het resultaat. Vanuit de praktijk laten zien dat het werkt. Anders blijven ambtenaren in een stand die je niet wilt.
- Durf ruimte en eigenaarschap te omarmen en uit te dragen. Ook door dingen te proberen.
- Vertrouwen vanuit bewoners.
- Het doen (leidende principes) en gebruiken van het kompas wordt het belangrijkste, niet het kompas en de leidende principes zelf

- Ga key personen uit de wijk betrekken.

- Contactpersonen bij de gemeente veranderen snel (van baan wisselen) -> bewoners zijn de constante factor.
- Vanuit wijkraad was het wel samen. Voorbeeld noordoost.

- Waarom wil je samen stad maken? Om gezond stedelijk leven mogelijk te maken.
- Je hebt iets nog om het zichtbaar te houden. Anders is het kompas gewoon weer het volgende instrument.
- Kijk ook naar het jij maakt utrecht kompas (al een tijd oud) is ook iets wat bestond. Dus je wil niet weer iets, wéér het volgende ding. Vooral ook voor de ambtenaar die er al wat langer zit.

- Let op rolverwarring van ambtenaren
- In kompas opnemen dat de rol van projectleider anders is dan de rol van de ambtenaar die initiatiefnemers helpt of intern vertegenwoordigd.
- Collega van het wijkmilieupunt was een goede plek om met bewoners in gesprek te gaan
- Parkeerapp -> ambtenaren hebben rugdekking nodig.

Leidende principes voor houding en gedrag

We durven **open en eerlijk** *te zijn.* -> We zijn open en eerlijk. We kiezen een werkwijze waarop we open zijn. Anders houd je de kans open dat jij (ambtenaar x) het nog niet durft. Anders houd je een angstcultuur.

We verbinden ervaringskennis aan vakkennis -> soms weten bewoners meer dan ambtenaren zelf. Nu zet je alsnog twee kanten tegenover elkaar. Bewoners hebben ook vakkennis. Ambtenaren hebben ook ervaringskennis.

We stimuleren dat Utrechters met elkaar in gesprek gaan en er voor elkaar kunnen zijn -> we juichen het toe en stimuleren waar nodig. Je hoeft niet altijd te stimuleren.

Samen stad maken gaat over co-creatie. Open durven zijn gaat uit vanuit de samenwerking

Bijeenkomst Wijkplatforms - 10 januari 2024

Steeds in 2 groepen gesprek over:
1. Kompas voor zeggenschap
2. Houding & gedrag
3. Moties wijkplatforms

We hebben de bijeenkomst afgesloten met de volgende afspraak voor nadere uitwerking van de moties:
- Met een kleinere groep een voorstel uit te werken dat duidelijkheid geeft over de uitwerking van de 2 moties. De gemeente benadert hiervoor de mensen die hebben aangegeven hieraan mee te willen werken.

Afsluitend – vervolg:
- Terugkoppeling zsm aan de hand van deze aantekeningen van deze avond
- Q1 advies naar b&w en brief aan raad

Volgende bijeenkomst:
- Met elkaar vooraf bepalen wat we willen bespreken
- Nieuw moment te plannen – voor de zomer

1. Presentatie Samen Stad maken

Vragen over presentatie Samen Stad Maken:
- De we in de presentatie is bedoelt als wij, de gemeente!
- De 3 sporen van Samen Stad Maken – eerste 2 vandaag te bespreken:
  - Leidende principes – richting (voor de gemeente)
  - Kompas
  - Borgen in organisatie
- Zijn deze principes niet te veel geformuleerd uit angst?
- Wat wordt bedoeld met de klassieke vormen van participatie
  - Wat gebeurt ermee?
- Grote groep die algemeen niet meedoen – beter te bereiken hiermee?
- Compliment: de gemeente is meters aan het maken!

Houding en gedrag:
1. Durven Open en eerlijk
2. Op zoek naar Verbinding
3. Continue Leren en verbeteren
4. Ruimte aan Eigenaarschap voor Utrechters
5. Proactief in Inclusiviteit en diversiteit

Gaat om wederzijdsheid – enige die je kunt veranderen ben jezelf

Kompas voor zeggenschap
- 7 vormen – 3 delen in Eigenaarschap:
  - Utrechters – geel
  - Gezamenlijk - groen
  - Gemeente – blauw
- Ambitie om meer aan de oranje kant te komen, gemaakt door Kompasteam – nog voor de moties van november
- Faciliteren beter woord dan helpen
- Dit is in feite de doorontwikkeling van participatieladder – die was slechts gericht op blauw
- Hoe werkt het kompas: Toelichting Beslisboom (wederzijds samen in te vullen) - Wie beslist dan voor te kiezen vorm?
- Voorbeelden genoemd: Betere voorbeelden bij subsidies noemen, grotere voorbeelden noemen
- Sheet op einde -> waarom we het doen, ook aan het begin beter laten zien!?
- Juist ook zoeken naar andere vormen van ‘participatie’

Algemeen punt nog:

- Uitzoeken: wat wordt precies bedoeld met Utrechters? Zijn dat alleen bewoners of ook ondernemers?

2. Kompas voor zeggenschap

Aantekeningen gesprek groep 1 over Kompas voor zeggenschap

- Wat ontbreekt is onafhankelijke toetsing. “de slager mag niet zijn eigen vlees keuren”. Dat zou kunnen in de vorm van de gemeentelijke ombudsvrouw. Dat zou ook kunnen in de vorm van gemeentelijke klacht coördinatoren. Maar de ombudsvrouw is onafhankelijk.” Je zou dit ook kunnen beleggen bij een onafhankelijke groep. Het is dan wel van belang dat deze rol van de ombudsvrouw beter wordt gepositioneerd zodat mensen weten dat die weg bestaat. Wijkorganisaties zouden hieraan ook aandacht kunnen besteden in hun wijkmagazines/wijkkranten.
- Zijn er ook grote voorbeelden van initiatieven waarbij Utrechters aan zet zijn of überhaupt betere voorbeelden van de 7 richtingen in het Kompas?
  - Krachtstation (geel) de gemeente steunt met andere middelen dan geld)
  - Ovonde: zit nu bij oranje/onderzoek
  - Aanpak parkeren in KE Noord: (blauw, onderzoek). Maar: faalt jammerlijk want de gemeente luistert niet naar de input uit het onderzoek.
  - Concept van de hostels (Hans Spekman) is mooi voorbeeld van (donderblauw/ gemeente aan zet).
  - Dwarsverband als stichting (oranje) en ook speeltuin in zelfbeheer. (oranje) (beide: subsidie)
  - Wijkcoöperatie (rood: Utrechters aan zet)
  - Buurtconciërge en preventiegroep (overheidsparticipatie)
- Bij bovenstaande voorbeelden blijft van belang dat je in houding en gedrag moet bijdragen om de voorbeelden tot een succes te maken.
- Ook van belang om minder over “helpen” te spreken, maar te benadrukken dat het gaat om “afspraken nakomen”.
- Hou bij “onderzoek” veel meer rekening met de doelgroep zelf. Voorbeeld: hostelconcept van Hans Spekman en het betrekken van de daklozen zelf.
- “Onderzoek” past niet echt in de richtingen, moet beter benoemd worden. Strategische verkenning is misschien een betere term. Of “vragen” of “peiling”.
- Houd daarbij rekening dat er ook teruggekoppeld wordt over de uitkomsten ervan. Kunnen er ook consequenties gekoppeld worden aan het “niet terugkoppelen” of aan andere vormen van onvoldoende houding en gedrag aan de kant van ambtenaren? Dat is onderwerp van punt 3 (Borgen) vanavond nog niet echt op de agenda.
- Voorbeeld van verkeersoverlast in Zuilen en conclusie van boa’s/politie dat er niet gehandhaafd wordt omdat er niet gemeld wordt. Benut signalen van andere professionals en bijvoorbeeld ook een wijkhost of buurtconciërge

Aantekeningen gesprek groep 2 over Kompas voor zeggenschap

- Vraag vooraf: *gaat de participatieladder weg?* Ja voorstel is om die te vervangen door het kompas. Omdat de ladder vooral ging over het ‘blauwe’ deel en we juist willen stimuleren dat Utrechters meer aan zet zijn.
- *Ga je aan de voorkant de juiste participatievorm vastleggen voor alle fasen van het*

traject? Juist als je input echt wil gebruiken moet je ernaar luisteren en die input mee laten bepalen over de vorm van participatie in de fase daarna. Al lerende en al luisterende bepalen we samen (als gemeente en Utrechters) het vervolgtraject.

- We willen aan de raad vragen om met het nieuwe kompas te gaan werken en ervaring ermee op te doen en het al werkende te verbeteren/optimaliseren?
- Deelnemer wil rigoureuzer veranderen, want ook bij de rode (geel/oranje) pijlen heeft de gemeente nog steeds een rol. Hij stelt: begin eigenlijk altijd/standaard als uitgangspunt aan de linkerkant. Irene licht toe: de beslisboom begint aan de linkerkant: kan de Utrechter dit zelf doen? En vandaaruit werken we verder .
- Een ander is het hier niet mee eens: hij vindt dit wel een evenwichtiger aanpak met een glijdende schaal tussen Utrechter en Gemeente.
- Voorbeeld Musketon: Participatietraject wordt nu als slecht beoordeeld: zit nu aan de donkerblauwe kant en zou veel meer naar de oranje kant moeten gaan en minstens naar de ‘samenwerking’
- De particpatievorm kan per fase veranderen: bijvoorbeeld in stap 1 rood en vervolgens in stap 2 blauw (of andersom).
- Ander signaal: *hoe voorkom je dat je een heel traject doorloopt en dat aan het eind de gemeente zegt: er is geen geld voor. Want dan haakt een bewoner af*
- *en komt de volgende keer niet meer in actie.*
- Vraag: *wat voor rol zie je in dit kompas voor het wijkplatform?* Hangt vooral af van welke rol je als wijkplatform voor rol pakt. Je zou als wijkplatform de verbinding tot stand kunnen brengen tussen initiatiefnemer van de Utrechter en de gemeente om te peilen of er ondersteuning nodig/.wenselijk is.
- Voorbeelden van Utrechters als eigenaar van een initiatief “Utrechters aan Zet”.
  - Natuurgebied Zuilen: dat zit nu in de blauwe hoek en zou veel meer in de gele of oranje hoek moeten komen.
  - Burgertop (geel, georganiseerd door de buurt in Lunetten, samen met gemeentelijke ondersteuning).
  - Right to challenge of burgerbod zou je veel meer kunnen positioneren voor bijvoorbeeld groenonderhoud of sociale zorg.
- Is de term “subsidie” wel juist? Wat is het verschil tussen “Utrecht aan zet” en “subsidie”? Het gaat eigenlijk in allebei de gevallen om “Utrechters aan zet”, waarbij het verschil zit dat het in het ene geval zonder subsidie gebeurt en in het andere geval met subsidie.

3. Houding & Gedrag

Gesprek in groep 1 over Houding en gedrag:

1. Durven Open en eerlijk
2. Op zoek naar Verbinding
3. Continue Leren en verbeteren
4. Ruimte aan Eigenaarschap voor Utrechters
5. Proactief in Inclusiviteit en diversiteit

Gaat om wederzijds – enige die je kunt veranderen ben jezelf.

Opening gesprek: Gaat dit helpen?

- Het is nog te voorzichtig geformuleerd? Helemaal aan de andere kant gaan zitten:

Wat is het beoogd eindpunt? Wat je wilt bereiken beter duiden?

- Goede start voor het gesprek – begin van iets moois
- Wat betekent die gedragsverandering dan voor de ander? Gaat ook om veiligheid van die anderen (Utrechters)
- Te veel geformuleerd vanuit angst: Te veel reagerend op hoe is het begonnen? Altijd beter starten vanuit luisterend naar bewoners. Dan bepalen wat daarin (beter) past
- Veiligheid: Je kunt pas open zijn als je je veilig voelt als ambtenaar: Naar de ambtelijke organisatie / achterban, naar het bestuur en Raad - (is er een afrekencultuur?)
- Buiten de lijntjes durven kleuren
- Onveiligheid ontstaat als het op de persoon is gericht
- Veilig voelen gaat om wederkerigheid (Utrechter en Ambtenaar)
- Binnenstad: Begonnen aan bewonerskant voor mogelijke start Wijkplatform, subsidie helpt ondersteunend, doortrekken in vertrouwen geven en samen kijken wat mogelijk is
- Lunetten – goede voorbeelden: 2 burgertoppen van Lunetten, Werkgroep Burgerberaad en Omgevingsvisie proces; mogelijkheden in fysiek beheer: Bewoner meenemen door ambtenaar om samen te leren van goede voorbeelden
- Waarom werkt het bij welke ambtenaar wel: Open en eerlijk houding – investeren op de structurele relatie en samenwerking, goed luisteren en echt open gesprek voeren
- Slecht voorbeeld: Niet durven zeggen dat je niet verder mag gaan, Projectleider met oogkleppen, zei ook niet ik mag niet verder en gaf ook geen andere mogelijkheden aan
- Eigenaarschap: betekent ook verantwoordelijkheid geven
- Verkokering organisatie: de principes zijn oké, maar gaat dit echt helpen? Wat is hiervoor extra nodig?
- Meer ambtenaren met doorzettingsmacht laten acteren: Wijkbureau heeft geen macht:
- Vertrouwen creëren: voor sommige principes gaat dat werken, er is wel veel argwaan
- Te weinig aandacht vanuit de geformuleerde principes voor de uitvoering van beleid; Staat te veel los van participatieproces waarbij ontwerp het resultaat is – maar dan?
- Evaluatie serieuzer organiseren in het leren

Gesprek in groep 2 over Houding en gedrag:

- Korte samenvatting gegeven wat vorige groep heeft besproken

Opening gesprek: Gaat dit helpen?

- Principes zijn mooi, maar er staat niets over afspraken maken in:
- Concreter afspraken maken
- Open en eerlijk evaluatieproces van lopend proces inbouwen (ook tussentijds dus)
- Achteraf door iemand anders laten doen
- Specifiek benoemen wat wel/niet goed gaat – wat beter kan

- Wat er staat is mooi – maar: Het woord afspraken staat er dus niet in, Kwaliteit kun je dus niet toetsen, evalueren en niet leren, dus echt afspraken maken, deze zetten in tijd en SMART maken - elkaar er op kunnen/willen aanspreken
- Durf open en eerlijk te zijn en proactief: Zichtbaar durven maken dat je van de gemeente bent, b.v. ook bij het lopen door de straat, Ontstaan mooie gesprekken door
- Het digitale werken – overleggen via Teams overleggen, werkt niet – past niet – is mensenwerk; Niet te veel op het digitale gaan leunen, persoonlijk contact hebben is belangrijk op die manier meer duurzame verbindingen aangaan
- Dus naar Buiten de buurt in, eerst benoemen en dan pas het digitale duiden
- Afspraken maken dus van belang: Niet alleen houding en gedrag punt, gaat ook om

hoe kom je er toe; Eerst puzzelen – kun je er samen uitkomen? En niet vervolgens gemaakte afspraken vanuit andere belangen (achteraf) torpederen

- Bij initiatieven vanuit de buurt – deze als grondhouding echt serieus nemen: Hoe ga je daarmee om - welke competenties heb je nodig?
- Meer de praktische kant met elkaar ook laten doorklinken< niet allemaal zo academisch benaderen, meer HBO en MBO geschoolde ambtenaren in gesprek en samenwerking laten werken
- Voorbeeld sociale basis – gemeenschap centraal, dat dit er nu uitgekomen is, is een goed voorbeeld
- Meer die gezamenlijkheid in samenwerking opzoeken
- Principes zien er mooi uit: Hoe worden de ambtenaren hierbij geholpen, gaan ze dit doen? Hoe ga je het borgen? Hoe zet je het lerende nog beter in gang? Wat kost dit?
- Toetsbare afspraken maken ook over de principes: Hoe verankerd het in de cultuur en de structuur van de organisatie? Club mensen onafhankelijk van de vakafdelingen (evaluatie-) processen laten begeleiden; Interne dialoog in de organisatie hierin creëren - Maar het ook samen met Utrechters doen
- De keuze van het niveau van kompas moet onafhankelijk gebeuren – hoe organiseer je dat?
- Lombok, goede voorbeelden: Bondgenotenoverleg, Werkgroep Damstraat – Kanaalstraat; Scherpe focus waarom je samenkomt
- Voor initiatieven voldoende ruimte creëren: persoonlijk belang om in netwerk wijkplatform deel te nemen speelt ook belangrijke rol; Zelf ook open en eerlijk durven te zijn als Utrechter (wederzijdsheid hierin benadrukken)
- Leidende principes zijn bedoelt voor iedereen in de gemeente: Is dat niet (te) veel? Hoe draag je dit uit? Voorbeeldgedrag van teamleiders – dit laten landen?
- Feedback formulieren van ambtenaren door Utrechters laten invullen: Beoordelen en niet veroordelen - gaat daarbij om specifieke vraagstelling; Waarderend onderzoeken: wat gaat goed – wat kan beter?
- Trots uitstralen als Utrechtse ambtenaar is belangrijk
- Concept van principes is heel mooi: M.n. waar het gaat om ervaringskennis aan vakkennis te verbinden - Gebruik maken van kennis uit de wijk!
- Input geleverd via geeltjes:
- Open en eerlijk: twijfelen mag – dilemma's noemen; geen "ja maar"; informatie delen i.p.v. achterhouden; betrouwbaar zijn (afspraak is afspraak); zeg nooit "ik ga er niet over", maar "ik ga proberen te regelen"; grens helder maken
- Proactief verbinden: persoonlijk als ambtenaar in de wijk = ontmoetingsplekken in de buurt maken en gebruiken; bewoners zijn er langer dan ambtenaren – hoe dan duurzaam?
- Leren en verbeteren: niet steeds terugvallen op "beperkt mandaat"; buiten de lijntjes kleuren
- Ruimte eigenaarschap: "hoederschap" ? Vertrouwen geven! Niet loslaten maar anders vastbinden; Verantwoordelijkheid geven; ontkokeren

4. Moties

Gesprek in groep 1

1. Adviesrecht voor de wijkplatforms (college moet in gesprek met de wijkplatforms over een niet exclusief adviesrecht)

Hoe geven we uitvoering aan de motie?

- Wat betekent adviesrecht, welke afspraken maak je daarover?
- Het college moet in ieder geval een antwoord geven op een advies
- Het college/wethouder moet aanspreekbaar zijn
- Ieder wijkplatform beslist zelf of zij een 'wet' maken over het adviesrecht
- Raad moet zelf naar de wijken toe komen om mensen te spreken, laat de wethouder zelf de rol oppakken
- Niet opnieuw structuur van platforms afbreken
- College moet iets doen met de uitkomst
- Met elkaar in gesprek blijven over welke afspraken nodig zijn voor afhandeling van de adviezen, niet de adviezen negeren zoals voorheen gebeuren
- Welke consequentie heeft het niet reageren op een advies?
- Woorden advies en recht uit elkaar halen, tot hoever gaat het advies, maak daar vooraf afspraken over
- Mensen al dan niet in een platform weten de politiek wel te vinden, los van adviesrecht
- Ons wijkplatform hangt onder wijkcoöperatie, er wordt iemand aangenomen voor communicatie, we doen aan buurtdialogen, eens per drie jaar bewonerstop om politiek aan te spreken, wij in Oost hebben geen adviesrecht nodig
- Er is een basis nodig voor adviesrecht, bijvoorbeeld een burgerberaad/burgertop
- Het adviesrecht is nodig voor leden van platforms die minder makkelijk zelf advies uitbrengen
- Wijken die verankering van afspraken wensen moeten dit op kunnen stellen
- Met wijkraden was alles duidelijker, waar een advies voor werd gevraagd en waar we dat ongevraagd deden
- Mensen zijn afgehaakt doordat de gemeente niet goed faciliteert

2. Waar binnen samen stad maken en het kompas passen de wijkplatforms en welke afspraken maken we over representativiteit

Representativiteit van platform zelf of van de mensen die zij raadplegen (bijv. met enquête) ?

- Wollig verhaal voor de wijkplatforms, het kompas en de richtlijnen zijn wel concreet.
- Voorstel om met een kleinere groep een voorstel uit te werken dat duidelijkheid geeft over zowel adviesrecht als representativiteit voor alle wijkplatforms, er is een kader nodig waar alle instrumenten in staan en hoe ze kunnen worden ingezet in de wijk met financiële consequenties
- Vervolgens kijken de platforms zelf wel wat zij extra toepassen in maatwerk per wijkplatform
- Het kader in de raadsbrief, wat is een wijkplatform, is te ruim en theoretisch, de enige duidelijke zin is er moeten twee bijeenkomsten worden georganiseerd
- Extra voorbeelden van kaders zijn informatie over buurtbudget, communicatieondersteuning, secretariële ondersteuning, hoe voer je raadplegingen uit

- De platforms zijn fluïde, mensen blijven soms niet lang, er moet een duidelijker frame komen

Het gesprek over de moties had eerst gemoeten
Nu is alle energie gegeven aan de gemeente en het plan van de gemeente.

Gesprek in groep 2

1. Adviesrecht voor de wijkplatforms (college moet in gesprek met de wijkplatforms over een niet exclusief adviesrecht)

Motie over adviesrecht – we kunnen twee uitersten verkennen: geheel informeel houden of formaliseren.

- De wethouder heeft aangegeven in de raad: iedere bewoner heeft al het recht om te adviseren; wat draagt dit nu bij?
- Bij punt 1 van “draagt college op” staat de opdracht om met de wijkplatforms nadere invulling te geven aan het adviesrecht.
- Wat is adviesrecht nu eigenlijk anders dan het schrijven van een brief aan b&w of aan de raad? Wij schrijven gewoon een brief aan de wethouder/b&w en dan verwachten we een antwoord en als dat niet komt trekken we de wethouder aan haar jasje.
- Ook platform binnenstad zegt: zo’n adviesrecht draagt niet bij aan functioneren van een platform.
- Kanaleneiland zegt: adviesrecht voelt als een adviesplicht: maar een wijkplatform (“en als je geen advies geeft stem je dus stilzwijgend in”. Je zou het als kans kunnen zien, maar weet even niet zo gauw hoe: hooguit door randvoorwaarden af te spreken
- Lunetten ziet geen meerwaarde, want dit grijpt terug op de praktijk van de wijkraden en die werkte niet. Daarbij komt dat adviezen nooit gecheckt kunnen worden op draagvlak of representativiteit.
- Noordoost ziet wel mogelijkheden in zo’n adviesrecht. Geeft een bepaalde status.
- Binnenstad: dit adviesrecht draagt niet bij aan het platform.
- Deelnemer heeft navraag gedaan bij de indieners van de motie: de indieners willen de wijkplatforms beter in positie brengen. Els stelt: dat doe je niet dmv een adviesrecht maar door het lidmaatschap van een wijkplatform aantrekkelijker te maken met een vergoeding of andere faciliteiten, zodat het leuk wordt om lid van het platform te worden
- Ik vind het adviesrecht een kans, hij zou het adviesrecht en de follow-up wel (licht) willen formaliseren.

2. Waar binnen samen stad maken en het kompas passen de wijkplatforms en welke afspraken maken we over representativiteit

Punt 4 van motie “Draagt het college op gezamenlijke afspraken te maken op het gebied van representativiteit en bereik” - Hoe dit te doen?

- Peil het bij de mensen in de wijk!
- Het is van belang dat het wijkplatform praat met allerlei geledingen in de wijk zodat ze allerlei signalen uit de wijk krijgen.
- Maar het wijkplatform is niet gekozen; het is geen deelgemeenteraad.

- Er zijn diverse (democratische) vormen daarvan in het land, die allemaal zo hun voors en tegens hebben (deelraden A'dam – gekozen wijkraadsleden R'dam)
- West: de eerste drie punten van de motie doen we al. Het vierde punt staat haaks hierop, dat moeten we niet willen. Het gaat er meer om je in te spannen om de verschillende signalen uit de wijk te horen, dan dat je een formele afspraak maakt over bijvoorbeeld hoe je de buurt representeert.

Wat is nu de conclusie die we kunnen trekken in de groep 2 over de 2 moties?
- 1e motie: Niet formaliseren van het adviesrecht (meerderheid van de aanwezigen zegt dit) maar een minderheid ziet het als een kans om de positie van het wijkplatform te versterken.
- 2e motie: Geen afspraak maken over dat het wijkplatform zelf representatief moet zijn maar wel dat het wijkplatform het commitment aangaat om breed in de wijk te peilen wat de mening is over thema's.

Bijeenkomst Young Minds Utrecht - 16 januari 2024

De volgende vragen zijn besproken:
1. Welk gedrag zou een ambtenaar moeten hebben om samen met inwoners mee te doen?
2. Hoe zorgen we ervoor dat gemaakte afspraken nagekomen worden? Denk je dat een kompas voor zeggenschap kan werken?

1. Welk gedrag zou een ambtenaar moeten hebben om samen met inwoners mee te doen?

Een ambtenaar zou uitnodigend moeten zijn, aardig en toegankelijk. Actief kunnen luisteren en laten merken dat je er als jongere toe doet. Maar ook laten zien dat je naast ambtenaar ook een mens bent en je ook zo opstellen.

Verder moet een ambtenaar openstaan voor feedback en denken in oplossingen en minder in risico's, willen leren en een open houding hebben.

Niet vasthouden aan regels de regels zijn er om de jongeren/inwoners te helpen in de stad. De jongeren en inwoners zijn er niet om de regels te helpen. Stap af van regels en richtlijnen als het niet helpend is aan de behoefte van de jongeren en inwoners in de stad.

Blijf in contact met jongeren, ga niet alleen iets halen. Straal uit en doe alles met de bedoeling om gezamenlijk aan iets te bouwen en te werken. Build a connection!

Wees eerlijk en zeg waar het op staat, we zijn ervan bewust dat niet alles kan.
Geef gewoon aan dat je het als ambtenaar soms ook niet weet. Durf je kwetsbaar op te stellen en laten we samen kijken naar een oplossing.

Opmerkingen over de omschrijvingen van houding en gedrag (notitie)
- Nergens in het stuk komt het woord samenwerken – samenbouwen in voor.
- Genderneutrale taal, helder en kort
- Meer duidelijkheid hoe de gewenste houding en gedrag wordt geleerd aan een

ambtenaar zodat deze het in praktijk kan brengen.
- De leidende principes moeten door ambtenaar worden gesnapt en gevoeld en niet als afvinklijst worden behandeld. Hoe komt het in de organisatie.
- Durf als organisatie/ambtenaar ook te zeggen: dit kan ik niet, hier is iemand niet geschikt voor en laat mensen het doen die het leuk vinden en dit ook kunnen.
- Sommige afspraken zijn niet concreet genoeg:
- Duidelijk aangeven dat initiatieven van inwoners niet worden overgenomen als hier niet nadrukkelijk om wordt gevraagd.
- Zelf verantwoordelijkheid nemen. De toon moet anders, nu klinkt het alsof de burger maar het probleem moet oplossen.

2. Hoe kunnen zorgen we ervoor dat gemaakte afspraken nagekomen worden? Denk je dat het kompas kan werken?

- Het kompas kan werken als je goed aan inwoners laat weten hoe ze samen kunnen werken en wat de mogelijkheden zijn. De mogelijkheden zijn niet zichtbaar. Er moet geïnvesteerd worden in een goede campagne, marketing van het Kompas en wat het de inwoners brengt.
- Je kan het zichtbaar maken: via organisatie (vrijwilligersorganisatie) en bekende social media platforms.
- Het moet niet vrijblijvend zijn maar een afspraak/verplicht dat we zo gaan werken, hoe ga je dit handhaven en controleren?
- Het nut laten inzien: waarom is het belangrijk?
- Interactief en duidelijk maken ook in meerdere talen (uitleg kompas)
- De beslisboom moet niet alleen door een ambtenaar worden ingevuld want dan blijft het nog ongelijkwaardig. Dit moet je samen met de inwoners doen en in gesprek gaan.
- Wordt beslisboom ook gebruikt als onderlegger voor een Subsidie aanvraag?
- Uitersten op kompas zijn eigenlijk geen vormen van samenwerking.

Opbrengst Thirty030 - 17 januari 2024

Welk gedrag zou een ambtenaar/collegelid/raadslid volgens jou moeten hebben om beter samen te werken met Utrechters?

- Je hebt een voorbeeldfunctie, wens om toegankelijk en tegelijkertijd professioneel te zijn.
- Je moet het vakjargon goed kunnen vertalen. Afstemmen op je doelgroep. Het zijn leken.
- Let op je taalgebruik. Kijk met wie je communiceert om iedereen te kunnen bereiken, anders krijg je onbegrip.
- Let op non-verbaal gedrag om te checken of informatie aan komt. Dus niet alleen vragen of de ander het heeft begrepen want uit een soort formaliteit kan iemand ‘ja’ antwoorden.
- Niet alleen open en eerlijk zijn, maar ook betrokken zijn, begrip hebben en samen voor een visie gaan.
- Betrekken is wat we nu doen als er al een plan ligt. Het is ook goed om vanaf het begin uit te vragen hoe mensen er tegenaan kijken. Altijd starten met een open vraag.

Laat het open gedrag zien. Niet te veel kaderen.
- Overheidsparticipatie is vaak te succes gericht. Weinig ruimte voor fouten maken en leren. Vaak ook dat de ambtenaar zelf moet presteren of aan regels moet houden. Meer ruimte in afdeling. Stel ook een plan op om samen verder te komen. Geen nee-houding, maar 'ja, en'.
- Bij het indienen van een plan hoef je nog niet alle details te hebben.
- Kijk bij gedragsverandering van ambtenaar niet alleen naar wat er nodig is, maar ook naar wat belemmert momenteel. Moet er iets weg?
- Wat gebeurt er al wel? Ze willen waarschijnlijk al veel. Lessen trekken uit wat er gebeurt.
- Goed als wij actief meedenken.
- Hoe weten wij mensen te vinden?
- Passende taal: is dat ook bijvoorbeeld in het Engels? Want internationals.
- Niet elke ambtenaar heeft de juiste skills. Laat hen het ook niet doen, want dat komt het proces niet ten goede. Als het niet hun kracht is, laat het dan iemand anders doen (intern of extern inhuren).
- Doe het met de doelgroep zelf.
- Kracht van sleutelfiguren gebruiken.
- Niet het gesprek starten vanuit regels, wel vanuit de bedoeling/oplossing. Oplossingsgericht zijn (nieuw LP?)
- Wees nieuwsgiering, luister, stel vragen. Niet werken vanuit aannames, alsof je het wel weet.
- Heb oog voor de taalbarrière, anders bereik je niet alle inwoners. Doe daar wat aan!
- Bedenk iets (slogan, werkwijze) waardoor het binnen de gemeente meer gaat leven en houding en gedrag werkelijk veranderen. Een slogan (bv geen Utrecht zonder U)
- Gedrag is niet concreet genoeg, beetje open deuren, niemand kan daar tegen zijn. Hoe verander je daadwerkelijk het gedrag? Beter uitleggen, bv we zijn open en eerlijk, want we doen dit niet en dat wel
- Uit je eigen bubble komen;
- Aansluiten bij bijvoorbeeld een buurtfeest
- Buiten de lijntjes kleuren
- Terugkoppelen kan ook met een bord met een QR code ter plekke waar het onderwerp over gaat.
- Terugkoppelen: vaker vragen om mailadres, dan kun je makkelijker terugkoppelen.

1. Hebben jullie goede voorbeelden van meer eigenaarschap bij Utrechters? En waarom was dat een goed voorbeeld?
- Voorbeeld Thirty030
- Wie organiseert de Hemelvaart braderie op de Amsterdamse straatmarkt?
- Buurthuizen?
- Tuintjes in straten
- Boomspiegels
- Fietsenstalling (zo'n rond 'blik')
- Parking paradise

Wat vinden jullie van de beweging die we willen maken met het kompas?
Heel tof dat de gemeente Utrecht hiermee begint en mooi als jullie voorop lopen en andere gemeentes hiervan leren.

Bij participatie ook teruggeven aan de Utrechters wat er met hun input is gedaan.
Goed dat het kompas en de leidende principes ook worden bijgeschaafd, continu leren en verbeteren. Het is niet in beton gegoten.

Kompas heel inzichtelijk.

Maak kenbaar dat jullie dit doen: via sociale media. Vanuit lerende houding.

Mbt peilen: ga naar veel verschillende plekken waar mensen komen, bv supermarkt, daar komt iedereen

Belangrijk dat gemeente goed toegankelijk is, bereikbaar en benaderbaar. Inwoners moeten weten waar ze terecht kunnen, bv een pop up store, campagne op de elektronische banners Beweging is ok, maar hoe krijg je dat voor elkaar?

Peilen kan ook Nimby gedrag veroorzaken

Sommige mensen willen meedenken met en plan, maar de meeste mensen willen meedoen met hun eigen plan. Dus heel goed dat jullie die beweging maken.

Vragen uit de groep, na de presentatie van Irene:

- *Merk je al verschil met deze nieuwe strategie? Heb je een groter bereik dan hiervoor?*

  Het is nog een concept strategie, in het college wordt het besproken a.s. dinsdag. Wethouders en raad moeten eerst hierover beslissen voordat we de nieuwe strategie toepassen.

- *Hoe gaan jullie de bevindingen en nieuwe manier van werken implementeren bij alle verschillende afdelingen?*

  We zien het ook als een opgave. Samen stad maken bestaat al langer als programma en er zijn drie sporen in het beleid (leidende principes, kompas en borgen in de organisatie). Het is een beweging van een verandering in de genen en de systemen. Dit vraagt andere sturing voor het hele management en bij werving en selectie, in FIT gesprekken rekening mee houden. We gaan de trainingen uitbreiden en de casusbesprekingen volgen.

- *Deze aanpak klinkt revolutionair. Zijn er andere steden en plekken die het ook zo aanpakken?*

  Gemeente Peel en Maas heeft als voorbeeld gediend.

Sessie Panel Meetellen - 25 januari 2024

Locatie: Stadsbrug te Utrecht (thuisbasis Panel Meetellen)

Vinden jullie dat we als gemeente en inwoners meer ècht samen kunnen werken? Op welke momenten wel/niet? Waarbij wel/niet?

- Panel zou zelf ook met thema's of vraagstukken willen komen ipv alleen vanuit de gemeente aangedragen thema's of vraagstukken.
- Meer doen met meldingen die bij de gemeente binnen komen en vooral een terugkoppeling hiervan geven.
- Meer kennis (ervaringsdeskundige) vanuit panel delen/aannemen.

Herkennen jullie dat we meer kunnen doen met de stem van Utrechters? (via bijv. peilingen) Herkennen jullie dat de gemeente meer ruimte moet geven aan bewoners om het zelf te doen? Waarbij kan dat? Hebben jullie voorbeelden van meer zeggenschap?

Voorbeeld vanuit panellid: Bewoners werden geïnformeerd over de woonwijk. Er was geen samenwerking of samenspraak, want bewoners kregen ineens te zien op een tekening ipv persoonlijk bericht dat huizen worden gesloopt. Voorkeur oplossing via de post persoonlijk benaderen, geen wijkbericht maar persoonlijk. Ga eerst in gesprek bij de eigenaar van de koopwoning ipv de besluiten die genomen zijn 'zomaar' mee te delen.

Voorbeeld vanuit panellid: Er is iets besproken met gemeente en daarna hoort de aanvrager/melder (de burger) niets meer. Dit hoort het panel vaak vanuit hun omgeving en dan voelt het meer alsof er een gesprek is geweest voor de vorm, dan dat de gemeente er ook echt iets mee heeft gedaan. Een oplossing zou zijn om z.s.m. terug te koppelen vanuit de gemeente. Snel en duidelijk voorleggen met vooral de waarom (waarom wel of waarom niet). Goed registreren wie aanwezig is (bij persoonlijk gesprek of bij een bijeenkomst) en dan brief of mail sturen bij terugkoppeling. Als mensen niet persoonlijke gegevens willen achterlaten, kan er misschien bij een buurthuis/plek waar het gesprek was/plek waar het over gaat de terugkoppeling worden opgehangen/geplaatst. Dit kan ook met QR codes, mits de doelgroep weet hoe dit werkt. Niet alleen communicatie met de start van iets, maar ook met het einde.

Voorbeeld vanuit panellid: Behoefte aan hulp zoeken bij contacten. Wat kan de gemeente hierin betekenen/hoe kan de gemeente jou helpen: informeren wat mogelijkheden zijn. Websites gevonden, maar er moet meer info komen, ook kosteloos. Stimuleren van cohesie, voor meer contact, burgerinitiatieven opzetten voor contact met de buurt/andere burgers in de stad. Aanleiding vinden om de buurt met elkaar te verbinden. Gemeente moet duidelijk maken waar je naartoe kan als je een idee hebt.

Voorbeeld vanuit panellid: Organisaties moeten meer op elkaar afstemmen. Voorbeeld voortuinen van gemeente en achtertuinen van de woningbouw. Hier ligt een kans voor GU om meer samen met bewoners ook te kijken wat mogelijk is en wat mensen hier zelf in kunnen doen voor meer eigenaarschap.

Voorbeeld vanuit panellid: Bende op straat terwijl door bijvoorbeeld meubels die de stoep blokkeren. Wellicht is er een oudere generatie die niet weten hoe ze dit moeten aanvragen

door cultureel verschil. De toegankelijkheid voor het contact over het grofvuil is niet goed; je moet betalen of het wordt niet opgehaald na bellen. Het kost heel veel moeite en het moet eenvoudiger.

Voorbeeld vanuit panellid: Niet beschikbare woningen i.v.m. percentage statushouders. Meer communicatie over hoe het echt zit om polarisatie te voorkomen.

Voorbeeld vanuit panellid: Passief of actief informeren; hoe wil je dat mensen worden aangesproken? Is dat dat automatisch of moet je acties inschrijven? Verschillende behoeftes van burgers voor informatie ontvangen. Iemand moet dat kunnen aangeven. GU heeft dit al, maar burger moet dit wel weten en kunnen aangeven. Waar moet GU actief over informeren als je meer samen stad wil maken?

- Directe buurt
- Alle mogelijkheden qua informatievoorziening openhouden zodat je iedereen bereikt. Telefonisch contact, brieven en digitaal, balie.
- Überhaupt meer in beeld brengen van de GU doet.

Voorbeeld/vraag vanuit SSM: Moeten alle medewerkers meer zichtbaar zijn met bijvoorbeeld een rood jasje?
Reactie panel: Als er specifiek iets is, dan zou het kunnen. Maar niet standaard, want die persoon wordt dan aangesproken op iets waar hij/zij 'niet van is' en daarnaast hangt er ook een negatief beeld voor de schuld op gemeente. Wanneer sommige burger een slechte ervaring hebben gehad, dan is iedereen van de gemeente slecht. Dan krijg je hetzelfde verhaal als hulpverleners die aangevallen worden. Eventueel poster ophangen of in buurthuis aankondigen dat er mensen van gemeente door de wijk lopen of langskomen.

- Wellicht om mee te denken waar je moet zijn.
- Als je dit doet, dan moet je ook naar alles luisteren.

'Wij staan overal voor open'
'De gemeente is de gemeente en moet voor alles open staan'

Conclusie: Veel voorbeelden van hierboven zijn gedrag van mensen. Hoe zorgen we voor gedrag van de burger? Hoe gaan de mensen het zelf anders doen en hoe kunnen wij daarin helpen?

Samen werken met die mensen die buurt goed kunnen, buurtvaders/buurtpreventie/buurt- of wijk ambassadeurs. Als buren elkaar aanspreken is moeilijk met angst voor gedrag of slechte reactie van de ander. Wijkplatforms kunnen voor gezamenlijk en veilig gevoel zorgen. GU kan dit stimuleren en supporten. Dan kunnen er meer verbanden/connecties gelegd worden voor een veilig en verantwoordelijke buurt.

Welke houding is volgens jullie nodig om de burger meer zeggenschap te geven?
Wat moet de gemeente doen? Missen jullie hier nog iets?
Hoe bereiken we mensen die we nu niet altijd bereiken?
Welke tips willen jullie ons nog meegeven?
Wanneer werken we goed samen met de stad?

- 'We staan gelijk aan je of we zijn gelijkwaardig' – toevoegen als quote
- Taal gebruiken die voor iedereen verstaanbaar is: 'Jip en Janneke' taal ipv gemeentetaal

(laag/hoog opgeleid). Zelfs deze presentatie/dit gesprek is moeilijk te volgen voor het panel, terwijl deze groep intussen al wat ervaring heeft met de gemeente. Een tolk voor andere talen is er wel vaak, maar iemand die de taal versimpeld wordt niet als tolk ingezet. Heel goed kijken naar de doelgroep en waar liggen die behoeftes, hoe kan je deze groep mensen goed begrijpen. Niet alleen de taal is belangrijk, maar ook de complexiteit van het verhaal. Verbanden leggen of thema's die verhouden tot elkaar is lastig voor dit panel/deze doelgroep.

Wat kan de gemeente doen?:

- Ruimte geven om voor verduidelijking te vragen.
- Versimpelen in taal.
- Vraag aan de deelnemers wat hij/zij hieruit begrepen heeft zodat de mensen van elkaar kunnen leren.
- Meer infographics voor versimpeling.
- Met meerdere groepen op verschillende niveaus in gesprek gaan (dit in samenwerking met organisaties zoals panel Meetellen).
- GU langskomen bij organisaties i.p.v. bijeenkomsten organiseren.
- Afvaardiging wat spreekt voor een groep/ervaringsdeskundige die ook bijdragen.

Wanneer werken we goed samen met de stad?
Dit vraagstuk leidde naar deze vraag bij Irene en Karin: Moet er een ervaringsdeskundige bij Samen Stad maken?

Feedback Werkgroep Burgerberaad - 30 januari 2024

- Je hoeft niet op ALLES te participeren. Mensen hebben betere dingen te doen/zijn al druk genoeg.
- De gemeente moet niet sturen, maar stimuleren. Bijvoorbeeld bij de wijkplatforms.
- Bij leidend principe over 'lef tonen': kijk hierbij ook expliciet naar procedures die niet werken. Regelingen in Utrecht zijn vaak gebaseerd op wantrouwen. 'er ook wat mee doen' mag scherper geformuleerd worden, zoals: en lost dit ook op.
- Overheidsparticipatie is een lastig woord
- Omgaan met (lastige) bewoners is een vaardigheid. Handel daar dus ook naar: niet iedereen kan dit of mensen hebben daar hulp in nodig.
- Algemene opmerking: er zijn duidelijke randvoorwaarden vooraf nodig en een goede terugkoppeling
- Het verschil tussen klassieke burgerparticipatie en peilen is nog onduidelijk.
- De transitiemotor030 heeft in het begin ook vooral gelobbyd richting de gemeenteraad in een agenderende rol. Hier houdt het kompas geen rekening mee. Zou dat wel moeten?

Indeling burgerberaad in kompas (volgens de werkgroep zelf):

- Fase waarin de transitiemotor030 in gesprek ging met de gemeenteraad behoort tot 'Utrechter aan zet', aangezien zij zelf initiatief hebben genomen en gehouden om met de gemeenteraad in gesprek te gaan.
- Vervolgens is de transitiemotor030 overgegaan in de werkgroep burgerberaad. In deze

startfase behoort de werkgroep burgerberaad tot ‘overheidsmiddelen’, omdat zij zelf verantwoordelijk zijn, maar wel subsidie krijgen vanuit de gemeente om de werkgroep te kunnen draaien.
- Op het moment dat de gemeente aansloot bij de werkgroep werd het ‘overheidsparticipatie’.
- Na de uitspraak van de gemeenteraad dat er een burgerberaad moest komen, was de gemeente aan zet. Het schrijven van de startnotitie is in co-creatie gegaan, want er was een gedeelde verantwoordelijkheid. De gemeente heeft weliswaar het mandaat en bepaalt daarmee bepaalde zaken.Je bent niet per se helemaal gelijk, want de gemeente neemt een besluit, maar je werkt wel gelijkwaardig samen. Je benut elkaars kwaliteiten.
- Bij de verdere uitwerking van het startdocument in het plan van aanpak voor het eerste burgerberaad en de uitvoering van het eerste burgerberaad is de samenwerking met de werkgroep burgerberaad overgegaan in ‘burgerparticipatie’, omdat de werkgroep fungeert als kritische meedenker.
- Bij de uitvoering van de adviezen van het burgerberaad is de gemeente weer aan zet, maar dit is ook nog afhankelijk van de adviezen.

Development Network Utrecht (DNU) - 14 maart 2024

Bijeenkomst met vertegenwoordigers van: Woonin, Vesteda, Boelens de Gruyter, G&S, BAM

Alle partijen kunnen zich vinden in de grote lijn van Samen stad maken en reageren enthousiast. Met name dat we proberen ook het ongehoorde geluid of de ongehoorde groep te bereiken. In het geval van projectontwikkeling gaat het dan om toekomstige bewoners/ Utrechters. Die groep bereiken is niet eenvoudig, want we weten vaak nog niet wie de toekomstige bewoners zijn. Tip DNU: zoek naar gesprekspartners die representatief zijn aan de beoogde, toekomstige bewoners.

Wat ook aanspreekt is het breder ophalen van informatie, feedback en belangen (Peilen), zodat het college of de raad beter in stelling gebracht kan worden om een brede belangenafweging te maken. Of om de kaders en randvoorwaarden aan te scherpen alvorens een samenwerking aan te gaan. Uiteraard slaan de leden van DNU aan op snellere besluitvorming, op het bieden van meer ruimte voor initiatief en minder beleid en regels stellen. *“Als gemeente moet je niet achter de voordeur willen regelen.”*

Vraag: Hoe prioriteer je de weging van verschillende thema's als: groen, wonen, werken, recreatie, mobiliteit, ruimte voor maatschappelijke en sociale functies?
Dit leg je vast in de kaders en randvoorwaarden. Uiteraard bepalen bestaand beleid en bijvoorbeeld de Omgevingsvisie een belangrijk deel van de kaders. Goed punt om de verschillende kaders en randvoorwaarden wegingsfactoren te voorzien van wegingsfactoren. Soms is gemeentelijk beleid onderling tegenstrijdig. Het toevoegen van wegingsfactoren maakt de opdracht voor alle samenwerkingspartners duidelijker.

Vraag: Hoe bereik je alle soorten doelgroepen?
Het stille midden horen we doorgaans niet en er zijn ook Utrechters die niet met de

gemeente in gesprek willen. Wij hebben goede ervaring opgedaan met de samenwerking met sleutelpersonen in de stad en Stichting Sleutelpersonen. Zij werken graag met de gemeente samen en weten verschillende Utrechters te bereiken. Ook Utrechters die geen contact met de gemeente willen.

Tips en aanmoedigingen:

- Een goed voorbeeld van samenwerken en samendoen is ons project: Clean Up in A'dam.
- Goed dat de gemeente zich extra gaat inzetten om de toekomstige Utrechter, bewoner of gebruiker te betrekken.
- Haal feedback of ideeën op daar waar de mensen/Utrechters zijn. Door samen te doen ontstaan er ook ander gesprekken. Veel meer van mens tot mens. Dit hebben wij ervaren bij de actie Tegelwippen, we werkten we samen met bewoners aan het vergroenen van de buurt. Je hebt dan hele andere gesprekken en haalt belangrijke geluiden op.
- Goede ontwikkeling om het gesprek te starten zonder uitgewerkt plan.
- Wat goed werkte en waardevolle informatie opleverde, was onze actie ‘Terug naar de buurt’. Een paar jaar nadat een bouwproject is opgeleverd, gaan we terug naar de gebruikers. Is dat wat we met het project beoogden gelukt? We merkten dat sommige collega’s het moeilijk vinden om het gesprek te starten. We lieten ons inspireren door stadspsycholoog Sander van der Ham en zijn leidraad: Hoe begin je een gesprek?
- Regie is belangrijk voor snellere besluitvorming.
- Dichter tegen elkaar aan staan, is niet alleen belangrijk voor bewoners. Maar ook voor ondernemers, professionele samenwerkingspartners in de stad.

Gemeente Utrecht
Samen Stad Maken

samenstadmaken@utrecht.nl

4 april 2024

Utrecht.nl

2024-004.DDK